Instrument predpristopne pomoči (IPA)
Čezmejno sodelovanje

Slovenija-Hrvaška
Operativni Program
2007-2013

CCI številka: 2007 CB 16 I PO 002

16 Oktober 2009

KAZALO

POVZETEK 6
1 UVOD 7
1.1 Ozadje 7
1.2 Namen 8
1.3 Pomembne uredbe in strateški dokumenti 8
1.4 Postopek programiranja 10
2 SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA 12
2.1 Opredelitev upravičenega območja 12
2.2 Geografski opis upravičenega območja 13
2.2.1 Sredozemlje 14
2.2.2 Dinarsko gorstvo 15
2.2.3 Alpe in predalpsko hribovje 15
2.2.4 Panonska nižina 16
2.3 Demografija 16
2.3.1 Narodne in etnične manjšine 18
2.4 Gospodarstvo 20
2.4.1 Razvoj kmetijstva in podeželja 21
2.4.2 Industrija 21
2.4.3 Mala in srednje velika podjetja (MSP) 22
2.4.4 Storitve 22
2.4.5 Turizem 23
2.5 Varstvo okolja in narave 24
2.5.1 Varstvo narave 25
2.5.2 Čiščenje voda (oskrba z vodo in čistilne naprave) 26
2.6 Energija 27
2.7 Promet 27
2.7.1 Ceste 27
2.7.2 Železnica 28
2.7.3 Pristanišča 28
2.7.4 Mejni prehodi 28

2.8 Človeški viri ... 29
2.8.1 Trg dela ... 29
2.8.2 Izobraževanje ... 31
2.9 Raziskave, razvoj in inovacije ... 32
2.10 Kultura ... 32
2.11 Lokalni in regionalni razvoj ... 32
2.12 Informacijska in komunikacijska tehnologija ... 33
3 ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT) ... 34
4 PROGRAMSKA STRATEGIJA ... 38
4.1 Strateški sklepi ... 38
4.2 Glavna načela ... 38
4.3 Strateški cilji ... 39
5 UTEMELJITEV IZBRANIH PREDNOSTNIH NALOG ... 40
6 OPIS PREDNOSTNIH NALOG IN UKREPOV ... 42
6.1 Gospodarski in družbeni razvoj ... 44
6.1.1 Razvoj turizma in podeželja ... 45
6.1.2 Razvoj podjetništva ... 45
6.1.3 Socialna integracija ... 46
6.2 Trajnostno upravljanje z naravnimi viri ... 46
6.2.1 Varstvo okolja ... 47
6.2.2 Ohranjanje območij varstva narave in kulturne dediščine ... 48
6.3 Tehnična pomoč ... 48
7 HORIZONTALNE TEME ... 50
8 UPRAVIČENCI ... 51
9 FINANČNI NAČRT ... 52
10 UPRAVIČENI IZDATKI ... 53
11 IZVEDBENA STRUKTURA ... 54
11.1 Upravljavska raven ... 56
11.1.1 Skupni nadzorni odbor (SNO) ... 56
11.1.2 Organ upravljanja (OU) ... 56
11.1.3 Nacionalni organ (NO) ... 57
11.1.4 Organ za potrjevanje (OzP) ... 58

11.1.5 Revizijski organ (RO) ... 59
11.2 Operativna raven ... 60
11.2.1 Skupni tehnični sekretariat (STS) in informacijska točka ... 60
11.2.1.1 Naloge skupnega tehničnega sekretariata ... 60
11.2.1.2 Naloge informacijske točke ... 60
12 IZVEDBENI PREDPISI ... 62
12.1 Glavni upravičenec (načelo vodilnega partnerja) ... 62
12.2 Dodeljevanje sredstev ... 63
12.2.1 Informacije in nasveti ... 63
12.2.2 Prijava projekta ... 63
12.2.3 Ocenjevanje in izbiranje projektov ... 63
12.2.4 Sklepanje pogodb ... 64
12.2.5 Izvajanje projektov ... 64
12.3 Finančne kontrole ... 65
12.4 Plačila ... 66
12.5 Nepravilnosti in finančni popravki ... 67
12.6 Spremljanje in vrednotenje ... 68
12.6.1 Spremljanje ... 68
12.6.2 Vrednotenje ... 68
12.6.2.1. Letno poročilo o izvajanju ... 69
12.6.2.2. Končno poročilo o izvajanju ... 69
12.7 Informiranje in obveščanje javnosti ... 69
13 PREDHODNO VREDNOTENJE - POVZETEK ... 71
13.1 Potek in vsebina predhodnega vrednotenja ... 71
13.2 Povzetek zaključkov in nadaljnja priporočila za vsako ključno komponento predhodnega vrednotenja ... 72
13.2.1 Ocena socialno-ekonomske analize in pomembnost strategije za opredeljene potrebe ... 72
13.2.2 Vrednotenje utemeljitve strategije in njena doslednost ... 72
13.2.3 Ocena skladnosti strategije z regionalnimi, državnimi politikami in s strateškimi smernicami Skupnosti ... 73
13.2.4 Vrednotenje pričakovanih rezultatov in verjetnih učinkov ... 73

13.2.5 Ocena predlaganih sistemov izvajanja 74
SEZNAM OKRAJŠAV 76

POVZETEK

Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška 2007-2013 (OP) je razvojni program, ki sta ga skupaj pripravili Slovenija in Hrvaška, da bi rešili skupne probleme in izkoristili skupne potenciale v prihajajočem sedemletnem obdobju. Program bo sofinancirala **Evropska unija (EU)** v okviru **Instrumenta predpristopne pomoči (IPA).**

IPA je **nov pravni in finančni instrument** Evropske unije, ki se **uporablja za države kandidatke in potencialne države kandidatke ter države članice**, ki sodelujejo v čezmejnih programih s temi državami. Ta nov instrument omogoča sodelujočim državam na zunanjih mejah EU, da vzpostavijo skupen program, za katerega veljajo natančno določena pravila, s čimer so ustvarjeni osnovni pogoji za razvoj pravih čezmejnih projektov.

Operativni program vsebuje razvojno strategijo in pravila njenega izvajanja za **upravičeno območje**, ki vključuje regije NUTS 3vzdolž slovensko-hrvaške meje: Pomurska, Podravska, Savinjska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška in Osrednjeslovenska regija v Sloveniji ter Međimurje, Varaždin, Krapina-Zagorje, Zagreb, Karlovac, Primorje-Gorski Kotor, Istra, in mesto Zagreb na Hrvaškem.

Dokument bo dragocen pripomoček za osebe, ki sodelujejo pri izvajanju programa in upravičence projekta, ki sodelujejo v čezmejnih pobudah, ki bodo pripomogle k doseganju ciljev, določenih v okviru **treh prednostnih nalog** programa: 1) Gospodarski in socialni razvoj, 2) Trajnostni razvoj naravnih virov in 3) Tehnična pomoč. Vizija programa je narediti čezmejno območje med Hrvaško in Slovenijo izjemno konkurenčno in ustvariti trajnostne življenjske pogoje in dobrobit prebivalcev tega območja z izkoriščanjem razvojnih priložnosti, ki izhajajo iz čezmejnih ukrepov.

Pri izvajanju OP združuje sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki so na voljo Sloveniji kot državi članici EU in sredstva IPA, ki so na voljo Hrvaški kot državi kandidatki za članstvo v EU, združena v **enoten program IPA.** V prvih treh letih je predvidenih 15,7 milijonov evrov sredstev IPA, ki bodo na voljo za financiranje čezmejnih projektov s 85 % stopnjo sofinanciranja s strani.

Program skupaj upravljata Slovenija in Hrvaška preko **skupnega sistema upravljanja.** Ustanova, neposredno odgovorna za izvajanje programa Evropski komisiji, je Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko v vlogi Organa upravljanja (OU). OU bo pomagal Skupni tehnični sekretariat v Ljubljani (Slovenija) in Info točka v Zagrebu (Hrvaška), ki bo zagotavljala informacije in pomoč prijaviteljem/upravičencem projekta. Projekti bodo izbirani skupno na Skupnem nadzornem odboru.

Na projektni ravni bo čezmejni program temeljil na t.i. **načelu vodilnega partnerja**, ki predvideva, da glavni upravičenec (vodilni partner) prevzame vodenje skupnega projekta z vzpostavitvijo partnerstva, ki vključuje vsaj enega čezmejnega partnerja, skupaj z ostalimi končnimi upravičenci (partnerji). Tako se v novem programu financirajo le tisti skupni projekti, ki so izbrani prek skupnega razpisa ali identificirani in odobreni s strani Skupnega nadzornega odbora kot strateški projekti.

Razvojne usmeritve in struktura izvajanja Operativnega programa so skladne s pravno podlago in smernicami IPA, v veliki meri pa tudi s cilji **Lizbonske strategije in Goetenburške agende**.

1 UVOD

1.1 Ozadje

Slovensko-hrvaško čezmejno sodelovanje poteka že več let ob podpori različnih EU in nacionalnih finančnih instrumentov, začelo se je leta 2003 s programom PHARE v Sloveniji in CARDS 2003 »Lokalni razvoj obmejnih regij« na Hrvaškem, ki sta bila predhodnika novega pristopa sosedskih programov.

Leta 2004 so Slovenija, Hrvaška in Madžarska razvile trilateralni program čezmejnega sodelovanja z imenom Sosedski program Slovenija/Madžarska/Hrvaška 2004-2006 (SP), s čimer so si želele zagotoviti boljšo pripravljenost na vplive širitve in okrepiti dobre odnose med tremi sosednjimi državami. SP je zagotovil osnovo za razvoj in izvedbo skupnih razvojnih projektov na dveh prednostnih področjih: gospodarska in socialna kohezija ter razvoj človeških virov in trajnostni razvoj.

Sosedski program je uvedel skupni postopek prijave in izbora na obeh straneh meje, medtem ko se je sklepanje pogodb in izvedba urejala ločeno v skladu z različnimi pravnimi podlagami, ki urejajo ESRR in predpristopne pomoči. V obdobju 2004-2006 sta bila objavljena le dva razpisa za oddajo ponudb, in sicer decembra 2004 in novembra 2005, za sredstva ESRR v višini 9.5 milijonov evrov za slovenske prijavitelje in sredstva CARDS/PHARE v višini 8 milijonov evrov za hrvaške prijavitelje. Skupno so bile na oba razpisa oddane 304 vloge slovenskih in 197 vlog hrvaških prijaviteljev. Na obeh straneh se je število vlog, oddanih na drugi razpis za oddajo ponudb povečalo za približno 34 %, kar kaže na veliko zanimanje za čezmejno sodelovanje na upravičenem območju, ki se bo po vsej verjetnosti v novem programskem obdobju še povečalo.

Sosedski program je odprl pot novemu programu IPA, ki lahko zaradi nove pravne podlage preseže administrativne pregrade, ki so v dosedanjem čezmejnem sodelovanju predstavljale precejšnjo oviro.
IPA kot enotni instrument:

1. <u>predstavlja skupno pravno podlago</u>, ki velja tako za države članice kot tudi za države kandidatke/potencialne kandidatke;
2. <u>predstavlja skupni finančni instrument</u>, ki nadomešča vse finančne instrumente zunanjih ukrepov, ki so se uporabljali v letih 2000-2006 (PHARE, ISPA, SAPARD, CARDS, Predpristopni instrument za Turčijo);
3. <u>vključuje skupno delitev finančnih sredstev programa</u>, s tem ko združuje sredstva Evropskega sklada za regionalni razvoj in sredstva IPA; slednja je mogoče koristiti na celotnem upravičenem območju;
4. <u>predvideva vzpostavitev skupnih upravljavskih teles</u>, ki omogočajo skupno izvajanje na programski (organ upravljanja) in projektni (vodilni upravičenec) ravni;
5. <u>uvaja skupen nabor pravil</u> za izvajanje programa in projektov.

V novi finančni perspektivi 2007-2013 je bil trilateralni Sosedski program 2004-2006 pretvorjen v tri bilateralne programe: OP Slovenija-Hrvaška 2007-2013 in OP Madžarska-Hrvaška 2007-2013, ki sta oba programa IPA na zunanjih mejah EU ter OP Slovenija-Madžarska 2007-2013, ki je postal evropski teritorialni program sodelovanja, ki pokriva notranjo mejo EU. Poleg tega pa izkušnje, pridobljene v obdobju 2004-2006 kažejo, da je bilateralni program prava izbira, saj nizek delež trilateralnih projektov in projektnih vzorcev kaže na to, da je čezmejno sodelovanje v veliki meri odvisno od bližine obmejnih regij in podobnosti družbeno-gospodarskega konteksta ter močnih zgodovinskih, gospodarskih, kulturnih in družbenih vezi (jezik).

1.2 Namen

V skladu z Lizbonsko strategijo in Goetenburško agendo je namen programa narediti čezmejno območje med Hrvaško in Slovenijo izjemno konkurenčno in ustvariti trajnostne življenjske pogoje in dobrobit prebivalcev tega območja z upoštevanjem razvojnih priložnosti, ki izhajajo iz skupnih čezmejnih ukrepov. Zaradi tega sta Slovenija in Hrvaška skupaj pripravili IPA Operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija – Hrvaška 2007-2013.

Operativni program je dokument, ki določa okvir izvajanja programske strategije kot odgovor na analizo družbeno-gospodarske situacije v slovenskih in hrvaških obmejnih območjih na področju njihovih prednosti in slabosti.

Dokument bo dragocen pripomoček za osebe, ki sodelujejo pri izvajanju programa in upravičence projekta, ki sodelujejo v programu. Vsebuje informacije o prednostnih nalogah in specifičnih ciljih, ki so ovrednoteni s številnimi kazalniki učinkov in rezultatov, vse z namenom merjenja napredka glede na izhodiščno situacijo in učinkovitost ciljev izvajanja prednostnih nalog.

Enako pomemben del OP so izvedbeni predpisi, ki obsegajo opis sistemov za spremljanje in vrednotenje, podatke o pristojnem telesu za prejemanje plačil Komisije in telesu ali telesih, odgovornih za plačila upravičencem. Poleg tega vsebuje tudi opredelitev postopkov za sprostitev in kroženje finančnih tokov, da se zagotovi njihova preglednost.

Pri izvajanju ta OP združuje sredstva iz Evropskega sklada za regionalni razvoj, ki so na voljo Sloveniji kot državi članici EU in sredstva IPA, ki so na voljo Hrvaški kot državi kandidatki za članstvo v EU, združena v enoten program.

S pomočjo sredstev IPA bo lahko novi operativni program med dvema sosednjima članicama dvignil čezmejno sodelovanje na višjo raven in bo pripomogel k spodbujanju razvoja regije. Cilj je povezati različne sektorje z reševanjem skupnih problemov in iskanjem dobrih čezmejnih projektov, ki bi lahko prinesli vidne in trajnostne rezultate v celotni čezmejni regiji.

1.3 Pomembne uredbe in strateški dokumenti

Instrument predpristopne pomoči predstavlja okvirni predpis, ki določa cilje in glavna načela predpristopne pomoči in predstavlja združitev petih komponent, ki sestavljajo Instrument predpristopne pomoči – komponente IPA.

Komponenta čezmejnega sodelovanja vključuje različne mehanizme sodelovanja (čezmejno sodelovanje med državami upravičenkami in državami članicami ter čezmejno sodelovanje med državami upravičenkami), zaradi česar so potrebna ustrezna pravila za vsakega od teh mehanizmov.

Najpomembnejše uredbe EU:

- Uredba Sveta (ES) **<u>št. 1085/2006</u>** o vzpostavitvi Instrumenta za predpristopno pomoč – <u>splošna uredba IPA;</u>
- Uredba Komisije (ES) **<u>št. 718/2007</u>** z dne 12. junija 2007 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 1085/2006 o vzpostavitvi Instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) - <u>izvedbena uredba IPA;</u>
- 98., 99., 100., 101. in 102. člen Uredbe Sveta (ES) **<u>št. 1083/2006</u>** o <u>finančnih popravkih;</u>

- 27. do 34. člen Uredbe Komisije (ES) **št. 1828/2006** o pravilih za izvajanje Uredbe Sveta (ES) št. 1083/2006 ter Uredbe (ES) št. 1080/2006 Evropskega parlamenta in Sveta o nepravilnostih;
- 3. poglavje 2. dela IV. naslova Uredbe (ES Euratom) **št. 1605/2002** in 3. poglavje 2. dela III. naslova Uredbe (ES Euratom) **št. 2342/2002** ter **Sklep Komisije C (2006) 117** z dne 24. januarja o javnem naročilu.

Operativni program Slovenija-Hrvaška 2007-2013 mora biti usklajen tudi z **Večletnim indikativnim planskim dokumentom za obdobje 2007-2009** Republike Hrvaške za prvo triletno finančno obdobje.

Strateške smernice Evropske komisije o kohezijski politiki opredeljujejo tri prednostne naloge Evropske kohezijske politike v obdobju 2007-2013, ki se osredotočijo na cilje Lizbonske (konkurenčnost) strategije in Goetenburške (trajnost) agende. Četudi ta program IPA s pravnega vidika ne spada v okvir Evropskega teritorialnega sodelovanja, so bile pri izdelavi programske strategije upoštevane usmeritve iz Strateških smernic Evropske komisije.

Državni razvojni program (DRP) vključuje vse razvojne investicijske programe in projekte v Sloveniji v obdobju 2007-2013, ki se financirajo ali sofinancirajo iz državnih ali občinskih proračunov. Specifični cilji DRP so:

- povečati gospodarski, socialni in okoljski kapital in
- povečati učinkovitost v smislu konkurenčnosti gospodarstva, kakovosti življenja in trajnostne rabe naravnih virov.

Slovenski **Nacionalni strateški referenčni okvir (NSRO)** dopolnjuje Državni razvojni program. Slovenski NSRO vključuje programe in projekte iz DRP, ki se sofinancirajo iz proračuna EU in prispevajo k doseganju ciljev nove kohezijske politike EU za obdobje 2007 - 2013. Slovenski Nacionalni strateški referenčni okvir ne obravnava teritorialnega sodelovanja in programov IPA kot posebno prednostno nalogo, vključuje pa teritorialno sodelovanje in pobude IPA kot del 5. prednostne naloge NSRO (Interakcija ukrepov za doseganje dolgoročnega trajnostnega razvoja).

Glede na **Strateški razvojni okvir 2006 - 2013 za Hrvaško** je regionalni razvoj eden najpomembnejših sestavnih delov. Zato se posebna pozornost namenja čezmejnemu sodelovanju kot enemu od instrumentov regionalnega razvoja, ki ne obsega le vlaganja v infrastrukturo ampak tudi zahteva dejavnosti, namenjene izboljšanju investicijske klime, razvoju podjetništva, izobraževanju, razvoju turizma in ohranjanju prostora in okolja. Čezmejno sodelovanje bi bilo treba spodbujati tudi z namenom zmanjševanja vpliva meja na razvoj ter državljanom in poslovnemu sektorju omogočiti, da izkoristijo prednosti in potenciale trga EU.

Nacionalna strategija regionalnega razvoja Hrvaške opredeljuje čezmejno sodelovanje kot individualno prednostno nalogo v Poglavju 4.3.7 – Čezmejno sodelovanje, ki vključuje naslednje prednostne naloge:

- razvoj mestnih, podeželskih in obalnih čezmejnih območij;
- razvoj podjetništva ter malih in srednje velikih podjetij;
- turizem;
- LRZP (Lokalni razvoj in zaposlovalna pobuda);
- enake možnosti za moške in ženske;
- varstvo okolja, kulture in narave;
- uporaba obnovljivih virov energije;
- izboljšanje transportne in telekomunikacijske infrastrukture ter oskrba z vodo in energijo.

Regija čezmejnega sodelovanja se na slovenski strani prekriva s ciljnim območjem Programa razvoja podeželja 2007-2013, ki ga financira EKSRP, na hrvaški strani pa z IPA Regionalnim operativnim

programom čezmejne konkurenčnosti, Regionalnim operativnim programom varstva okolja in programom IPARD za obdobje 2007-2013. To pa zahteva ustrezno koordinacijo. Na splošno je dvojno financiranje, tudi pri programih, pri katerih so cilji različnih programov relativno podobni, preprečeno tako, da v postopku svetovanja in odobritve projektov, ki so potencialno upravičeni v okviru čezmejnega sodelovanja in ostalih zgoraj omenjenih programih sodelujejo isti organi ali pa so vzpostavljeni drugačni mehanizmi usklajevanja. Pri izvajanju programa bo s posebno pazljivostjo potrebno zagotoviti, da aktivnosti, ki bodo financirane iz programa čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Hrvaško ne bodo podprte še s kakšno drugo komponento IPA.

1.4 Postopek programiranja

Programska faza se je začela leta 2005, ko je bila ustanovljena bilateralna delovna skupina, sestavljena iz slovenskih (Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko) in hrvaških predstavnikov (Ministrstva za zunanje zadeve in evropske integracije ter od junija 2006 predstavniki Ministrstva za morje, turizem, promet in razvoj ter od januarja 2008 Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami). Celotni postopek se je začel s partnerskim pristopom pomembnih partnerjev v koordinaciji Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki je bila predlagana za vlogo Organa upravljanja.

Program je bil razvit v skladu z Uredbo Sveta (ES) št. 1085/2006 o vzpostavitvi Instrumenta za predpristopno pomoč (IPA) in Uredbo Komisije (ES) št. 718/2007 z dne 12. junija 2007 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 1085/2006 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA). Program je bil pripravljen in se bo izvajal v okviru partnerstva slovenskih in hrvaških organov.

Poleg posvetovanj na nacionalni ravni so bila organizirana tudi srečanja bilateralnih delovnih skupin. Osredotočili so se predvsem na strukture izvajanja programa, izvajanja na projektni ravni ter finančnega izvajanja in nadzora.

Tabela 1: Postopek programiranja

Dejavnost	Datum	Kraj	Rezultat
Bilateralna raven			
1. Sestanek BDS	20. 7. 2005	Rakičan	Izmenjava informacij, razprava o splošnem strateškem pristopu, ugotavljanje ključnih vprašanj, osnutek akcijskega načrta
2. Sestanek BDS	21. 10. 2005	Ljubljana	Ovrednotenje prvega razpisa, upravičeno območje, razdelitev nalog za pripravo OP
3. Sestanek BDS	26. 1. 2006	Ljubljana	Rezultati strateških delavnic v Sloveniji in na Hrvaškem, navzkrižno preverjanje tem, prednostnih nalog, ciljev, ključnih akterjev na obeh straneh, postopkov izbire
4. Sestanek BDS	11. 4. 2006	Zagreb	SWOT analiza , vizija, prednostne naloge, posebni cilji sodelovanja, identifikacija projektnih tipologij in izbirni postopki, razprava o strukturah izvajanja
5. Sestanek BDS	6. 6. 2006	Ljubljana	Analiza vprašanj o projektnih idejah/projektnih pobudah
6. Sestanek BDS	20. 11. 2006	Zagreb	CPVO, pregled komentarjev ministrstev na OP, pregled komentarjev predhodnega vrednotenja, strukture izvajanja
7. Sestanek BDS	26. 04. 2007	Ljubljana	Razprava o osnutku OP in doseganju končnih dogovorov o poglavjih
8. Sestanek BDS	6. 11. 2007	Ljubljana	Razprava o komentarjih EK na predlagam OP SI-HR 2007-2013
Nacionalna in regionalna raven			
1. Delavnica z nacionalnimi predstavniki o SWOT analizi in STRATEŠKIH TEMAH	14. 11. 2005	Ljubljana	Prispevek resornih ministrstev pri pripravi strateških tem
2. Delavnica z	21. 11. 2005	Ljubljana	Regionalni prispevki pri pripravi strateških tem

regionalnimi predstavniki o SWOT analizi in STRATEŠKIH TEMAH			
3. Delavnica z nacionalnimi in regionalnimi predstavniki (Hrvaški nacionalni odbor za Interreg o SWOT analizi in strateških temah)	3. 4. 2006	Zagreb	Prispevek resornih ministrstev in regionalni prispevki pri pripravi strateških tem

Poleg programske skupine so bili v programski postopek vključeni številni partnerji z nacionalne, regionalne in lokalne ravni iz obeh držav, preko posvetovalnih postopkov, kot je prikazano v zgornji tabeli. Na teh delavnicah so bili doseženi dogovori o strateških ciljih, strateških temah in SWOT analizi.

Na obeh straneh meje je bil organiziran posvetovalni postopek z različnimi družbeno-gospodarskimi partnerji. Izvedene so bile naslednje aktivnosti:

- On-line forum;
- Analiza projektnih idej (potencialnih prijaviteljev);
- Spletni komentarji na osnutek OP;
- Predstavitev OP različnim partnerjem;
- Delavnice (glej zgornjo tabelo).

Spomladi 2006 so slovenski in hrvaški strokovnjaki pripravili vprašalnik za projektne ideje, ki so ga poslali potencialnim upravičencem v obeh državah. Dobili so 192 odgovorov s slovenske strani in 117 odgovorov s hrvaške strani, kar kaže na veliko zanimanje za čezmejne projekte na upravičenem območju. Analiza vprašalnikov je služila kot osnova za oblikovanje strateškega dela OP SI-HR 2007-2013. Rezultati analize kažejo, da se večina projektnih idej nanaša na turizem, gospodarstvo, varstvo narave in okolja.

Skupaj z izdelavo OP je bilo opravljeno tudi predhodno vrednotenje. Priporočila ocenjevalcev so bila vključena v OP. Postopek ocenjevanja je bil interaktiven in izpeljan v tesnem sodelovanju s programsko skupino tako z vidika časovnih okvirov kot tudi vsebine.

V skladu z Direktivo 2001/42/ES Evropskega parlamenta in Sveta o presoji vplivov nekaterih načrtov in programov na okolje (Uradni list L 197, 21. 7. 2001) je bila izdelana Celovita presoja vplivov na okolje (CPVO).

2 SOCIALNA IN EKONOMSKA ANALIZA PROGRAMSKEGA OBMOČJA

2.1 Opredelitev upravičenega območja

Ciljno območje programa je skupno območje slovensko-hrvaške meje. Vključene regije in županije so teritorialne enote NUTS 3.

Tabela 2: Upravičena območja NUTS 3 v Sloveniji in na Hrvaškem

SLOVENIJA (statistične regije)	HRVAŠKA (županije)
Pomurska, Podravska, Savinjska, Spodnjeposavska, Jugovzhodna Slovenija, Notranjsko-kraška, Obalno-kraška, Osrednjeslovenska (20 %)	Međimurje, Varaždin, Krapinsko-zagorska, Zagreb, Karlovac, Primorsko-goranska, Istra, mesto Zagreb (20 %)

Zemljevid 1: Upravičena območja NUTS 3 v Sloveniji in na Hrvaškem

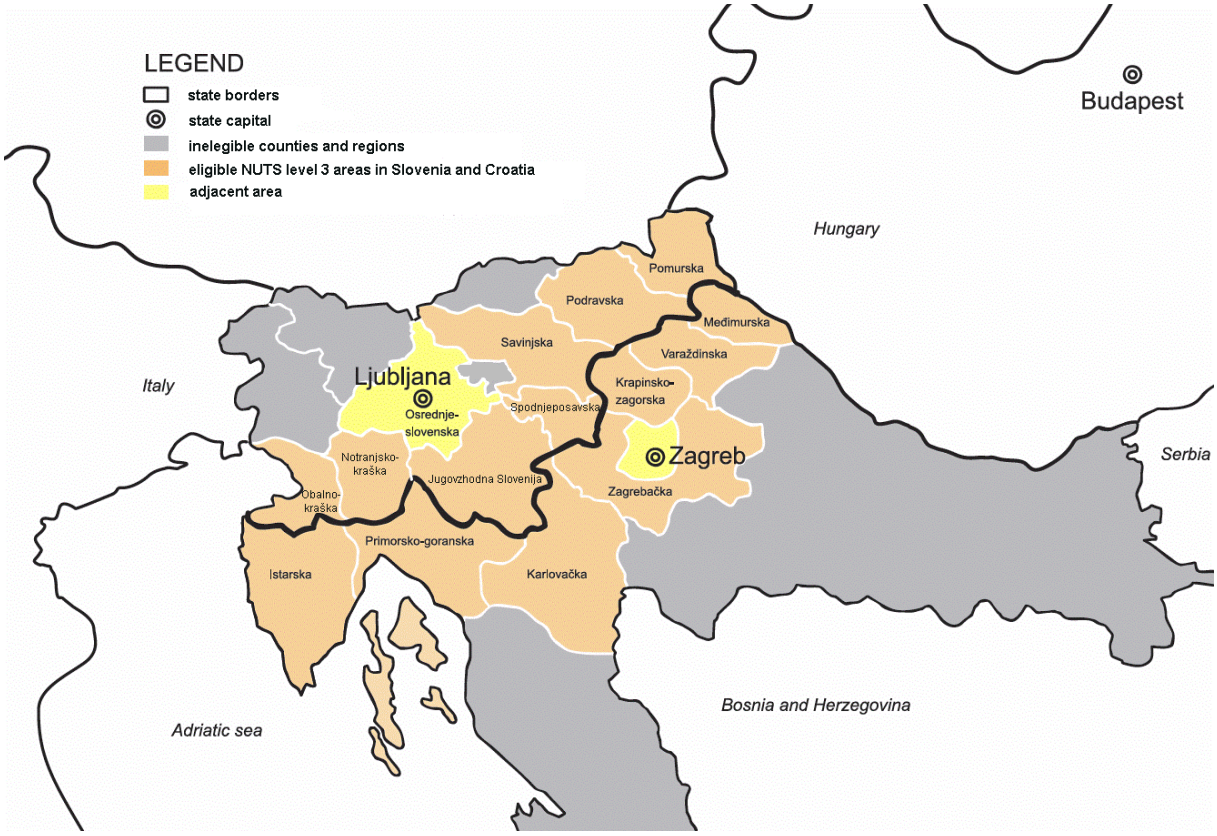

Legenda:
State borders – državne meje
State capital – prestolnica
Inelegible counties and regions – neupravičene županije in regije
Elegible NUTS level 3 areas in Slovenia and Croatia – upravičene NUTS 3 območja v Sloveniji in na Hrvaškem
Adjacent areas – sosednja območja (pravilo 20% fleksibilnosti)

V skladu s predpisi 88. in 97. člena Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 so se države udeleženke strinjale, da bodo v upravičeno območje vključile tudi mesto Zagreb (hrvaška županija NUTS 3) in Osrednjeslovensko regijo (slovenska statistična regija NUTS 3) kot sosednja območja.

Mesto Zagreb je sosednje območje županij Zagreb in Krapina-Zagorje NUTS 3, ki sta hrvaški upravičeni regiji za Slovensko-hrvaški program IPA CBC 2007-2013. Poleg tega je mesto Zagreb geografsko, gospodarsko in družbeno sestavni del širše regije, ki leži le 25 km od slovensko-hrvaške meje.

Poleg tega je potrebno pri pripravi Operativnega programa Slovenija-Hrvaška 2007-2013, po razgovorih o predlaganih prihodnjih prednostnih nalogah na področju sodelovanja opozoriti, da je mesto Zagreb center raziskav in razvoja in pobudnik razvoja podjetništva. S tem bi lahko spodbujal in pospeševal razvoj na področju čezmejnega raziskovanja, ustanavljanja podjetij, znanstvenih parkov in spodbujanja povezav med univerzami in podjetji ter spodbujal razvoj človeških virov, kot je predvideno v okviru prve prednostne naloge Lizbonske strategije, katere namen je izboljšati konkurenčnost gospodarstva.

Sodelovanje mesta Zagreb v Programu IPA CBC Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je podprl *Nacionalni odbor za izvajanje Interreg-a*.

V skladu s Sklepom Vlade št. 91-4/2007-5 z dne 18. aprila 2007 se upravičeno območje tega Operativnega programa na slovenski strani razširi na Osrednjeslovensko regijo po pravilu 20 % fleksibilnosti. Osrednjeslovenska regija namreč ne leži neposredno na hrvaški meji, ampak v njeni neposredni bližini, poleg štirih regij upravičenega območja. Nekatere pomembne ustanove (univerze, raziskovalne ustanove itd.) v Sloveniji, ki so izključno v tej regiji, bi lahko pomembno pripomogle k doseganju ciljev prve prednostne naloge. Te ustanove bi lahko pripomogle k dodani vrednosti novega programa, predvsem na področju ustvarjanja mrež, zagotavljanja izkušenj čezmejnim partnerjem in izmenjave znanja med njimi. Z razširitvijo upravičenega območja bo dosežena dodano vrednost ter višja raven čezmejnega sodelovanja, predvsem z dejavnostmi, ki bodo imele pozitivne učinke na razvoj celotnega upravičenega območja.

2.2 Geografski opis upravičenega območja

Programsko območje pokriva 31,453 km^2. Slovensko-hrvaška meja je dolga 667,8 km.

Tabela 3: Površina županij in regij vključenih v programsko območje

SLOVENIJA[1]		**HRVAŠKA**[2]	
Regija	**Območje (km^2)**	**Županija**	**Območje (km^2)**
Pomurska	1.336	Međimurje	729
Podravska	2.170	Zagreb	3.060
Savinjska	2.384	Krapinsko-zagorska	1.229
Spodnjeposavska	885	Karlovac	3.626
Jugovzhodna Slovenija	2.675	Varaždin	1.262
Notranjsko-kraška	1.456	Primorsko-goranska Istra	3.588
Obalno-kraška	1.044	Mesto Zagreb	2.813
Osrednjeslovenska	2.555		641
Total	**14.505**	**Total**	**16.948**

Viri: [1] Podatki Statističnega urada RS (SI-Stat Podatki 2005) [2] Centralni statistični urad RH, Statistične informacije 2006. Podatki Geodetske uprave Republike Hrvaške – velikost območij (km^2).

V programskem območju so štiri glavne geografske enote z zelo različnimi topografskimi in podnebnimi značilnostmi ter strukturo poseljenosti in gospodarskimi pogoji: Sredozemlje, Dinarsko gorstvo, Alpe in Predalpsko hribovje ter Panonska nižina. Nekatere administrativne enote se razprostirajo prek več geografskih enot.

2.2.1 Sredozemlje

V sredozemsko geografsko regijo spadajo slovenska Obalno-kraška regija ter hrvaška Istra in del županije Primorsko-goranska. Glavni naravni enoti sta Istrski polotok, Primorje in Kvarnerski otoki Krk, Cres, Lošinj in Rab. Za regijo je značilna predvsem izmenjava kraških oblik (kraška planota s številnimi površinskimi in podzemnimi kraškimi značilnostmi) in fliša (hribovita območja in doline rek). Območje je pod vplivom sredozemskega podnebja. Obala je v glavnem strma, razen na zahodnem delu Istre in v rečnih ustjih. Reke so v glavnem kratke, najpomembnejše so Rižana, Dragonja, Mirna, Raša in Reka. Naravni pogoji so ugodni za gojenje zgodnje zelenjave, vinske trte, sadja in oljk ter solinarstvo. Poleg tega je za območje značilna tudi živinoreja (ovce, koze, konji v Lipici), bogata kulturna dediščina in kamnoseštvo. V tem območju sta dve skrajno severni jadranski pristanišči Koper in Reka, ki sta najbližji sredozemski pristanišči za srednjo Evropo. Prebivalstvo je koncentrirano ob obali (Koper, Izola, Piran, Pula, Reka), medtem ko je zaledje redkeje poseljeno. Zgoraj omenjeni kraji so tudi gospodarska središča te enote. Naravni viri so Jadransko morje in kraški pojavi.

Pritisk na obalno območje je zelo močan, tako iz notranjosti kot tudi iz morske strani. Zaradi teh razlogov je potrebno zagotoviti skupno upravljanje kopnega in morja, raba obeh pa mora zagotoviti sinergijske učinke. Ukrepi za zaščito morja morajo biti upoštevani tudi na kopnem. Identificirani problemi obalnega območja v programskem območju so:

- družbeno-gospodarski problemi;
- urbani razvoj (litoralizacija, urbano širjenje, promet);
- pritiski na vodni vir (komunalna odpadna voda, odpadki);
- razvoj turizma;
- degradacija ekosistemov in habitatov;
- degradacija obalne pokrajine in kulturne dediščine;
- navtični športi (marine);
- morski promet.

Mediteranske dežele so že pripravile ali pripravljajo Program upravljanja z obalnim območjem (CAMP), ki izhaja iz Integralnega upravljanja z obalnim območjem in je usmerjen na zadeve prostorskega planiranja/razvoj (priprava regionalne zasnove prostorskega razvoja, ki vključuje obalni pas), strategija trajnostnega razvoja turizma, regionalni program za varstvo voda in upravljanje z zaščitenimi območji.

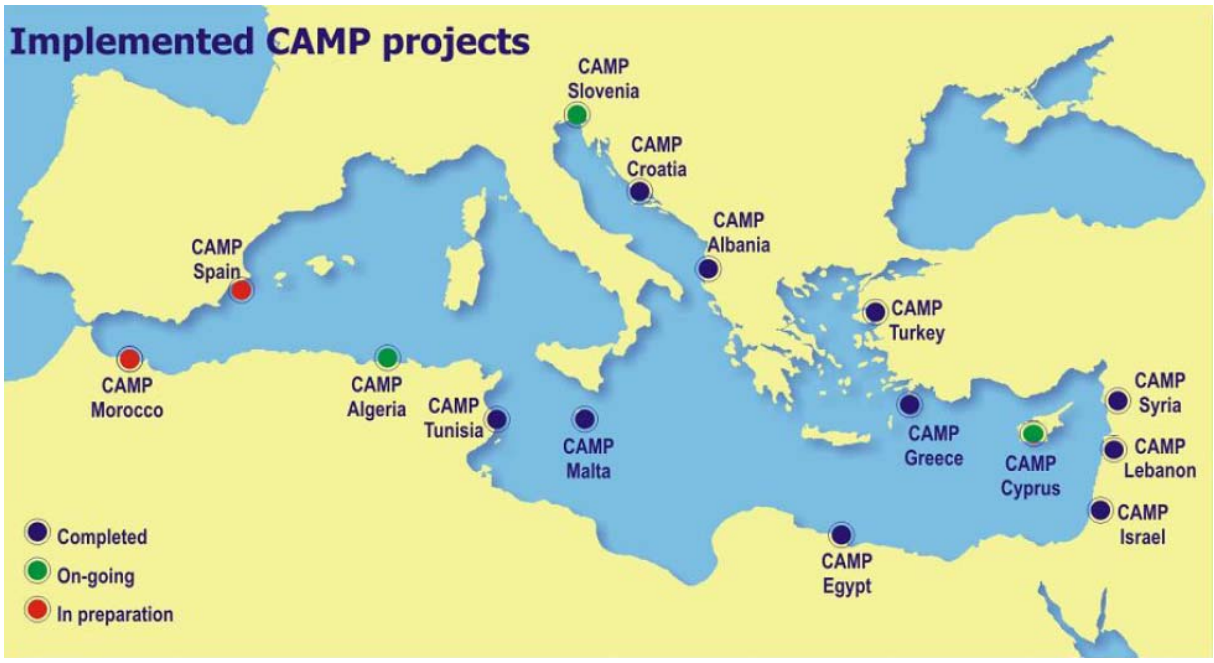

Legenda:
Completed – zaključeno
On-going – v teku
In preparation – v pripravi

V okviru CAMP-a je bila pripravljena sistematična in perspektivna trajnostna analiza projektov. V tem projektu so bili dogovorjeni trajnostni indikatorji, oblikovani in ocenjeni so bili pretekli razvojni trendi in bodoči razvojni scenariji, identificiran je bil želeni scenarij in predlagana pomembna strateška dejanja.

2.2.2 Dinarsko gorstvo

Dinarsko gorstvo sega v Notranjsko-kraško regijo in Jugovzhodno Slovenijo ter del županije Primorsko-goranska (Gorski Kotor) in županije Karlovac (Gorski Kotor, Kordun). Glavne geografske značilnosti regije so kraške reliefne značilnosti in podzemni vodni sistem, vklesan v karbonatne geološke strukture ter izrazita SZ-JV geografska smer. Od površinskih rek so najpomembnejše Kolpa/Kupa, Čabranka, Krka in Korana. Za regijo so značilne številne visoke kraške planote, nad katerimi se dvigajo vrhovi, grebeni in hrbti. Med temi grebeni ležijo suhe doline in kraška polja. Ta enota je najbolj severo-zahodni del velikega Dinarskega gorskega sistema. Glavne gorske verige so Snežnik, Gorski Kotor, Velika Kapela, Kočevski Rog in Gorjanci/Žumberačka gora. Za območje je značilno vlažno subkontinentalno podnebje z nizkimi temperaturami pozimi. Naravni pogoji za kmetijstvo niso najbolj ugodni. V regiji je veliko kakovostnih gozdov in prosto živečega živalstva in rastlinstva. Značilna je zelo razpršena poseljenost: prebivalstvo v glavnem živi le v večjih mestnih središčih (Postojna, Cerknica, Kočevje, Metlika, Slunj, Delnice), ki so tudi središča zaposlitve. Visoke kraške planote so naravne pregrade, zato glavne čezmejne prometne poti vodijo vzdolž dolin med gorskimi grebeni. Naravni viri so gozd, kraški pojavi in prosto živeče živalstvo in rastlinstvo, kulturni viri pa bogata stavbna in zgodovinska dediščina ter velika kulturna raznolikost območja. Prevladujoča gospodarska panoga je gozdarstvo, proizvodnja lesa, promet, turizem in lov.

2.2.3 Alpe in predalpsko hribovje

Ta geografska enota vključuje večino Savinjske in Spodnjeposavske regije v Sloveniji ter del županije Krapinsko-zagorska na Hrvaškem. Med oblikami površja prevladujejo doline in grebeni. Severni del

območja pripada Alpam (Kamniško-Savinjske Alpe, Pohorje), drugi del pa so predalpski hribi in gore (Posavsko gorovje, Boč, Haloze, Macelj). V regiji je veliko rek, najpomembnejše med njimi so Sava, Drava in Savinja. Za območje je značilno vlažno subkontinentalno podnebje, za višje gorske predele nižje temperature in več letnih padavin. Zahodni deli regije so najbolj primerni za živinorejo, na vzhodu pa je razvito gojenje sadja in vinske trte. Vzhodni del območja (Savinjska ravan, Krško-brežiška ravan) ima določene značilnosti panonskega območja. Prebivalstvo v regiji je zelo razpršeno, z izjemo večjih krajev v dolinah in kotlinah (Celje, Rogaška Slatina, Velenje, Krško, Brežice). Najpomembnejše čezmejne prometne poti potekajo vzdolž doline reke Save, medtem ko je izredno pomembna tudi pot skozi Haloze. Gozdovi, voda, termalni izviri in privlačna pokrajina (Alpe) so najpomembnejši naravni viri območja, medtem ko med glavne kulturne vire spada bogata kulturna dediščina krajev in podeželskega območja.

2.2.4 Panonska nižina

Panonska nižina obsega večino regij Pomurska in Podravska, županij Varaždin in Međimurje ter dele Savinjske in Spodnjeposavske regije, županij Krapina-Zagorje, Zagreb in Karlovac. Za to geografsko območje je značilno panonsko podnebje in obširne ravnine, ki jih prekinjajo nizki hribi (Goričko, Slovenske Gorice, Zagorske Gorice) in posamezni gorski masivi (Medvednica). Najpomembnejše reke v območju so Mura, Drava, Sava, Kolpa/Kupa in Savinja. To območje ima najbolj ugodne naravne pogoje za kmetijstvo. Je gosto poseljeno, največ naselij je v obliki velikih vasi vzdolž cest. Najpomembnejša mestna in zaposlitvena središča so Maribor, Murska Sobota, Karlovac, Varaždin, Čakovec in Krapina. Reliefnih ovir za čezmejne prometne poti ni. Reki Drava in Mura sta mejni reki med Slovenijo in Hrvaško. Naravni viri regije so obdelovalna zemlja, površinski in podzemni vodni viri, termalni vrelci in gozdovi. Nižina se ponaša tudi z bogato kulturno dediščino.

2.3 Demografija

Na splošno so glavne demografske značilnosti celotnega programskega območja upadanje števila prebivalcev in starajoče se prebivalstvo. Demografski trendi so ugodnejši v mestnih središčih, kjer število prebivalcev narašča, čeprav predvsem zaradi selitev iz obrobnih območij in ne zaradi naravnega prirasta. Statistični podatki so predstavljeni v tabelah 4, 5 in 6.

Statistični podatki kažejo na upad števila prebivalcev v številnih administrativnih enotah (NUTS 3), edini izjemi sta Zagreb in županija Istra na Hrvaškem, kjer število prebivalcev narašča. Demografsko ogrožena so predvsem območja vzdolž meje, in sicer zaradi staranja prebivalstva, selitev številnih mladih ljudi na druga območja, kjer iščejo zaposlitev in nezadostnega priseljevanja na ta območja, ki bi nadomestilo izgubo mladih ljudi. Pomurska regija v Sloveniji in županija Karlovac na Hrvaškem sta zabeležili največji upad števila prebivalcev med vsemi obmejnimi območji. Ti negativni demografski trendi postopoma slabijo lokalne razvojne potenciale.

Porazdelitev prebivalstva po regijah in županijah je zelo raznolika in neuravnotežena. Prebivalstvo je osredotočeno na mestna in obalna območja, ki so tudi zaposlitvena središča. V povprečju so najgosteje naseljene regije in županije: v Sloveniji Podravska, Savinjska, in Obalno-kraška regija in na Hrvaškem Međimurje, Varaždin, Zagreb in Krapinsko-zagorska. Regije z najmanj prebivalci pa so: v Sloveniji Notranjsko-kraška in Jugovzhodna Slovenija in na Hrvaškem županija Karlovac.

Podatki o naravni fluktuaciji prebivalstva kažejo, da je stopnja umrljivosti višja od stopnje rodnosti skoraj na celotnem območju, z izjemo Jugovzhodne Slovenije in županije Međimurje, vendar je tudi tam naravni prirast izjemno nizek. Zaradi selitev predvsem mlajšega prebivalstva s problematičnih območij (podeželja in obmejnih regij) v mesta, so nekatera območja že dosegla kritično demografsko

točko, in sicer predvsem območja s starejšim prebivalstvom, kjer je naravna reprodukcija praktično nemogoča. Porazdelitev prebivalstva po starosti in indeks staranja prebivalstva (razmerje med ljudmi starejšimi od 65 let in mlajšimi od 15 let; v primeru Hrvaške je novi cenzus za indeks staranja razmerje med ljudmi starejšimi od 65 let in mlajšimi od 19 let) jasno kažejo na neugodne indekse staranja prebivalstva. V Sloveniji je indeks pod nacionalnim in evropskim povprečjem le v Savinjski regiji in Jugovzhodni Sloveniji. Na hrvaškem imajo županije Međimurje, Zagreb in Varaždin ugodnejše indekse prebivalstva kot celotna država.

Na osnovi podatkov je povprečna starost prebivalstva v upravičeni regiji za Slovenijo 40 let in za Hrvaško 39 let. Za ljudi pri teh letih, ki že imajo začrtano kariero, je težko začeti z nečim popolnoma novim.

Tabela 4: Sprememba števila prebivalcev in gostote prebivalstva (prebivalcev na km^2)

SLOVENIJA[1]	**1991**	**2005**	**Gostota preb. (2005)**
Pomurska	124.761	122.483	91,8
Podravska	319.694	319.282	147,1
Savinjska	256.834	257.525	107,8
Spodnjeposavska	69.831	69.940	79,2
Jugovzhodna Slovenija	137.954	139.434	51,9
Notranjsko-kraška	50.517	51.132	35,0
Obalno-kraška	103.702	105.313	100,6
Osrednjeslovenska	483.083	500.021	195,7
HRVAŠKA[2]	**1991**	**2001**	**Gostota preb. (2001)**
Međimurje	119.866	118,426	164,2
Zagreb	282.989	309,696	101,2
Krapinsko-zagorska	148.779	142,432	115,9
Karlovac	184.577	141,787	39,1
Varaždin	187.853	184,769	146,5
Primorsko-goranska	323.130	305,505	85,2
Istra	204.346	206,344	73,4
Mesto Zagreb	777.826	779,145	1215,5

Vir: [1]Podatki Statističnega urada RS (SI-Stat Podatki 2005). [2] Centralni statistični urad RH (2001).

Tabela 5: Naravna fluktuacija prebivalstva in porazdelitev prebivalstva po starosti (%) na programskem območju

SLOVENIJA[1] (2005/2006)	**Živorojeni otroci 2006**	**Smrtnost 2006**	**Naravni prirast 2006**	**starost 0-14 2005**	**starost 15-64 2005**	**starost >65 2005**	**Indeks staranja preb. 2005**
Pomurska	1.031	1.382	-351	13,8	70,8	15,4	111,9
Podravska	2.560	3.168	-608	13,5	71,0	15,5	115,2
Savinjska	2.334	2.463	-129	14,8	70,9	14,3	96,4
Spodnjeposavska	605	762	-157	14,4	69,5	16,1	111,7
Jugovzhodna Slovenija	1.295	1.271	24	15,8	69,4	14,8	93,3
Notranjsko-kraška							
Obalno-kraška	455	493	-38	14,1	69,5	16,4	116,1
Osrednjeslovenska	835	977	-142	12,2	71,1	16,7	136,6,1
Slovenija	4.939	4.126	813	14,5	70,0	15,5	106,7
	18.157	**18.825**	**-668**	**14,1**	**70,2**	**15,6**	**106,9**
HRVAŠKA[2] (2001/2006)	**Živorojeni otroci 2006**	**Smrtnost 2006**	**Naravni prirast 2006**	**starost 0-14 2001**	**starost 15-64 2001**	**starost >60 2001**	**Indeks staranja preb. 2001**
Međimurje	1.178	1.210	-32	18,55	67,6	18,68	72,0
Zagreb	3.056	3.466	-410	17,37	68,1	19,36	79,8
Krapinsko-zagorska	1.224	1.973	-749	17,06	66,24	22,37	94,7
Karlovac	1.023	2.087	-1.064	14,47	64,94	26,66	128,8
Varaždin	1.725	2.245	-520	17,22	67,17	21,03	87,0
Primorsko-goranska	2.355	3.241	-886	14,02	69,24	22,44	109,4
Istra	1.692	2.112	-420	15,11	68,88	21,72	99,7
Mesto Zagreb	7.160	7.890	-730	15,78	68,92	15,30	93,7
Hrvaška	40.307	49.758	-9449	16,4	67,1	21,7	**90,7**
povprečje EU 25 [3]				**16,4**	**67,1**	**12,5**	**132,3**

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (SI-Stat Podatki 2005; Slovenske regije v številkah 2006). [2] Centralni statistični urad RH iz 2001 in 2006. [3] podatkovna baza Eurostat New Cronos.

2.3.1 Narodne in etnične manjšine

Program je izjemno pomemben za področje sodelovanja, predvsem zaradi tradicionalnih zgodovinskih in etničnih odnosov med ljudmi, ki živijo na obeh straneh meje. Z etničnega vidika je meja zelo razgibana.

Tako Slovenija kot tudi Hrvaška sta ratificirali Okvirno konvencijo za varstvo narodnih manjšin Sveta Evrope in Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih Sveta Evrope, kot tudi druge zakonodajne in regulatorne predpise o narodnih manjšinah in etničnih skupinah.

SLOVENIJA:

Republika Slovenija ima dve tradicionalni narodni manjšini – italijansko in madžarsko – ter posebno romsko etnično skupnost. Vse tri varuje ustava (64. in 65. člen Slovenske ustave).

Na obalnih območjih prebiva **italijanska narodna skupnost**, poleg slovenščine pa je uradni jezik tudi italijanščina. Etnično mešana območja najdemo v naslednjih občinah:

- Občina Koper/Capodistria;
- Občina Izola/Isola;
- Občina Piran/Pirano.

Pripadniki italijanske narodne skupnosti imajo v Sloveniji enake pravice kot vsi drugi državljani Republike Slovenije. Njihove posebne pravice izhajajo iz ustavne zaščite, meddržavnih pogodb in mednarodnih dokumentov.

Svet Evrope je ugotovil, da je zaščita te manjšine v Sloveniji resničen zgled, in da v primerjavi z Evropsko unijo ponuja višje standarde na področju manjšinskih pravic, ki je eden od najpomembnejših segmentov človekovih pravic.

Pripadniki **madžarske narodne manjšine** v glavnem prebivajo v regiji Pomurje, kjer je poleg slovenščine uradni jezik tudi madžarščina. Na tem področju so naslednje etnično mešane skupnosti:

- Občina Hodoš/Hodos;
- Občina Moravske Toplice;
- Občina Šalovci;
- Občina Lendava;
- Občina Dobrovnik.

Urad za narodnosti ocenjuje, da je položaj madžarske narodne manjšine v Sloveniji zelo dober. Pravna zaščita pripadnikov madžarske narodne manjšine in uresničevanje njihovih pravic presega evropske standarde.

Urad RS za narodnosti **ocenjuje,** da v Republiki Sloveniji živi **med 7.000 in 10.000 Romov**, večina v naslednjih regijah:

- Prekmurje;
- Dolenjska;
- Posavje;
- Bela krajina.

Predstavniki romske skupnosti, ki živijo v Sloveniji, so še vedno diskriminirani. To je socialno hendikepirana skupina, z nizko stopnjo ali brez izobrazbe, zaradi česar ne more izboljšati svojega statusa brez posebnih ukrepov, ki jih morajo sprejeti vladni organi.

HRVAŠKA

Glede na Ustavni zakon o narodnih manjšinah je na Hrvaškem 22 narodnih manjšin, od katerih so na programskem območju najbolj zastopani Italijani, Slovenci, Srbi in Romi. Vse narodnostne manjšine na Hrvaškem so v celoti zaščitene in imajo enak status kot Hrvati. V nekaterih primerih obstajajo posebni predpisi glede zaščite in priznavanja pravic različnih skupin manjšin, posebej na območjih, kjer je skupnost najmočnejša, ali po posebnih skupinah, kjer je treba sprejeti dodatne korake in podpreti socialno integracijo, kot na primer pri romski manjšini.

Vse manjšine, še posebej najmočnejše – italijanska in srbska – so dobro organizirane v političnih strankah in civilnih pobudah, poleg tega pa jih finančno podpira država Hrvaška.

Na obalnih območjih prebiva **italijanska narodna manjšina**, poleg hrvaščine pa je v celotni županij Istra uradni jezik tudi italijanščina.

Srbska narodna manjšina je najbolj zastopana v:

- županiji Karlovac;
- županiji Primorsko-goranska;
- županiji Istra.

Romska manjšina je najbolj zastopana v županiji Međimurje.

Situacija je podobna kot v Sloveniji – predstavniki hrvaške romske manjšine so kljub močnemu pravnemu okviru in vsem sprejetim strategijam in pravilom še vedno predmet diskriminacije, saj so socialno izključena skupina, ki se sooča z razlikami in razkoraki v vsakdanjem življenju in v odnosih z drugimi državljani Hrvaške.

Tabela 6: Narodnostna struktura prebivalstva (%) po izbranih narodnostih

SLOVENIJA[1] (2002)	**Slovenska**	**Hrvaška**	**Druge avtohtone manjšine**
Pomurska	86,7	1	0,8 (Romi)
Podravska	86,1	1,3	0,2 (Romi)
Savinjska	84,4	2,0	/
Spodnjeposavska	86,7	1,9	/
Jugovzhodna Slovenija	83,6	2,6	0,8 (Romi)
Notranjsko-kraška	83,3	1,8	/
Obalno-kraška	71,9	4,2	1,8 (Italijani)
Osrednjeslovenska	89,5	2,3	/
HRVAŠKA[2] (2001)	**Slovenska**	**Hrvaška**	**Druge avtohtone manjšine**
Međimurje	0,14	95,2	2,44 (Romi)
Zagreb	0,19	96,18	0,88 (Srbi)
Krapinsko-zagorska	0,31	98,44	0,16 (Srbi)
Karlovac	0,24	84,27	11,04 (Srbi)
Varaždin	0,3	97,68	0,41 (Srbi)
Primorsko-goranska	0,94	84,59	4,91 (Srbi) 1,16 (Italijani)
Istra	0,98	71,88	6,92 (Italijani) 3,2 (Srbi)
Mesto Zagreb	0,41	91,94	2,41 (Srbi), 0,04 (Italijani)

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (popis 2002). [2] Centralni statistični urad RH (2001).

Vse manjšine predstavljajo bogastvo jezikovne raznolikosti v obmejnem območju.

V Sloveniji so Romi etnična skupnost, na Hrvaškem pa narodna manjšina. Še vedno živijo zelo tradicionalno, čeprav v obeh državah njihova družbena vloga v lokalnih skupnostih postaja vedno bolj aktivna. Romi so pogosto odrinjeni na rob družbe, če prav so pravno gledano državljani in imajo po ustavi enake pravice kot drugi državljani. Govorijo romščino, ki je v Evropi precej razširjen jezik, saj na ozemlju Evrope živi 12 milijonov Romov.

Na področju sodelovanja je treba upoštevati edinstvenost različnih narodnih in etničnih manjšin.

2.4 Gospodarstvo

Za programsko območje je značilen izjemno raznolik gospodarski razvoj in možnosti zaposlovanja. Na eni strani so območja (mesta) z visoko razvitim storitvenim sektorjem in pogosto tudi močnim industrijskim sektorjem. Na drugi strani pa je relativno nerazvito podeželsko območje. Slednja območja prevladujejo tik ob meji.

V nekaterih delih teh regij primanjkuje ambicioznih podjetnikov z moderno tehnologijo, izvozno usmerjenostjo, inovativnostjo in partnerstvom z raziskovalnimi in razvojnimi organizacijami. Zaradi tega je stopnja brezposelnosti na podeželskih območjih visoka, predvsem med specifičnimi skupinami (mlada in starejša delovna sila). Pomanjkanje zaposlitvenih možnosti povečuje odseljevanje prebivalstva s podeželja in beg možganov v velika mesta izven teh regij.

Prednosti programskega območja, ki bi lahko prispevala k izboljšanju gospodarskega razvoja so: dober geografski položaj, dolgotrajno gospodarsko sodelovanje in poznavanje sosedskega jezika, kulture in mentalitete. Regija ima potencial za skupno privabljanje tujih investitorjev in izmenjavo informacij in izkušenj podjetnikov na potencialnih trgih EU s krepitvijo gospodarskega čezmejnega sodelovanja in razvoja novih produktov.

Poleg tega se ponaša tudi z bogato kulturno dediščino, razgibano pokrajino in dobrimi naravnimi pogoji za heterogeno kmetijsko proizvodnjo. Razvoj integriranih kulturnih, turističnih in kmetijskih produktov ter njihova skupna promocija in trženje ponujajo dobre možnosti za razvoj turizma in kmetijstva tega območja v prihodnosti.

V primerjavi s slovenskim nacionalnim povprečjem so gospodarske dejavnosti bolj razvite le v Obalno-kraški regiji, medtem ko so vse ostale regije podpovprečno razvite; najmanj razvita je Pomurska regija.

Na hrvaškem delu programskega območja so županije, ki sodijo med najbolj razvite v državi (npr. Primorje-Gorski Kotor, Istra) kot tudi županije, ki se soočajo s krutimi posledicami vojne in resnimi gospodarskimi in finančnimi težavami, kot je na primer županija Karlovac. Gospodarski trendi v teh županijah se obračajo na bolje.

Tabela 7: Bruto domači proizvod

SLOVENIJA [1] (2003)	**Regionalni BDP na prebivalca (EUR)**	**Regionalni BDP indeks; država = 100**	**% nacionalnega BDP; država = 100**	**Regionalni BDP indeks EU(15)=100**
Pomurska	9.072	69,0	4,2	33,1
Podravska	11.108	84,5	13,3	40,3
Savinjska	11.726	89,2	11,4	43,0
Spodnjeposavska	10.462	79,6	2,8	38,9
Jugovzhodna Slovenija	11.954	90,9	6,3	43,9
Notranjsko-kraška				
Obalno-kraška	10.117	77,0	1,9	37,1
Osrednjeslovenska	13.573	103,2	5,4	50,4
	18,786	142,9	35,5	73,1

HRVAŠKA[2] (2003)				Podatki iz tega stolpca za Hrvaško iz leta 2001
Međimurje	7,699	80,2	2,1	18,7
Zagreb	7,172	74,2	5,3	14,6
Krapinsko-zagorska	6,976	72,6	2,3	17,6
Karlovac	7,596	77,7	2,4	18,3
Varaždin	9,037	94,2	3,9	20,8
Primorsko-goranska	11,285	118,1	8,1	26,8
Istra	12,863	137,5	6,5	26,6
Mesto Zagreb	17,301	178,7	31,8	x

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (SI-Statistični Podatki 2003). [2] Centralni statistični urad RH (2003).

2.4.1 Razvoj kmetijstva in podeželja

Intenzivno kmetijstvo je značilno za območja z najbolj ugodnimi naravnimi pogoji. Pomembno je tudi znotraj BDP. Sicer pa je za celotno programsko območje značilno ekstenzivno in trajnostno kmetijstvo. Glavni problemi, povezani s kmetijsko proizvodnjo, so majhne kmetije in zelo majhna povprečna velikosti parcel (v Sloveniji in na Hrvaškem), staranje lastnikov kmetij, nizka stopnja izobrazbe kmečkega prebivalstva, nizka produktivnost in dodana vrednost, visok odstotek pol-kmetov, neorganizirano trženje kmetijskih proizvodov in nizka stopnja znanja upravljanja med kmeti.

2.4.2 Industrija

Industrijske dejavnosti so koncentrirane v nekaterih mestnih središčih, ki predstavljajo tudi pomembne zaposlitvene centre. V mnogih regijah in županijah ta sektor zaposluje večino aktivnega prebivalstva in predstavlja najpomembnejšo gospodarsko dejavnost. V programskem območju so se razvile različne dejavnosti z različnimi značilnostmi in problemi. Na splošno pa lahko probleme povzamemo kot: šibko podjetništvo, nizka produktivnost delovne sile, prestrukturiranje tradicionalnih industrijskih panog, pomanjkanje investicijskega kapitala, nizka raven izvozne usmerjenosti in – z redkimi izjemami – pomanjkanje konkurenčnosti, malo inovacij in sodelovanja z raziskovalnimi in razvojnimi ustanovami, pomanjkanje komunikacije med industrijskimi panogami, koncentracija industrijskega potenciala v mestnih središčih, medtem ko obrobna območja nazadujejo, ter nizka raven poslovnega in upravljavskega znanja.

Večja industrijska središča na programskem območju so: v Sloveniji obalni kraji z živilsko predelovalno in kovinsko predelovalno industrijo ter industrijo transportnih vozil, Postojna in Kočevje z lesno predelovalno industrijo, Novo mesto s farmacevtsko industrijo, proizvodnjo transportnih vozil, lesno predelovalno industrijo in tekstilno industrijo, Celje s tekstilno, lesno predelovalno, živilsko predelovalno, kemično in kovinsko predelovalno industrijo, Maribor s kovinsko predelovalno, tekstilno, elektro-tehnično, živilsko-predelovalno industrijo, Kidričevo s kovinsko predelovalno industrijo, Murska Sobota z živilsko predelovalno, kovinsko predelovalno in tekstilno industrijo, Lendava s petrokemično industrijo in Rogaška Slatina s steklarsko industrijo.

Na Hrvaškem so večja industrijska središča v županiji Istra Pula in Pazin s tobačno, živilsko predelovalno, kovinsko, cementno, pohištveno in ladjedelniško industrijo, v županiji Primorje-Gorski Kotor, v Reki in Delnicah z naftno, lesno, ladjedelniško, kovinsko in elektro industrijo, Karlovac s tekstilno, živilsko, mlečno, kovinsko in lesno industrijo, Varaždin s tekstilno, usnjarsko in mlečno industrijo, Čakovec z živilsko, tekstilno, kemično, kovinsko, lesno in gradbeno industrijo in v Zagrebu, Zaprešiču in Samoboru z živilsko, lesno, tekstilno, kemično, keramično in elektro industrijo.

2.4.3 Mala in srednje velika podjetja (MSP)

Število MSP-jev je zelo pomemben kazalnik, ki kaže na prisotnost zasebne podjetniške iniciative v tej regiji. V nekaterih mejnih občinah je podjetništvo še vedno premalo razvito, predvsem zaradi administrativnih ovir, pomanjkanja znanja in finančnih virov, saj so različni viri financiranja bodočih podjetnikov še vedno predragi in težko dosegljivi. Podjetnike pri prehodu s trgovske na podjetniško raven obremenjujejo tudi davčna zakonodaja, neustrezni lastninski odnosi in druge ovire.

V mnogih delih regije je sektor MSP-jev premalo razvit tudi zaradi visokih administrativnih zahtev za ustanovitev podjetja, pomanjkanja kapitala in pomanjkanja poslovnega znanja. Za območja, kjer tradicionalne industrije zagotavljajo večino služb, podjetniški duh in kultura nista dobro razvita. MSP-ji so steber slovenskega in tudi evropskega gospodarstva. V Sloveniji je skoraj 97.000 MSP-jev, ki predstavljajo 99,7 % vseh slovenskih podjetij in zaposlujejo 64,7 % delovno aktivnih ljudi v Sloveniji. Po podatkih Standardne klasifikacije dejavnosti je bilo v letu 2006 98.440 podjetij, od tega 92,8 % mikro, 5,7 % malih, 1,3 % srednje velikih in 0,3 % velikih podjetij.

MSP-ji so najbolj prilagodljiva in najhitreje rastoča industrijska panoga z visokim potencialom ustvarjanja delovnih mest. V Sloveniji je bil vzpostavljen vavčerski sistem subvencioniranega poslovnega svetovanja, z namenom, da bi s tem podpirali ustanavljanje podjetij in obstoječih MSP-jev, ki imajo potencial rasti. Prav tako se podpira ustanavljanje lokalnih grozdov. V programskem območju potekajo nekatere dejavnosti, ki spodbujajo ženske k ustanavljanju podjetij.

Da bi spodbudili podjetniško kulturo mladih, so v Pomurski regiji začeli organizirati podjetniške krožke že v osnovnih šolah, ideja pa se je razširila po vsej državi. Prepoznani so bili kot dobra praksa v Sloveniji kot tudi v Evropi.

Tabela 8: Število malih in srednje velikih podjetij v regijah/županijah

SLOVENIJA [1] (2004)	MSP-ji	HRVAŠKA [2] (2003)	MSP-ji
Pomurska	3.875	Međimurje	1.727
Podravska	13.075	Zagreb	4177
Savinjska	10.377	Krapina-Zagorje	1102
Spodnjeposavska	2.907	Karlovac	1392
Jugovzhodna Slovenija	5.205	Varaždin	2067
Notranjsko-kraška	2.160	Primorje-Gorski kotor	6168
Obalno-kraška	6.298	Istra	5302
Osrednjeslovenska	52.103	Mesto Zagreb	22793

Vir: [1]Podatki Statističnega urada RS (SI-Stat Podatki 2005). [2]FINA 2007.

V obmejnih območjih s Hrvaško je stopnja brezposelnosti še vedno višja od slovenskega povprečja, čeprav je bilo v zadnjih letih mogoče opaziti večjo dinamiko zaposlovanja. To velja predvsem za območja, kjer se hitreje razvijajo storitvene dejavnosti. Toda povprečne bruto plače po občinah kažejo na skoraj popolnoma poenoten pozitivni trend. Nižja stopnja izobrazbe predstavlja oviro pri zaposlovanju in ustvarjanju novih delovnih mest. Po drugi strani pa se kaže pomanjkanje delovnih mest za določene poklice na območjih, ki so usmerjena predvsem v industrijo.

2.4.4 Storitve

Mnoge storitve se razvijajo predvsem v osrednjih mestih, medtem ko podeželje na obrobju zaostaja. V večjih mestih so na voljo administrativne, bančne, izobraževalne, socialne in zdravstvene storitve. V Podravski in Obalno-kraški regiji, županijah Primorje-Gorski Kotor in Istra več kot polovica zaposlenih ljudi dela v storitvenem sektorju.

2.4.5 Turizem

Turizem je v nekaterih delih programskega območja zelo pomemben. Obalna območja in območja bogata s termalno vodo, kjer so tudi številne naravne zanimivosti ter objekti kulturne dediščine, so najbolj privlačna. Ob jadranski obali je intenzivno razvit obalni turizem (Istrski polotok, Kvarnerski otoki, Primorje), v Sloveniji pa je razvit tudi zdraviliški turizem v območjih z izviri termalne vode (predalpska in panonska regija). Gorska območja (Alpe in Predalpsko gorovje, Dinarsko gorovje) so privlačna za smučanje, pohodništvo, kolesarjenje itd. V nekaterih mestnih središčih se je razvil kulturni turizem (gledališča, muzeji, galerije, koncertne dvorane itd.), medtem ko sta na podeželju (predvsem v Sloveniji) vedno bolj priljubljena agro-turizem (turistične kmetije) in eko-turizem. Nekatere od teh vrst turizma so izjemno sezonske (obalni turizem, gorski turizem), kar pogosto ustvarja probleme (sezonska zaposlitev, veliki pritiski na infrastrukturo in okolje v visoki sezoni itd.) Glavni problemi turističnega sektorja so: slaba turistična infrastruktura v neobalnih območjih, izjemno sezonski značaj turizma (predvsem na obali), z izjemo zdravilišč, pomanjkanje namestitvenih kapacitet visokega standarda, nezadostno trženje kulturne dediščine, pomanjkanje izmenjave informacij v industriji turizma in kooperativno trženje.

Kazalnik števila nočitev na prebivalca kaže na intenzivnost turizma v regijah/županijah. Turizem je najbolj intenzivno razvit v županiji Istra (več kot 78 nočitev na prebivalca) in županiji Primorje-Gorski-Kotor (33) županiji na Hrvaškem, ki ji sledi Obalno-kraška regija v Sloveniji s 17,6 nočitev na prebivalca. Intenzivnost turizma v drugih županijah in regijah programskega območja je bistveno nižja.

Tabela 9: Število gostov in nočitev

SLOVENIJA [1] (2005)	**Gostov**	**Nočitev**	**Nočitev na prebivalca**
Pomurska	181.774	754.976	5,45
Podravska	116.202	294.385	0,69
Savinjska	251.999	1.137.345	4,13
Zasavska	4.005	9.093	20,0
Spodnjeposavska	139.290	555.292	7,62
Jugovzhodna Slovenija	67.826	263.989	2,15
Notranjsko-kraška	29.347	44.553	1,10
Obalno-kraška	572.685	2.086.573	17,61
Osrednjeslovenska	356.268	647.825	1,30
HRVAŠKA [2] (2005)			
Međimurje	14.230	30.577	0,26
Zagreb	29.852	59.577	0,19
Krapinsko-zagorska	36.436	113.082	0,79
Karlovac	166.208	279.551	1,97
Varaždin	46.809	152.468	0,83
Primorsko-goranska	2.076.456	10.501.921	34,38
Istra	2.505.017	16.649.944	80,70
Mesto Zagreb	549.607	934.143	1,20

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (SI-Stat 2005). [2] Centralni statistični urad RH (2005).

Tabela 10: Nočitve turistov (domačih in tujih) in prihod domačih turistov

SLOVENIJA [1] (2005)	Nočitve domačih turistov v 2004	Nočitve tujih turistov v 2004	Prihodi domačih turistov v 2004
Pomurska	51.1	48.9	52.3
Podravska	46.6	53.4	34.2
Savinjska	61.5	38.5	58.6
Spodnjeposavska	68.3	31.7	63.9
Jugovzhodna Slovenija	66.3	33.7	48.1
Notranjsko-kraška	6.7	93.3	5.4
Obalno-kraška	46.0	54.0	41.9
Osrednjeslovenska	8,1	91.9	7.5
Slovenija	42.5	57.5	36.0
HRVAŠKA[2] (2005)	**Nočitve domačih turistov v 2004**	**Nočitve tujih turistov v 2004**	**Prihodi domačih turistov v 2004**
Međimurje	58.93	41.07	35.35
Zagreb	49.37	50.63	43.82
Krapinsko-zagorska	82.15	17.85	33.26
Karlovac	27.81	72.19	36.04
Varaždin	82,20	17.80	25.05
Primorsko-goranska	12.10	87.90	29.10
Istra	4.97	95.03	22.89
Skupaj	8.70	91.30	27.33
Hrvaška	11.05	88.95	28.41

Vir: [1]Centralni statistični urad, Statistični register 2005; Vir: Slovenske regije v številkah 2006. [2]Podatki Državnega statističnega urada RH (2004).

Od 36,1 % prihodov tujih turistov v Spodnjeposavsko regijo jih je 18,9 % iz Hrvaške. Na drugem mestu je Savinjska regija s 15,9 % prihodov turistov iz Hrvaške. To je mogoče pripisati zdraviliškemu turizmu.

Na Hrvaškem je 11,8 % prihodov tujih turistov iz Slovenije. Večina slovenskih turistov obiskuje Istrsko županijo (38,86 %), na drugem mestu je županija Primorsko-goranska (27,35 %).

2.5 Varstvo okolja in narave

Okoljska vprašanja v programskem območju so povečini povezana z intenzivnim kmetovanjem, ki škodi biološki raznolikosti in onesnaženostjo vode kot posledico nezadostne komunalne infrastrukture. Območje je vir pomembnih rek, vendar pa so nekatere izmed njih, predvsem na Krasu, onesnažene že na samem izviru. Prav tako je obremenjeno z onesnaževanjem zaradi svoje bližine pomembnih prometnih koridorjev in industrije. Okoljsko ozaveščenost prebivalcev in čezmejno sodelovanje med okoljskimi in naravovarstvenimi pobudami, je potrebno izboljšati. Na obeh straneh meje prav tako ni ustreznega strateškega pristopa k uporabi naravnih virov.

Okolje v programskem območju je močno obremenjeno zaradi človekovih aktivnosti. Onesnaženost različnih krajinskih elementov povzročajo številne dejavnosti. Onesnaženost zraka povzročajo predvsem industrijske dejavnosti, promet in gospodinjstva. Zaradi tega so najbolj onesnažena območja urbanih aglomeracij, kjer so skoncentrirane vse omenjene dejavnosti. Velika je tudi onesnaženost vode; onesnaženost rek in pitne vode je posledica industrije, kanalizacije in nepravilne uporabe gnojil in kemikalij v kmetijstvu.

Prednosti območja so visoka biološka raznolikost, številne dragocene pokrajine in naravna območja, ki so primerna, da postanejo zaščitena območja. Ima velika območja gozdov in bogate vodne vire (termalne, površinske in podzemne vode).

Obstajajo potenciali za skupno ovrednotenje okolij in naravovarstvenih dejanj/ukrepov za izrabo rek ter njihovo povezavo s turističnimi pobudami in razvoj obnovljivih virov energije in dejanj za zvečanje energijske zmogljivosti.

2.5.1 Varstvo narave

Kot posledica raznolikih zemljepisnih pogojev v programskem območju obstajajo številne zanimive naravne danosti in bogata biološka raznolikost. Številna območja so zaščitena: v Sloveniji 1.223,97 km^2 (8,4 % upravičenega območja) ter 5320,64 km^2 (6,07 %) na Hrvaškem.

Tabela 11: Naravovarstvena območja na programskem območju

SLOVENIJA	HRVAŠKA
Regionalni parki: - Kozjanski regionalni park, Notranjski regionalni park, Škocjanske jame; Krajinski parki: - Beka, Boč, Donačka gora, Plešivec, Golte; Drava; Jareninski dol; Jeruzalemsko-ormoške gorice; Kamenščak-Hrastovec; Kolpa/Kupa; Ljutomerski ribniki in Jeruzalemske gorice; Mariborsko jezero; Negova in Negovsko jezero; Ponikve Kras; Rački ribniki – Požeg; Strunjan; Štatenberg; Šturmovec; Žabljek; Lahinja; Logarska dolina; Mašun; Nanos; Planina; dolina Rakov Škocjan pri Rakeku; Robanov kot; Sečoveljske soline; Štanjel; Trnovski gozd Južna pobočja Goričko.	Gozdni rezervati: - Pogorje Sekulunac; park Dravska šuma; Zumberačko-samoborsko gorje; Japetić; Tepec-Palačnik-Stražnik; Komrčar; Košljun; Nacionalni parki: - Risnjak, Brijuni; Naravni parki: - Učka, Medvednica; Drugo: - Špilja Vindija in Mackova špilja; Grgosova špilja (geomorfološki naravni spomenik); mokrišča na Muri in Dravi; Gaveznica-Kameni vrh; Crna mlaka (ornitološki rezervat); Hušnjakovo (paleontološki naravni spomenik); Bijele in Samarske stijene (strogi naravni rezervat); izvir Kolpe (hidrološki naravni spomenik); Limski zaljev (poseben morski rezervat); številni rastlinski parki okrog gradov, mestnih parkov.

V Sloveniji je bila na osnovi Ptičje direktive in Direktive o habitatih vzpostavljena mreža območij Natura 2000. Večina območij je označenih v vladnih načrtih ali pa že zaščitenih (z različnimi statusi, v večini primerov kot regionalni ali krajinski parki). Pomembna mokrišča na programskem območju so: Sečoveljske in Strunjanske soline, Škocjanske jame, mokrišče Škocjanski zatok, aluvialni gozdovi (npr. Polanski log, Krakovski gozd, Šturmovci, Jovsi) in območja, na katera vplivajo presihajoča jezera, kot je Cerkniško jezero, Planinsko in Pivško polje. Upoštevajoč število zavarovanih vrst in razmerje njihovega vključenega nacionalnega ozemlja v omrežju Natura 2000 je Slovenija na vrhu evropskega seznama s 35.5 odstotkov pokritega nacionalnega ozemlja.

Hrvaška je začela s pripravljalnimi aktivnosti za program Natura 2000 s pomočjo projekta LIFE-III »Vzpostavitev naravno ekološke mreže kot del panevropske ekološke mreže in Nature 2000 - CRONEN«. Te dejavnosti se bodo nadaljevale prek celotnega projekta PHARE 2006-2008: *Vzpostavitev mreže NATURA 2000 za Republiko Hrvaško*.

Z Zakonom o varovanju narave (Uradni list 70/2005) na Hrvaškem, je bila poleg obstoječih osmih kategorij varovanih območij (nacionalni park, naravni park, strog rezervat, poseben varovan gozd, pomembna krajina, naravni spomenik in spomenik krajinske arhitekture) uvedena nova kategorija – regionalni naravni park. Po vzpostavitvi ekološke mreže, se bodo v skladu z Direktivo o habitatih začeli uporabljati mehanizmi za varovanje.

Nacionalna ekološka mreža je predpisana z Zakonom o varstvu narave, ki obsega sistem medsebojno povezanih ekološko pomembnih območij. Vzpostavitev ekološke mreže vključuje sprejetje in uveljavitev dveh delov sekundarne zakonodaje v skladu z Zakonom o varstvu narave: Predpis o vzpostavitvi nacionalne ekološke mreže in Odlok o oceni vpliva varovanja narave.

Za uspeh programa je bistvenega pomena aktivna vpletenost in podpora lokalnih občin in regij. Najpomembnejšo načelo odnosa med okoljskimi partnerji je sodelovanje vseh prebivalcev v regijah pri razpravi, katere namen je skupna blaginja.

2.5.2 Čiščenje voda (oskrba z vodo in čistilne naprave)

Na splošno imajo vsa velika mesta in vasi v programskem območju dostop do javnega vodovodnega omrežja. Vendar pa je oskrba s pitno vodo v številnih manjših vaseh in območjih z razpršeno poseljenostjo organizirana s pomočjo lokalnih ali celo individualnih sistemov oskrbe s pitno vodo. Kljub dejstvu, da na osnovi statističnih podatkov, prikazanih v spodnji tabeli, tudi nekatera večja mesta nimajo čistilnih naprav, je mogoče opaziti razvoj na področju čiščenja odpadnih voda.

Tabela 12: Oskrba z vodo in čiščenje odpadnih voda

SLOVENIJA [1] (2003)	**Stopnja gospodinjstev, ki so priključena na javno vodovodno omrežje (%)**	**Stopnja gospodinjstev, ki so priključena na čistilno napravo (%)**
Pomurska	95,7	/
Podravska	97,9	/
Savinjska	97,4	/
Spodnjeposavska	98,0	/
Jugovzhodna Slovenija	97,9	/
Notranjsko-kraška	98,9	/
Obalno-kraška	98,8	/
Osrednjeslovenska	98.9	/
HRVAŠKA[2] (2001)	**Stopnja prebivalstva, ki je priključeno na javno vodovodno omrežje (%)**	**Stopnja prebivalstva, ki je priključeno na čistilno napravo (%)**
Međjimurje	68	12
Zagreb	63	31
Krapina-Zagorje	50	11
Karlovac	81	30
Varaždin	71	20
Primorje-Gorski Kotor	94	52
Istra	95	55
Mesto Zagreb	96	80

Vir: [1]Podatki Statističnega urada RS, Statistični podatki 2003. [2]Centralni statistični urad RH (2001). Podatki službe Hrvatske vode, 2001.

Tabela 13: Kazalniki infrastrukture

SLOVENIJA [1] (2005)	**Število prebivalcev/ km cest**	**Gostota cestnega omrežja v km/km^2**	**Skupna količina dobavljene vode na prebivalca (m^3/prebivalca)**	**Odpadne vode iz javne kanalizacije (m^3/prebivalca)**	**Število državljanov na en telefonski priključek**
Pomurska	38,2	2,4	/	/	/
Podravska	48,7	3,0	/	/	/
Savinjska	47,8	2,3	/	/	/
Spodnjeposavska	27.8	2,8	/	/	/
Jugovzhodna Slovenija	49,2	1,1	/	/	/
Notranjsko-kraška	40,5	0,7	/	/	/
Obalno-kraška	64.6	1,6	/	/	/
Osrednjeslovenska	77,0	2,5	/	/	/

HRVAŠKA[2] (2001)					
Zagreb	160,4	0,6	59,5	113,3	3,9
Krapina-Zagorje	151,2	0,8	32,9	10,7	3,1
Karlovac	86,6	0,4	50,5	34,0	2,9
Varaždin	166,0	0,9	59,3	54,8	3,1
Primorje-Gorski Kotor	199,1	0,4	110,3	75,0	2,1
Istra	110,8	0,7	121,1	52,8	2,2
Međimurje	212,9	0,7	39,9	16,0	3,3
Mesto Zagreb	1039,2	1,2	105,5	112,5	2,1
Hrvaška skupaj	**155,8**	**0,5**	**71,7**	**-**	**2,7**

Vir: [1]Centralni statistični urad RH (2005). [2]Centralni statistični urad, Statistični register 2005.

Zaradi občutljivosti vodnih virov, predvsem na območju Krasa (Slovenija in Hrvaška), je zelo pomembno izpostaviti, da intenzivno kmetovanje (v načrtih) škoduje biološki raznolikosti in onesnažuje podtalnico.

2.6 Energija

Skoraj 60 % električne energije, ki se porabi v Sloveniji, je proizvedene s pomočjo premoga in jedrske energije. Preostala električna energija je proizvedena iz obnovljive vodne energije v hidroelektrarnah. Na programskem območju je pet glavnih hidroelektrarn na reki Dravi in ena na reki Savi.

V hrvaškem delu programskega območja je šest termoelektrarn, devet hidroelektrarn in štiri manjše hidroelektrarne. Pobude za uporabo obnovljivih virov energije so na programskem območju vse močnejše (voda, biomasa, geotermalna energija itd.).

Krško je edina jedrska elektrarna na programskem območju, locirana v Sloveniji.

2.7 Promet

Sodobno prometno omrežje je eno izmed najpomembnejših dejavnikov, ki omogočajo povezave na lokalnem, regionalnem in mednarodnem nivoju, kot tudi čezmejno sodelovanje. Regija je leži vzdolž pomembnih evropskih prometnih koridorjev. Omrežje lokalnih in sekundarnih cest na območju je relativno dobro razvito v slovenskem in hrvaškem delu. Izgradnja omrežja avtocest poteka v obeh državah. Železniška infrastruktura v regiji je zastarela in nezadostna, prav tako kot je povezava regije z drugimi regijami v EU.

Na območju je tudi nekaj pomembnih **letališč**: Maribor, Zagreb-Pleso (mednarodno letališče) in Pula.

2.7.1 Ceste

Najpomembnejše cestne povezave med Slovenijo in Hrvaško so panevropski koridor X in njegov odcep Xa. Koridor X **Salzburg-Beljak-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Niš-Skopje-Veles-Solun** je zelo pomembna cestna povezava med srednjo in jugovzhodno Evropo.

Avtocesta prek Hrvaške, ki je del koridorja, je zgrajena v dolžini 306 km in se uporablja skupaj z mejnimi prehodi Bregana in Bajakovo. Slovenija je dokončala večino odsekov avtoceste, preostali del pa je v izgradnji v smeri proti novemu mejnemu prehodu Obrežje.

Odcep Xa Graz-Maribor-Zagreb je pomembna povezava med južno in srednjo Evropo s pristanišči na Jadranskem morju.

Na Hrvaški strani je bila avtocesta iz Zagreba do Krapine zgrajena, preostalih 19 km od mejnega prehoda Macelj pa je dogovorjenih. Slovenija je zgradila mejni prehod Gruškovje in načrtuje zaključiti povezavo Maribor-Macelj do leta 2013.

Druge pomembne povezave so Rijeka-Rupa/Jelšani (meja HR-SLO) - Ilirska Bistrica-Trst Ljubljana. Na hrvaški strani je bil del avtoceste zgrajen in je v uporabi, Slovenija pa namerava zgraditi avtocesto do 2013. Povezavi Ljubljana – Reka in Trst – Reka sta eni od glavnih povezav med zahodno, jugo-zahodno, kot tudi Srednjo Evropo in severno jadransko obalo, ter se prav tako uporabljata kot tranzitni cesti na poti do srednje jadranske obale za večino turistov, ki prihajajo iz Italije, Francije, Slovenije, Belgije in Nizozemske.

2.7.2 Železnica

Najpomembnejše **železniške povezave** na programskem območju so:

- mednarodni železniški koridorji:
  - München-Ljubljana-Zagreb-Istanbul
- medregijske železniške povezave:
  - Ljubljana-Koper, Ljubljana-Pula
  - Ljubljana-Reka
  - Novo mesto-Karlovac, Celje-Zagorje
  - Pragersko-Čakovec-Varaždin

2.7.3 Pristanišča

Najpomembnejši **pristanišči** na programskem območju sta Koper v Sloveniji in Reka na Hrvaškem.

Iz podatkov je razvidno, da je bilo pretovarjanje v letu 2004 v Sloveniji za 8.95 % višje kot v letu 2003. Podatki o pretovarjanju na Hrvaškem kažejo, da je bila skupna prekladalna tonaža v letu 2004 za 26,9 % višja kot v letu 2003.

Tabela 14: Pretovarjanje

SLOVENIJA[1]	2003	2004	HRVAŠKA[2]	2003	2004
– Skupna premanipulirana tonaža	11,036	12,403	– Skupna premanipulirana tonaža	12,676	16,308
– Skupna prekladalna tonaža	20,233	21,665	– Skupna prekladalna tonaža	6,200	7,868

Vir: [1] Statistični letopis 2005, Slovenija. [2] Statistični letopis 2005, Hrvaška.

2.7.4 Mejni prehodi

Prvi možni datum za uvedbo schengenskega pravnega reda v novih državah članicah je oktober 2007. Pred tem datumom morajo biti izpolnjeni potrebni pogoji (organizacija, zaposlovanje, zakonodaja), prav tako pa mora biti vzpostavljena nova generacija schengenskega informacijskega sistema SIS II. Slovenija se hitro in uspešno pripravlja na ta proces. Novi mejni režim lahko predstavlja težave za čezmejno sodelovanje, vendar si obe državi prizadevata, da strožji mejni nadzor ne bi vplival na dobre medsebojne odnose.

Na kopenski meji je med Slovenijo in Hrvaško odprtih 16 mednarodnih prehodov in 9 meddržavnih mejnih prehodov. Poleg teh je bil sklenjen sporazum o delovanju 27 cestnih prehodov za promet, kot predpogoj za razvoj gospodarskih, turističnih, kulturnih in drugih povezav med dvema sosednjim državama.

Da bi bilo potovanje za hrvaške državljane iz in v Slovenijo lažje, je Slovenija omogočila Hrvatom, da potujejo v Slovenijo samo z osebno izkaznico. Ta režim se je izkazal za zelo uspešnega za obe strani, saj pregledi na mejnih prehodih niso tako dolgotrajni.

Podatki o prehodih potnikov na cestnih mejnih prehodih glede na smer prehoda in mejni prehod, so pokazali, da je bilo v 2003 za 1,12 % več prehodov kot v letu 2004. Prehodi za obmejni promet so bili za 205 % višji v letu 2004 kot v letu 2003.

Podatki o vstopih potnikov na cestnih mejnih prehodih glede na smer potovanja kažejo, da je bilo v letu 2004 za 0,74 % manj vstopov kot v letu 2003, in da je bilo za 0,24 % več izstopov kot v letu 2003. Statistični podatki, ki so jih predstavili slovenski in hrvaški organi glede števila vstopov na mejnih prehodih, se nekoliko razlikujejo.

2.8 Človeški viri

2.8.1 Trg dela

V času socializma je veljala zaveza za polno zaposlenost, ki je imela za posledico visoko stopnjo udeleženosti delovne sile, predvsem med ženskami. Zaradi prehoda na tržno ekonomijo je število priložnosti za zaposlitev upadlo, nove priložnosti za delo pa so se pojavile šele nedavno. Poleg gospodarskega preoblikovanja so glavni razlogi za nezaposlenost tudi nizka stopnja izobrazbe (predvsem v obrobnih regijah) in strukturna odstopanja med priložnostmi za zaposlitev in strokovno (izobrazbeno) usposobljenostjo iskalcev zaposlitev. Zaradi pomanjkanja dela za visoko izobražene ljudi v nekaterih obrobnih regijah le te izgubljajo potencial in zmožnost razvoja človeških virov. Regijska porazdelitev nezaposlenosti je zelo neenakomerna, z najvišjimi stopnjami nezaposlenosti v obrobnih majhnih mestih in podeželskih območjih, kjer pogostokrat povzroča resne socialne težave. Znotraj vsakega območja obstaja tudi visoka stopnja odhajanja na delo iz vasi in podeželskih skupnosti v večja mesta. Največji del nezaposlenih predstavljajo nekvalificirani delavci. Za starejšo delovno silo je značilna težka zaposljivost in visoka stopnja nezaposlenosti. Stopnja nezaposlenosti je prav tako precej visoka med mladimi.

Dejstvo je, da se delovna mesta ustvarjajo pretežno v osrednjim mestih in ne na obrobju. Čezmejne migracije delovne sile na slovensko-hrvaških mejnih območjih danes niso več tako pomembne kot v preteklosti, predvsem do leta 1991. Po odcepitvi Slovenije in Hrvaške od bivše Jugoslavije so migracije drastično upadle zaradi novih administrativnih omejitev in splošne gospodarske recesije. O številu migrantov, ki dnevno prestopijo mejo, točni podatki niso na voljo.

Ena izmed rešitev za aktivno prebivalstvo pri reševanju težav glede zaposlitve je samozaposlitev. V polovici občin na upravičenem območju je ta delež večji od slovenskega povprečja.

Tabela 15: Aktivno prebivalstvo in struktura zaposlenih glede na stopnjo izobrazbe

SLOVENIJA [1] (2002)	Aktivno prebivalstvo (%)	Nedokončana osnovna šola	Dokončana osnovna šola	Srednješolska izobrazba	Univerzitetna izobrazba
	Σ				
Pomurska	(2004) 53,0	2,2	24,3	65,4	13,9
Podravska	51,6	2,1	13,3	69,4	19,3
Savinjska	54,9	2,5	18,7	73,9	18,5
Zasavsko	47,0				
Spodnjeposavska	53,8	3,0	17,7	77,6	17,4
Jugovzhodna Slovenija	58,5	4,7	21,0	78,6	19,9
Notranjsko-kraška					
Obalno-kraška	59,0	2,9	20,2	80,5	21,5
Osrednjeslovenska	56,4	1,8	14,0	73,5	22,1
	60.9	/	12.5	61,8	25.7
HRVAŠKA [2] (2004)	**Aktivno prebivalstvo (%)**	**Dokončana osnovna šola ali manj**		**Srednješolska izobrazba**	**Univerzitetna izobrazba**
Međimurje	37,6	26,7		58,8	14,5
Zagreb	29,1	22,1		59,6	18,3
Krapinsko-zagorska	30,6	25,6		58,4	16,0
Karlovac	35,4	21,0		59,5	19,5
Varaždin	38,7	24,6		59,1	16,3
Primorsko-goranska Istra	41,9	15,5		61,2	23,3
Mesto Zagreb	41,5	20,3		59,0	20,7
	45,71	24,9		52,0	23,1

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (2002). [2] Podatki Centralnega statističnega urada RH (2004).

Tabela 16: Struktura nezaposlenih po spolu, starosti in stopnji izobrazbe nezaposlenih

SLOVENIJA [1] (2005)	Stopnja brezpo-selnosti (%)	Moški	Ženske	Starostna skupina			Izobrazba		
				15-24	25-49	+50	osnovnošolska izobrazba ali manj	srednje-šolska izobrazba	Univerzi-tetna izobrazba
Pomurska	17,1	53,7	46,3	24,5	54,3	21,2	43,8	53,6	2,5
Podravska	13,5	45,4	54,6	18,8	57,8	23,4	31,7	64,5	3,4
Savinjska	12,7	55,7	44,3	23,2	54,7	22,1	33,3	62,8	3,9
Spodnjeposavska	11,5	44,5	55,5	19,0	56,8	24,2	36,8	58,7	4,4
Jugovzhodna Slovenija	8,8	46,6	53,4	19,1	57,3	23,6	45,3	50,8	3,9
Notranjsko-kraška									
Obalno-kraška	7,9	45,8	54,2	21,5	54,3	24,2	34,0	59,2	6,8
Osrednjeslovenska	7,5	49,4	50,6	20,5	28,0	21,5	32,1	61,7	6,2

HRVAŠKA [2] (2005)	Stopnja brezpo selnosti (%)	Moški	Ženske	Starostna skupina			Izobrazba			
				15-24	25-49	+50	dokonča-na osnovna šola ali manj	dokonča-na osnovna šola	srednje-šolska izobra-zba	Univerzi-tetna izobrazba
Međimurje	12,8	43,4	56,6	34,4	52,0	13,6	21,5	24,4	50,8	3,3
Zagreb	12,7	42,4	57,6	26,2	56,5	17,3	5,8	30,2	58,8	5,2
Krapinsko-zagorska	11,1	47,3	52,7	27,5	54,5	18,0	11,1	30,3	55,5	3,1
Karlovac	25,6	41,3	58,7	18,7	61,2	20,1	10,7	36,4	48,8	4,1
Varaždin	14,3	48,4	51,6	29,3	56,0	14,7	9,3	29,7	56,3	4,6
Primorsko-goranska	14,4	38,5	61,5	21,7	59,6	18,7	6,8	19,5	62,0	11,7
Istra	9,0	37,4	62,6	17,7	61,0	21,3	4,7	30,1	56,1	9,2
Mesto Zagreb	13,6	39,6	60,4	20,0	52,8	27,2	3,6	18,1	65,0	13,3

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS, 2005. [2] Podatki Centralnega statističnega urada RH * podatki vključujejo prebivalstvo brez osnovne šole (nedokončana osnovna šola) in prebivalstvo z nedokončano osnovno šolo (npr. učenci s samo delno osnovnošolsko izobrazbo, npr. dokončanih samo nekaj razredov), 2005.

Na osnovi statističnih podatkov iz Slovenije (2005) in Hrvaške (2005) je bila večina prebivalstva na programskem območju zaposlena v storitvenem sektorju, tesno ji sledi industrija, medtem ko imamo v kmetijstvu velika odstopanja pri primerjavi Slovenije in Hrvaške, saj je v nekaterih hrvaških upravičenih regijah tudi do 25 % prebivalstva zaposlenega v kmetijskem sektorju, medtem ko je v Sloveniji največji odstotek v Pomurju, in sicer 2.9 %.

2.8.2 Izobraževanje

Izobraževalni sistem v obmejnih regijah je dobro razvit v primeru osnovnih in srednjih šol (poklicna šola, gimnazija). Srednje šole so skoraj v vseh regionalnih središčih. Statistike o izobraževalni strukturi nezaposlenih ljudi kažejo močno potrebo po zagotavljanju poklicnega izobraževalnega sistema, prilagojenega zahtevam trga dela in smernicam razvoja sodobne industrije in trgovine. Glavna univerzitetna mesta so Maribor, Ljubljana, Zagreb, Reka. Razvoj in raziskave večinoma potekajo v glavnih mestnih območjih, predvsem na področju osnovnih raziskav. Zmogljivosti za aplikativne raziskave so veliko bolj omejene zaradi zmanjševanja sredstev, ki ga podjetja namenjajo za to. Najpomembnejše težave so: nizka izobraženost in kvalifikacijska struktura prebivalstva, beg možganov v glavna mesta in iz regije, nizka stopnja izobraževalnih ustanov, namenjenih za vseživljenjsko izobraževanje.

Prebivalci v občinah ob slovensko-hrvaški meji imajo nižjo stopnjo izobrazbe, kot prebivalci v Sloveniji v povprečju. To lahko pojasnimo z visokim deležem ljudi, ki so zaposleni v primarnih in sekundarnih gospodarskih dejavnostih na tem območju. Če primerjamo strukturo prebivalcev glede na izobrazbo, lahko opazimo, da je v letu 2002 imelo 51,9 odstotkov prebivalcev na območju slovensko-hrvaške meje srednješolsko izobrazbo, kar je 2,2 odstotka manj kot je slovensko povprečje. Delež prebivalcev z osnovno šolo je v primerjavi s slovenskim povprečjem višji za 4,5 odstotne točke, medtem ko je delež prebivalstva v višjo izobrazbo nižji za 2,3 odstotne točke v primerjavi s slovenskim povprečjem.

Tabela 17: Stopnja izobrazbe prebivalstva (%)

SLOVENIJA [1] (2005)	**Manj kot osnovnošolska izobrazba**	**Srednješolska izobrazba**	**Univerzitetna izobrazba, mag., dr.**
Pomurska	41,5	53,8	4,7
Podravska	27,5	63,4	9,1
Savinjska	31,1	62,0	6,9
Spodnjeposavska	35,1	58,3	6,6
Jugovzhodna Slovenija	35,4	56,0	8,6
Notranjsko-kraška	34,1	57,0	8,9
Obalno-kraška	25,0	64,1	10,9
Osrednjeslovenska	13,9	57,9	28,2
HRVAŠKA [2] (2001)	*		
Međimurje	48,3	45,2	6,6
Zagreb	43,6	48,5	7,9
Krapinsko-zagorska Karlovac	43,6	48,5	7,9
Varaždin	47,3	44,1	8,7
Primorsko-goranska	46,0	45,6	8,4
Istra	30,2	54,4	15,3
Mesto Zagreb	36,9	50,5	12,6
	24,6	52,5	22,9

Vir: [1] Podatki Statističnega urada RS (statistični letopis 2005). [2] Podatki Centralnega statističnega urada RH * podatki vključujejo prebivalstvo brez osnovne šole (manj kot osnovnošolska izobrazba) in prebivalstvo z nedokončano osnovno šolo (npr. učenci s samo delno osnovnošolsko izobrazbo, npr. dokončanih samo nekaj razredov).

2.9 Raziskave, razvoj in inovacije

Raziskave in razvoj so na relativno nizkem nivoju na področju sodelovanja. Raziskovalne ustanove so pogostokrat povezane s hierarhijo univerzitetnega izobraževanja, zaradi tega je velike raziskovalne centre v obmejni regiji mogoče najti samo v Zagrebu in Reki ter v Ljubljani, Mariboru in Kopru kot del njihovih univerz. Raziskave v zasebnem sektorju niso pomembne zaradi tega, ker raziskovalci v zasebnem sektorju nimajo primerne opreme, prav tako pa ne izrabljajo vseh svojih sposobnosti. Podjetja, ki imajo visoko stopnjo raziskav in razvoja, so običajno mednarodna podjetja, ki to funkcijo ohranjajo zase. Zaradi tega je potreba po raziskovalnih in tehnoloških centrih v programskem območju zelo velika. Visoko tehnološka industrija na območju ni dobro razvita, težave pa predstavlja tudi premajhno povezovanje teh industrij v grozde in mreže. Vendar pa obstajajo potenciali in načrti za pobude na področju raziskav in proizvodnje novih materialov in novih tehnologij v tem območju, skupaj s potenciali za trajnostno obnovljive vire energij.

2.10 Kultura

Programske regije imajo bogato raznolikost kulturnih virov. V nekaterih obmejnih območjih je mogoče na obeh straneh meje najti podobne oblike kulturnih pokrajin in prvin različnih tradicij. Položaj programskega območja na stičišču dveh jezikov in kultur, ponuja še posebej obetajoč potencial na širokem področju kulturnih vidikov. V programskem območju obstajajo številne pomembne manjšine iz sosednjih držav. Te manjšine imajo vzpostavljeno institucionalno ozadje, kulturne organizacije ter dvojezični program izobraževanja in program izobraževanja za manjšine, kar še pripomore h kulturni izmenjavi.

Na programskem območju obstajajo številni zanimivi objekti kulturne dediščine, ki jih je potrebno ohraniti. Pomembno gonilo pri revitalizaciji kulturnih virov predstavlja turizem, vendar je njegovo vključevanje v turistične produkte še vedno majhno. Posebno pozornost je treba posvetiti promociji kulturne dediščine v velikih mestih in s pomočjo turističnih centrov. Številne kulturne dejavnosti in tradicionalni dogodki potekajo v večjih mestih, prav tako pa tudi v podeželskih naselbinah na celotnem območju. Med mesti in občinami vzdolž meja je prisotno tradicionalno kulturno sodelovanje. Znotraj administrativnih regij in županij delujejo številni družabni in kulturni klubi.

Romi so na celotnem programskem območju avtohtona etnična skupnost. V Sloveniji so v Pomurski in Podravski regiji ter v regijah jugovzhodne Slovenije, na Hrvaškem pa v županiji Međimurje. Njihov način življenja je še vedno zelo tradicionalen, čeprav v Sloveniji njihova družbena vloga v lokalnih skupnostih postaja vedno bolj aktivna.

2.11 Lokalni in regionalni razvoj

Regionalni razvojni centri igrajo ključno vlogo pri gospodarskem preoblikovanju celotnega programskega območja in boljšem sodelovanju med zasebnim in javnim sektorjem. To je bilo doseženo s promocijo, vodenjem in povezovanjem trajnostnega poslovnega in tehnološkega razvoja, kar prispeva k doseganju višjega življenjskega standarda. Vse to je mogoče doseči le ob tesnem sodelovanju s ključnimi akterji na regionalnem nivoju: občinami, lokalnimi razvojnimi agencijami, ustanovami, neodvisnimi organizacijami, kot je obrtna in/ali gospodarska zbornica, podjetniškimi centri, podjetniškimi inkubatorji in podjetji, kot gonilno silo gospodarskega razvoja. V zadnjih letih se je okrepilo sodelovanje med temi organizacijami, kar je pripomoglo k povečanju sposobnosti za razvoj in izvajanje projektov.

Najboljši primer tesnega sodelovanja med razvojnimi agencijami, lokalnimi skupnostmi in drugimi ključnimi akterji v Sloveniji je priprava in izvedba regionalne razvojne strategije; kot tudi sodelovanje v številnih projektih na lokalnem, regionalnem, nacionalnem in čezmejnem nivoju ter dejavnosti, ki se nanašajo na lokalni razvoj in razvoj SMP.

Na Hrvaškem je šest županij izmed sedmih, ki so na programskem območju, ustanovilo razvojno agencijo (vse, razen županije Karlovac) z namenom zagotavljanja pomoči pri usklajevanju priprave strategije in razvoja projektov v županijah in osredotočenja na potrebe in prednosti posameznih županij. Te agencije v večini primerov zastopa zelo visoko izobraženo in usposobljeno osebje in kot takšne igrajo vedno večjo vlogo pri regionalnem razvoju. Te agencije so tudi zelo dejavne v čezmejnem sodelovanju (CBC) in so že deležne prednosti projektov iz preteklih programov CBC. Trenutno je Hrvaška v postopku sprejemanja zakonov o regionalnem razvoju, skupaj s strategijo za regionalni razvoj, ki je bila že pripravljena. Poleg tega je pomembno izpostaviti, da se bo ta OP nanašal na ustrezna vprašanja absorpcijske sposobnosti razpoložljivega čezmejnega financiranja, predvsem na Hrvaškem, kjer je bilo v zadnjih nekaj letih mogoče opaziti, da za CBC ni ustreznih zmogljivosti za vodenje.

2.12 Informacijska in komunikacijska tehnologija

Pokritost s telefonskimi priključki na programskem območju je pod zahodnoevropskim standardom. Na obrobnih območjih vzdolž meje je pokritost s telefonskimi priključki na splošno pod državnim povprečjem v obeh državah, ki sodelujeta v tem programu. Vendar pa je področje sodelovanja pokrito s priključki mobilne telefonije. Spodbujati je treba dostop javnosti do interneta (v šolah, javnih centrih itd). Namestitev širokopasovnih povezav nudi možnost za spodbujanje stikov med prebivalstvom na obeh straneh meje.

Dostop do in uporaba interneta v Sloveniji se povečuje. V prvem četrtletju 2005 je imelo dostop do interneta 48 % gospodinjstev na celotnem območju Slovenije; internet je redno uporabljajo 50 % državljanov Slovenije v starosti od 10 do 74 let. 61 % gospodinjstev ima vsaj en osebni računalnik, 87 % gospodinjstev pa je imelo vsaj en mobilni telefon.

Na hrvaškem je imelo na osnovi podatkov iz decembra 2004 dostop do interneta 39 % prebivalstva (15 +), od teh pa jih je vsaj 35 % (1.215.000 oseb) uporabljajo internet vsaj enkrat mesečno. 47 % gospodinjstev ima osebni računalnik, 6 % pa prenosni računalnik.

Na programskem območju obstajajo številne možnosti za izboljšavo dostopa in večje uporabe modernih informacijskih in komunikacijskih tehnologij.

3 ANALIZA PREDNOSTI, SLABOSTI, PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI (SWOT)

Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti temelji na analizi programskega območja, izkušnjah pridobljenih pri izvajanju programa PHARE, čezmejnih pobud Sosedskega programa in na delavnicah s predstavniki nacionalnega in regionalnega/lokalnega nivoja, ki so potekale v obeh državah med programskim postopkom.

Gre za **povzetek SWOT, ki predstavlja glavne skupne potenciale in probleme obmejne regije, ki jih bo reševal ta program,** preko dejanj, navedenih v razvojni strategiji. Tudi druga vprašanja, ki posredno ali neposredno vplivajo na čezmejno regijo in sodelovanje izven okvira tega programa, je mogoče obravnavati s pomočjo drugih EU in nacionalnih instrumentov financiranja.

GEOGRAFIJA, INFRASTRUKTURA			
Prednosti	+ Čezmejna regija ima dober geopolitičen položaj (osrednja lega med vzhodom in zahodom: prometni koridor 5; Jadransko morje: dve pristanišči Koper in Reka) nepogrešljivo za trgovinske in poslovne povezave srednje Evrope s svetom po morju	**Slabosti**	- Naravne ovire na Krasu in gorski predeli na tem območju - Visoka stopnja uporaba infrastrukture, ki je odvisna od letnega časa, z najvišjo obremenitvijo priobalnega območja - Nezadosten razvoj dejavnosti za ravnanje z odpadnimi vodami
Priložnosti	+ Članstvo v EU bo zagotovilo nove možnosti za čezmejno sodelovanje + Razvoj prometne infrastrukture + Razvoj obnovljivih virov energije	**Nevarnosti**	- Zunanja EU Schengenska meja bo omejila mejni režim na meji s Hrvaško
NARAVA IN OKOLJE			
Prednosti	+ Bogati vodni viri (termalni, površinski in podtalni) in velika gozdna območja v dobrem stanju + Visoka biološka raznolikost obalnih območij, kraških območij, gorskih regij in naplavnih ravnic vzdolž rek + Veliko število dragocenih krajinskih in naravnih območij je primernih za varovanje ali pa so že zaščitena + Ekološko kultivirani kmetijski pridelki	**Slabosti**	- Občutljivost vodnih virov na območju, predvsem na Krasu (Slovenija in Hrvaška) - Intenzivno kmetovanje (na ravnicah) povzroča škodo biološki raznolikosti in onesnažuje podtalnico - Pomanjkljivo upravljanje z odpadnimi vodami (vzdolž rek) in odpadki - Nizka stopnja okoljske ozaveščenosti med prebivalstvom - Postopek razminiranja v območjih, ki jih je prizadela nedavna vojna, še ni končan (županija Karlovac)
Priložnosti	+ Razvoj skupnih okoljskih standardov in aktivnosti nadzorovanja + Vrednotenje naravnih in kulturnih virov in skupna zaščita in (nadaljnji) razvoj + Razvoj celovite politike in sistemov ravnanja z odpadnimi vodami in odpadki + Spodbujanje ekološko in biološko neoporečnih tehnik pridelave	**Nevarnosti**	- Negativni vplivi na okolje zaradi povečanega razvoja turizma brez ustreznega upravljanja obiskovalcev, krepitev kmetijstva in pomanjkanje infrastrukture za odpadke in odpadne vode - Degradacija naravnega okolja zaradi onesnaževanja in pomanjkanje strateškega pristopa k uporabi naravnih virov
DEMOGRAFIJA, ČLOVEŠKI VIRI, IZOBRAŽEVANJE IN TRGA DELA			
Prednosti	+ Sodelovanje med civilnimi združenji (gasilska združenja, kultura itd.) + Dragoceni naravni in umetni kulturni viri + Dobro razvit (podoben in relativno dobro primerljiv) sistem izobraževanja in usposabljanja	**Slabosti**	- Depopulacija podeželskega območja in beg možganov v velika mesta in iz teh regij - Pomanjkanje zaposlitvenih možnosti in visoka stopnja brezposelnosti ljudi na podeželju in starejše delovne sile - Nizka stopnja visoko izobraženega prebivalstva - Nizka izobrazbena in kvalifikacijska struktura prebivalstva - Malo izobraževalnih ustanov za vseživljenjsko izobraževanje - Migracije pretežno mlajše populacije iz podeželja in obmejnih območij v mesta

Priložnosti	+ Možnosti čezmejnega zaposlovanja (kmetijstvo, gradbeništvo, turizem) + Skupen razvoj (poklicnih) programov usposabljanja, prilagojenih potrebam trga dela + Socialna vključenost ogroženih skupin in vzpostavitev enakih možnosti, predvsem v podeželskih območjih + Spodbujanje zanimanja za usposabljanje in zaposlovanje	**Nevarnosti**	- Neugodni demografski trendi (staranje prebivalstva, upad prebivalstva v obrobnih regijah) - Dodatno izseljevanje izobraženih ljudi v druge regije - Zapiranje meje za izmenjavo delovne sile
KULTURA			
Prednosti	+ Bogati kulturi viri in raznolikost kulturnih praks + Visoka stopnja kulturnega sodelovanja v čezmejni regiji + Tradicija sistematičnega načrtovanja in povezovanja kulturne dediščine in narave + Multikulturno območje	**Slabosti**	- Nezadostna zaščita, propadanje in neprimerna uporaba kulturnih virov - Nezadostno vključevanje kulture in kulturnih virov v ozemeljski in gospodarski razvoj - Slaba promocija kulturne dediščine v velikih mestih in prek turističnih centrov
Priložnosti	+ Ohranjanje in oživljanje skupnih kulturnih virov + Vključevanje kulture in kulturnih virov v razvoj in trženje turističnih produktov + Spodbujanje mobilnosti umetnikov in kulturne izmenjave + Možnost izražanja kulturne identitete + Vključevanje ohranjanja kulturne dediščine v čezmejno identiteto ozemlja + Razvoj novih kulturnih storitev (vključevanje obrti, turizma v dediščino, itd.) + Preoblikovanje stare vojaške infrastrukture v muzeje in kulturne objekte	**Nevarnosti**	- Kulturna asimilacija etničnih manjšin lahko zmanjša kulturno raznolikost - Pomanjkanje trženja večjega obsega kulturnih virov, ne samo izjemne dediščine - Ohranjanje kulturnih virov, ki niso vključeni v ustrezne strategije upravljanja in razvoja
RAZVOJ TURIZMA IN PODEŽELJA			
Prednosti	+ Dobri naravni viri (termalni vodni izviri, atraktivna morska obala, gore, zaščitena območja itd.) in kulturni viri (kulturni viri, kulturni dogodki itd.) za razvoj turizma + Opredeljene skupne turistične destinacije + Dobro razvita posamezna turistična področja (zdraviliški turizem, rečni turizem, lov, kolesarjenje, konjeniški turizem itd.) + Obstoječa zavarovana območja, ki se vzdržujejo na primeren način + Obstoj heterogenih lokalnih kmetijskih izdelkov, ki so značilni za to ozemlje + Ohranjanje tradicionalnega znanja na podeželju + Veliko število nacionalnih in naravnih parkov + Turizem na kmetijah, kot ena izmed dobro razvitih posameznih turističnih panog	**Slabosti**	- Slaba turistična infrastruktura v notranjih obalnih in gorskih območjih - Pomanjkanje skupnih turističnih produktov in skupnega trženja - Sezonski značaj turistične industrije razen v toplicah ter pomanjkanje delovne sile v nekaterih delih obmejnih območjih (predvsem na obali) - Slaba pridelava in trženje kmetijskih pridelkov. - Slabo čezmejno sodelovanje med lastniki kmetij na področju razvoja podeželja in kmetijstva - Pomanjkanje usposobljenih delavcev v turizmu (natakarji, kuharji itd.) - Postopek razminiranja v območjih, ki jih je prizadela nedavna vojna, še ni končan (županija Karlovac) - Lastniška struktura nepremičnih še ni popolnoma jasno določena - Nizka stopnja trženja turističnih virov - Pomanjkanje namestitvenih kapacitet visokega standarda - Pomanjkanje izmenjave informacij s turistično industrijo in sodelovanja pri trženju

Priložnosti	+ Razvoj trajnostnega turizma na osnovi ozemeljskih naravnih in kulturnih virov (predvsem ekoturizma, kulturnega turizma, turizma na kmetijah, wellness in zdravstvenega turizma, rečnega turizma) + Skupni razvoj, upravljanje in trženje čezmejnih turističnih destinacij in celovitih turističnih produktov, ki temeljijo na naravi in kulturi + Razvoj potrebne turistične infrastrukture, predvsem javne infrastrukture + Raznolikost turističnih produktov in trgov za zagotavljanje daljše turistične sezone + Celoviti ukrepi za izgradnjo čezmejnih regionalnih identitet in vzpostavitev čezmejnih turističnih destinacij + Raznolikost kmetijskih proizvodov in ustvarjanje alternativnih virov prihodka + Razvoj skupnih kmetijskih programov, skupnih blagovnih znamk in poenotenje trženja	**Nevarnosti**	- Nenačrtovan razvoj sektorja in nepovezane storitve - Trajnostno nenaravnan razvoj turizma lahko poškoduje okolje ter naravne in kulturne vire, na katerih temelji turizem - Nezaželeno prilagajanje kmetijstva na tržno ekonomijo in skupnemu trgu EU - Zaraščene pokrajine
GOSPODARSTVO			
Prednosti	+ Dolgoletno gospodarsko sodelovanje + Poznavanje jezika in miselnosti omogoča lažje združevanje podjetij + Visoka stopnja gospodarskih dejavnosti + MSP-ji so na trgu dobro zastopani + V programskem območju so prisotna evropska vodilna podjetja + Izvozne veje, kot so ladjedelništvo, proizvodnja mlečnih in mesnih izdelkov, kamnolom, lesna industrija, posamezna proizvodnja kakovostnih vin in živil	**Slabosti**	- Pomanjkanje gospodarske infrastrukture (slabe cestne povezave, slaba oskrba z električno energijo v oddaljenih območjih, administrativne ovire, izobraževalni programi in informatika itd.) - Pomanjkanje podjetniškega duha - Pomanjkanje inovacij in tehnologij, ki so posledica slabe konkurenčnosti med gospodarskimi sektorji ter raziskovalnimi in razvojnimi ustanovami - Pomanjkanje komunikacije med različnimi industrijskimi sektorji in znotraj sektorjev samih, kot tudi nizka stopnja izvozne usmerjenosti industrije na območju - Pomanjkanje medregionalnih struktur gospodarskega razvoja - Pomanjkanje priložnosti za financiranje MSP-jev z neustreznim poslovnim podpornim okvirjem za MSP-je in velika podjetja - Privatizacija še ni popolnoma zaključena, lastniška struktura pa je še vedno precej zapletena po preoblikovanju tradicionalnih industrij - Kopičenje industrijskega potenciala v mestnih območjih - Nizka stopnja vodstvenega znanja med kmeti z visokim deležem pol-kmetov
Priložnosti	+ Geografski položaj je dobra priložnost za pridobivanje skupnih tujih investitorjev + Spodbujanje že obstoječega sodelovanja med MSP in turističnimi organizacijami (celovito trženje, mreženje, vzpostavljanje grozdov) + Razvoj ustreznih podpornih storitev za MSP-je in druga infrastruktura za podporo poslovanju + Obveščanje in izmenjava izkušen s podjetniki o morebitnem trgu EU + Prepoznavanje in razvoj čezmejnih grozdov in mrež MSP + Spodbujanje sodelovanja med podjetji in aplikativnih raziskav za razvoj in uporabo novih tehnologij + Preoblikovanje stare vojaške infrastrukture v poslovne centre	**Nevarnosti**	- Neprimerno usklajevanje nacionalne zakonodaje (administracija, davčni sistem) ovira razvoj sektorja MSP - Zaradi vse višjih stroškov dela se lahko mednarodna podjetja preselijo v druge regije sveta - Pogoji zunanje meje EU zvišujejo transakcijske stroške - Absorpcijska sposobnost lahko omeji možnost za popolno izkoriščanje razpoložljivih nivojev sredstev, namenjenih razvoju - Stopnja in nivo fiskalne decentralizacije sta neustrezni (Hrvaška) - »Okuženost« s sivo ekonomijo in sivim trgom

SKUPNO BIVANJE NA ZUNANJI MEJI EU			
Prednosti	+ Tradicionalne medkulturne vezi (jezik, družina, gospodarstvo) + Pozitivne izkušnje s čezmejnim sodelovanjem v programu Interreg/Sosedskem programu + Izkušnje z usklajevanjem in izvajanjem evropske zakonodaje na slovenski strani	**Slabosti**	- Periferna lega mejnih območij (neugodna za razvoj) - Nezadostno znanje in zmogljivosti za upravljanje na področju mehanizmov financiranja čezmejnega sodelovanja - Pravni okviri pogosto predstavljajo oviro za čezmejno sodelovanje
Priložnosti	+ Skupne pobude za izboljšanje osnovnega pravnega okvira za čezmejno sodelovanje + Izboljšana kapaciteta za čezmejno sodelovanje in regionalni razvoj v okviru mehanizmov sofinanciranja EU + Izboljšana čezmejna dostopnost do zdravstvenih, družbenih, izobraževalnih in kulturnih ustanov in storitev + Izmenjava izkušenj in znanja pri regionalnem razvoju	**Nevarnosti**	- Nezadostna absorpcijska sposobnost za razpoložljivo financiranje čezmejnega sodelovanja na Hrvaškem - Pozen vstop Hrvaške v EU

4 PROGRAMSKA STRATEGIJA

4.1 Strateški sklepi

Glavni cilj OP Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je vzpostaviti dinamično čezmejno območje z močnim medsebojnim vplivanjem med razvojnimi akterji in njihovimi partnerji na obeh straneh meje za dosego skupnih opredeljenih ciljev.

Strategija OP temelji na številnih glavnih strateških osnovah, tako tistih splošne narave (**globalne**) kot tudi tistih bolj specifične narave (**regionalne**).

Splošne osnove, ki jih zajema program, so:

- Proces globalizacije, ki predstavlja nove izzive (kot je razvoj novih tehnologij, inovativnost, povečanje obsega znanja);
- Globalna konkurenca, ki zahteva nenehno nadgrajevanje storitev, stroškovno učinkovitost;
- Globalno onesnaževanje okolja, zaradi česar je potrebno pripraviti varnostne ukrepe za ohranjanje naravnih virov;
- Namen EU, da bo do 2010 postala najbolj konkurenčno gospodarstvo z izvajanjem Lizbonske strategije, ob istočasnem varovanjem okolja in upoštevanjem strategije iz Goetenburga;
- Politika širitve EU in status Hrvaške kot države kandidatke.

EU prav tako poudarja pomembnost čezmejnega sodelovanja regij, ki jih ločujejo državne meje. EU označuje gospodarski razvoj, upravljanje z vodami in varstvo okolja kot področja sodelovanja, ki zahtevajo »*osredotočen in celovit pristop, ki presega državne meje*« (*Sporočilo komisije: Kohezijska politika za zagotavljanje rasti in zaposlitev: Strateške smernice Skupnosti, 2007-2013, str. 31*).

Analize stanja in SWOT analiza čezmejne regije so pokazale številna morebitna področja, na katera je treba poseči in ki bi pripomogla k razvoju živahne in celovite regije. Področja sodelovanja, ki kažejo največji potencial za čezmejno sodelovanje, so gospodarske dejavnosti (predvsem turizem) in varstvo okolja. Zaradi tega sta bili ti dve območji izbrani kot glavni cilj programa in prednostni področji programa.

Analize kažejo, da je treba kljub dobro razviti turistični ponudbi, velikim potencialom naravnih in kulturnih virov in nekaterim že pripravljenim strategijam vzpostaviti močnejši in enotnejši pristop na programskem območju, da bi bilo mogoče doseči boljše rezultate. Polni potencial območja je mogoče doseči samo s skupnimi močmi ter s pripravo skupne strategije in ponudbe, ki bo zagotavljala nastanek posebnega, zdravega in bogatega čezmejnega območja s cvetočim gospodarstvom in visoko razvitimi okoljskimi standardi.

4.2 Glavna načela

Program je bil pripravljen in bo izveden, pri čemer bodo upoštevana naslednja načela, katerih namen je:

- Prispevati k doseganju ciljev EU iz lizbonske in goetenburške agende kot tudi ciljev zunanje politike, kjer le ti ustrezajo okviru čezmejnega sodelovanja;
- Izraba ogromnih potencialov čezmejnega območja in krepitev ozemeljske identitete programskega območja;

- Uporaba načela koncentracije: strateški interesi v posameznih sektorjih in geografskih območjih, ki so skupni na obeh straneh meje in če je le mogoče predstavljajo konkurenčno prednost za čezmejno regijo;
- Podpora projektom z značilno čezmejno komponento, ki zagotavlja dodano vrednost;
- Povezovanje z nacionalnimi razvojnimi strategijami, ne da bi pri tem prihajalo do pokrivanja z drugimi državnimi razvojnimi programi;
- Spodbujanje projektov, katerih namen je zasledovanje javnih in/ali splošnih interesov;
- Povečevanje absorpcijske sposobnosti čezmejnih regij;
- Morebitno povezovanje majhnih projektov v večje, celovite projekte;
- Uporaba Sklada za male projekte, kot finančnega instrumenta za podporo lokalnim pobudam;
- Povečevanje sinergij z drugimi programi in pobudami v EU;
- Spodbujanje vidika inovativnosti (uvajanje novih metod, pristopov, orodij, sistemov, modelov, mehanizmov itd.);
- Uporaba mreženja tako pri projektih, kot tudi na institucionalnem nivoju pri izmenjavi in širjenju informacij, znanja, kontaktov itd., pa tudi vzpostavljanje novih sporazumov o (ne)formalnih partnerstvih ali sodelovanju ter zagotavljanje pomoči drugim pri iskanju partnerjev;
- Izboljšanje socialne vključenosti ogroženih skupin prek meje;
- Izboljšanje varstva okolja in prispevanje k zmanjševanju klimatskih sprememb.

Horizontalne politike EU predstavljajo osnovna načela EU in jih je potrebno zaradi tega uporabljati kot temeljna načela pri razvoju projektov, ki se izvajajo v skladu s tem programom. Poleg tega bodo možni upravičenci spodbujani, da bodo sledili ciljem horizontalnih politik EU na področju enakih možnosti in informacijske družbe.

4.3 Strateški cilji

Strateški cilj programa je podpirati in spodbujati trajnostni razvoj celotnega čezmejnega območja med Slovenijo in Hrvaško.

Strategija za doseganje cilja programa je:

A) Omogočiti prebivalcem in gospodarstvu v čezmejnem območju, da izkoristijo potencial trga EU;
B) Omogočiti lokalnim in regionalnim akterjem, da se skupaj s svojimi čezmejnimi partnerji spopadejo s čezmejnimi izzivi;
C) Preseči regionalne razvojne pomanjkljivosti, ki so nastale zaradi državnih meja, s pomočjo skupnega čezmejnega delovanja;
D) Podpirati razvoj in promocijo čezmejnega območja in skupne identitete;
E) Investirati v ljudi, odpravljati socialno izključenost in vzpostaviti ugodne življenjske pogoje.

Cilji bodo doseženi s povečevanjem konkurenčnosti ključnih sektorjev in podpiranjem sodelovanja med različnimi sektorji (turizem, razvoj MSP), kot tudi prek varovanja narave in okolja ter kulturne dediščine za dolgotrajen trajnostni razvoj. Programsko območje ima zelo pomemben geo-strateški položaj in deluje kot povezava med srednje-zahodno in jugovzhodno Evropo. Zahvaljujoč tej vlogi ima programsko območje velik razvojni potencial in lahko postane konkurenčno trgom EU kot skupen, v prihodnost usmerjen gospodarski in življenjski prostor.

Vizija programa je narediti čezmejno območje med Hrvaško in Slovenijo visoko konkurenčno in ustvariti trajnostne življenjske pogoje in dobrobit prebivalcev z izkoriščanjem razvojnih priložnosti, ki izhajajo iz čezmejnega delovanja.

5 UTEMELJITEV IZBRANIH PREDNOSTNIH NALOG

Program bo gradil na priložnostih in ključnih potencialnih mejnih regij, ki so opredeljene na področju razvoja turizma in podjetništva, kot tudi ohranjanje okoljske, naravne in kulturne dediščine. Poleg tega program ne sme spregledati povezovanja določenega dela osredotočenosti na okoljske vplive, enake možnosti in vprašanja informacijske družbe (horizontalne politike EU).

Prednostne naloge so bile izbrane z namenom reševanja težav, ki so bile ugotovljene v družbeno-gospodarski analizi. Program bo reševal tiste, ki so opredeljene kot EU zadeve in zapisane v strategijah, politikah in smernicah. Zaradi tega bodo sofinancirani programi prispevali k doseganju ciljev, določenih v strategijah EU in dokumentih politik.

Program bo z izboljšanjem konkurenčnosti gospodarstva na obmejnem območju za doseganje trajnostne gospodarske rasti in boljše zaposljivosti, prispeval k doseganju glavnih ciljev EU do leta 2010, ki so določeni v Lizbonski strategiji. Da bi bilo mogoče doseči te cilje, bo program podpiral čezmejno sodelovanje in mreženje med gospodarskim in razvojno-raziskovalnimi sektorji, cilj pa je povečati inovativnost, prenos znanja, ustvarjanje novih delovnih mest, podpora podjetništvu itd.

Prva prioriteta bo predvsem podpirala skupno promocijo podjetij na trgih EU, razvoj podporne infrastrukture za MSP-je, sodelovanje podjetij z izobraževalnimi in raziskovalnimi organizacijami in stimulacijo podjetništva ter uporabo IKT, predvsem med podeželskimi in ogroženimi skupinami ljudi. Poseben poudarek je na izboljšanju turističnega sektorja, kot glavnega sektorja, ki ustvarja dohodek v upravičenih regijah, in sicer z vključevanjem in trženjem skupnih turističnih, kulturnih in kmetijskih produktov na obeh straneh meje.

S krepitvijo konkurenčnosti ter gospodarskega in družbenega povezovanja obmejnega območja, prav tako sledi Strateškim smernicam Komisije za kohezijsko politiko v obdobju 2007-2013 (COM (2005)0299) o čezmejnem sodelovanju. Gospodarske razlike med obmejnimi regijami je mogoče zmanjšati s povezovanjem različnih sistemov, kot je prostorsko načrtovanje in infrastruktura, kot tudi zdravstveno in socialno zavarovanje. Program bo izpostavil socialno komponento s povezovanjem socialno ogroženih skupin.

Poleg tega bo spodbujal dobre medsosedske odnose med Slovenijo in Hrvaško s krepitvijo stabilnosti, varnosti na meji in blaginjo v obojestranskem interesu obeh držav, kot je določeno v Uredbi sveta 1085/2006 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA). Program si bo prizadeval za razvoj skupnih ukrepov in zagotavljal bolj učinkovit pristop k reševanju problemov, s katerimi se soočamo na obeh straneh meje.

Program bo prav tako podpiral goetenburške cilje, katerih namen je pospeševanje trajnostnega upravljanja okolja s pomočjo čezmejnih pobud, ki spadajo v drugo prednostno nalogo. Predvsem bo podpiral trajnostno rabo naravnih virov, spodbujal okoljsko ozaveščenost v obmejnem območju in razvoj skupnih ukrepov za varstvo okolja in narave.

Dobro ohranjena narava, velika biološka pestrost in raznolikost pokrajine, bogato živalstvo in rastlinstvo, različni tipi habitatov, mnogovrstna geološka struktura, raznolik relief in velika raznolikost kulturne pokrajine so značilnosti programskega območja, ki jih želimo doseči. Ena od naših glavnih nalog in hkrati odgovornost je zaščita in ohranitev rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in dragocenih naravnih posebnosti. Glavnina evropske politike naravovarstva in biotske raznovrstnosti je Natura 2000.

Regije na slovensko-hrvaški meji se razlikujejo po svojem razvoju, vendar se soočajo z istimi skupnimi izzivi, ki so povezani predvsem z izboljšanjem regionalne konkurenčnosti in zaposljivosti s pomočjo vlaganja v podjetništvo in znanje, infrastrukture in kakovosti storitev, ohranjanjem okolja in narave,

kot tudi z vzpostavljanjem ugodnih pogojev za podjetništvo in zaposlovanje. Vse te teme bodo zaobjete s prvima dvema prednostnima nalogama programa.

Posebna skrb mora biti namenjena obalnim morskim vodam. Dva najbolj spektakularna fenomena v zadnjih letih, izliv nafte in cvetenje alg sta ilustraciji dejstva, da obalne občine pogosto trpijo zaradi posledic teh dogodkov ali razvoja, ki se pojavlja v notranjosti ali območjih oddaljenih od obale in zaradi tega izven njihove kontrole. Človeška poselitev obalnih con in izkoriščenje njihovih naravnih virov od zgodnjih časov je ustvarilo edinstvene oblike podeželske in urbane pokrajine, ki odraža kulture skoncentrirane na trgovino in v veliki meri orientirane proti zunanjosti. Na žalost so urbanizacija in enoten kmetijski in industrijski razvoj znatno zmanjšali biološko raznolikost in kulturno posebnost pokrajine v večjih delih Evrope.

6 OPIS PREDNOSTNIH NALOG IN UKREPOV

Cilj programa bo dosežen s podpiranjem takšnih vrst delovanja programov, ki bodo prispevali k doseganju 1. in 2. prednostne naloge.

Poudarek »*gospodarskega in družbenega razvoja*« je na podpori podjetništva, kot tudi izboljšanju turizma in razvoja podeželja ter kulturnih in družbenih izmenjavah. »*Trajnostno upravljanje z naravnimi viri*« je osredotočeno na zagotavljanje podpore sodelovanju na področju varovanja okolja in naravnih virov ter trajnostnega razvoja, predvsem gre za varovanje okolja ter ohranjanje in oživljanje naravnih virov na čezmejnem območju.

»*Tehnična pomoč*« je namenjena podpiranju hitre in nemotene izvedbe programa.

Diagram 1: Prednostne naloge in ukrepi

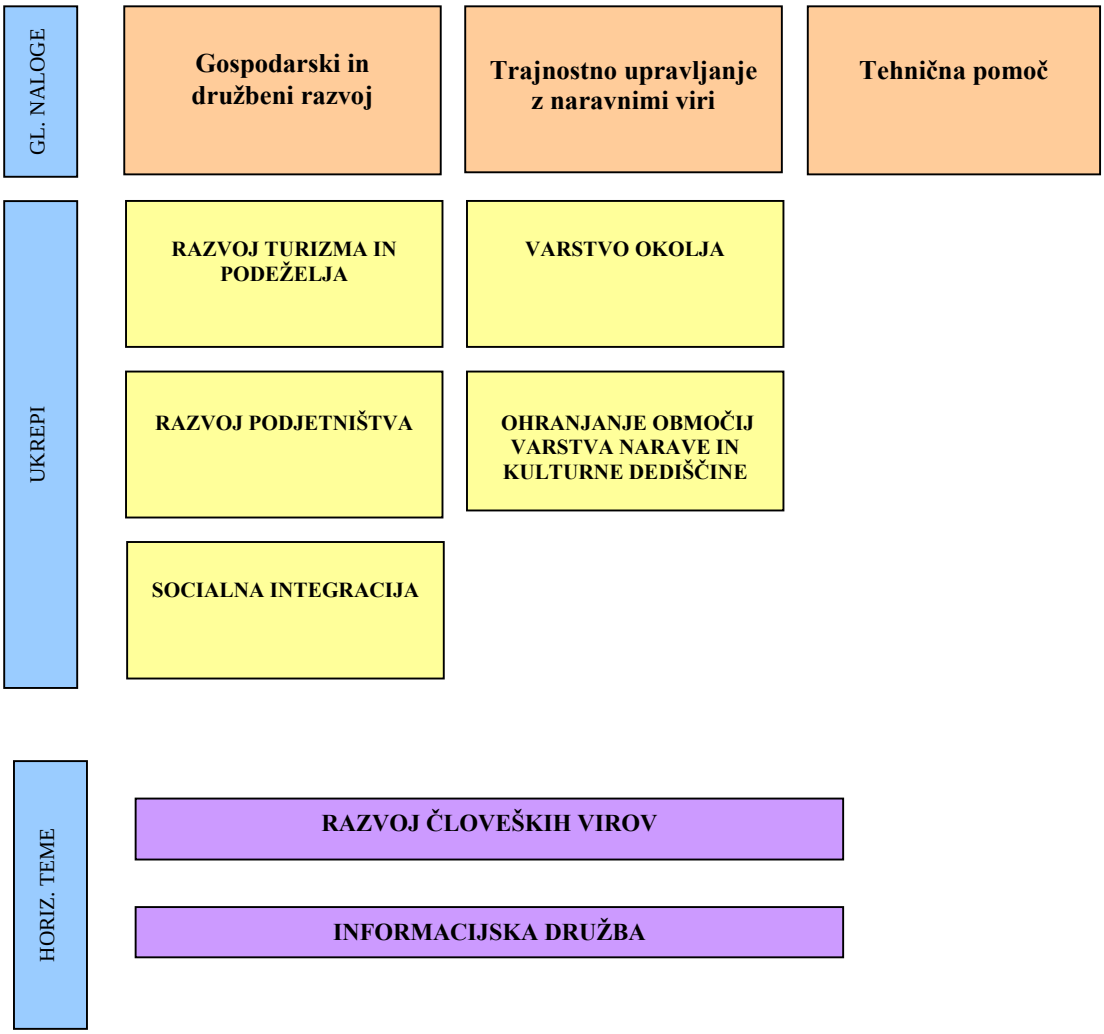

Horizontalne teme tega programa predstavlja razvoj »*človeških virov*« in »*informacijske družbe*«, ki ju je po potrebi treba povezati do razumne mere pri vsaki zvrsti operacije.

Tako »*razvoj človeških virov*«, kot tudi »*informacijsko družbo*« je treba razumeti kot horizontalno orodje za zagotavljanje podpore pri uresničevanju ciljev glavnih prednostnih nalog. »Razvoj človeških virov« je povezan s formalno ali neformalno obliko izobraževanja ali usposabljanja vseh oseb, ki sodelujejo pri projektu (partnerji, ciljne skupine). Program stimulira uporabo informacijskih

tehnologij ne samo v podjetjih ampak tudi za namene upravljanja in varovanja okolja, ohranjanja in oživljanja narave in kulture ter vzpostavitev in uporabo mehanizmov usklajevanja.

Programski kazalniki

Kazalniki, navedeni v tabeli, so bili izbrani z namenom merjenja in spremljanja napredka in uspeha izvajanja programa. Spodnja tabela vsebuje predlagan seznam kazalnikov neposrednih učinkov na programskem nivoju.

Tabela 18: Kazalniki na ravni programa

Stopnja	Ime	Oznaka	Kazalnik	Izhodišče	Ciljna vrednost
	Operativni program Slovenija-Hrvaška	**Kazalniki, ki odražajo stopnjo sodelovanja**			
		42	Število projektov, ob upoštevanju **dveh** izmed naslednjih meril: skupni razvoj, skupno izvajanje, skupno zaposlovanje, skupno financiranje		70
		43	Število projektov, ob upoštevanju **treh** izmed naslednjih meril: skupni razvoj, skupno izvajanje, skupno zaposlovanje, skupno financiranje		55
		44	Število projektov, ob upoštevanju **štirih** izmed naslednjih meril: skupni razvoj, skupno izvajanje, skupno zaposlovanje, skupno financiranje		40
		Kazalniki rezultatov, ki odražajo čezmejno sodelovanje			
		46	Število projektov, namenjenih skupni uporabi infrastrukture		5
		47	Število projektov, namenjenih razvoju sodelovanja na področju javnih služb		20
		48	Število projektov, namenjenih zmanjševanju izoliranosti, s pomočjo izboljšanega dostopa do prevoza, IKT omrežij in storitev		15
		49	Število projektov, namenjenih spodbujanju in izboljšanju skupnega varstva in upravljanja z okoljem		40
		50	Število ljudi, ki sodelujejo pri skupnem izobraževanju ali usposabljanju - ženske		200
				najmanj 50%	
			Število projektov z dvojezičnimi produkti		65
			Število projektov, pri katerih aktivno sodelujejo ženske in ljudje iz ogroženih skupin		105
			Skupno število ustvarjenih delovnih mest - ženske		50
				najmanj 50%	

6.1 Gospodarski in družbeni razvoj

Strateški cilji te prednostne naloge so:

- Izboljšati gospodarsko rast in konkurenčnost MSP-jev;
- Zagotavljati podporo razvoju turizma z izboljšano ponudbo, boljšo izrabo naravnih in kulturnih virov, kot tudi z razvojem novih storitev in produktov ter s tem zagotoviti nove vire prihodkov za podeželsko območje;
- Spodbujati in zagotavljati podporo izmenjav v kulturnih in socialnih temah in območjih za izboljšanje kakovosti vsakodnevnega življenja, storitev in izmenjavo informacij na programskem območju.

Strateški cilji dobo izpolnjeni z izvedbo programov v sklopu treh ukrepov. Prvi ukrep **- Razvoj turizma in podeželja** temelji na naravnih in kulturnih virih programskega okolja in je namenjen vzpostavljanju čezmejnih turističnih destinacij, spodbujanju trajnostnega razvoja turizma in zagotavljanju alternativnih virov prihodkov, predvsem na podeželju. Drugi ukrep - **Razvoj podjetništva** je namenjen izboljšanju gospodarske rasti in konkurenčnosti med MSP s pomočjo spodbujanja poslovnega sodelovanja in posredno povečevanju čezmejne trgovine. Tretji ukrep - **Socialna integracija** je namenjen prenosu znanja, prilagoditvam in usklajevanju različnih kulturnih vidikov, sistemov in dejanj, pomembnih za vsakodnevno življenje prebivalcev in za razvoj programskega območja.

Predviden čezmejni vpliv:

- Močna gospodarska rast in družbeni razvoj na čezmejnem območju, z rastočim številom MSP, ki zagotavljajo dodatna delovna mesta in zmanjšujejo izgubo bega možganov iz podeželskih območij v mesta.

Posebni cilji

- Spodbujati trajnostno naravnan turizem zgrajen na čezmejni regionalni identiteti in na naravnih in kulturnih danostih z namenom podaljšanja turistične sezone in zagotovitve dodatnih virov prihodkov za lokalno prebivalstvo, predvsem na podeželskem območju;
- Spodbujati poslovno sodelovanje;
- Zagotavljati vzpostavljanje skupnega kulturnega in socialnega prostora v slovensko-hrvaški obmejni regiji.

Vpliv Prednostne naloge 1 se bo odražal v povečanju kakovosti čezmejnega sodelovanja na programskem območju, ki ga je mogoče meriti s številom inovativnih in novih čezmejnih pobud na lokalnem in regionalnem nivoju. Vpliv se bo odražal tudi prek gospodarske in družbene povezanosti obmejnega območja, ki ga je dolgoročno mogoče meriti s stopnjo zaposlenosti in gospodarske rasti programskega območja na splošno.

Tabela 19: Kazalniki Prednostne naloge 1[1]

Število novih čezmejnih turističnih storitev	10
Število novih čezmejnih turističnih destinacij	25
Število novih naravnih in kulturnih virov, ki so bili vključeni v trajnostno turistično ponudbo	25
Število projektov na področju razvoja turizma in podeželja	40
Število projektov, ki zagotavljajo podporo sodelovanju med MSP-ji in razvojno-raziskovalnimi organizacijami	25
Število projektov, ki vplivajo na povečanje čezmejne trgovine	20

1 Bazna osnova za indikator je 0.

Število skupnih kulturnih prireditev, ki so bile financirane s pomočjo programa	25
Število projektov, ki povečujejo sodelovanje med civilnimi združenji	15
Število novih delovnih mest	25
Ženske	najmanj 50 %
Število projektov iz področja eko izrabe, energijska izrabe in uporabe obnovljivih virov	3
Število regionalnih vzpodbud ali čezmejnih partnerstev za skupno upravljanje naravnih virov, zelenih nakupov, eko izrabe, ekoloških znamk, trajnostjo naravnanega prometa, čezmejnega javnega prevoza itd.	3

6.1.1 Razvoj turizma in podeželja

Z izvajanjem tega ukrepa si bo program prizadeval za trajnostni razvoj gospodarstva na programskem območju in sicer s povezovanjem in vključevanjem turističnih in kmetijskih produktov, ki so konkurenčni na drugih trgih EU in z zagotavljanjem alternativnih virov prihodka. Promocija bo igrala pomembno vlogo.

Razvoj turizma in podeželja je eden izmed najpomembnejših ukrepov tega programa, saj ima programsko območje kot tako dobre potenciale za gospodarski razvoj, in sicer zaradi svojih naravnih in kulturnih virov, že dobro razvitih posameznih turističnih vej in heterogenih lokalnih kmetijskih pridelkov, ki so značilni za to območje. Za doseganje ciljev prednostne naloge gospodarskega in družbenega razvoja je treba znotraj okvira tega ukrepa izvesti naslednje dejavnosti:

- Razvoj in izboljšanje integralnih produktov in storitev znotraj različnih področij turistične ponudbe (ekoturizem, kulturni turizem, turizem na kmetijah, wellness in zdravstveni turizem, rečni turizem itd.);
- Revitalizacija kulturne dediščine in vključitev kulturne dediščine v turizem;
- Vzpostavitev in izboljšanje skupnega trženja in promocije turizma ter kmetijskih produktov in storitev;
- Izboljšanje rekreacijske infrastrukture in infrastrukture za turizem majhnega obsega;
- Postavitev in vključitev naravnih vrednot in zavarovanih območij v turistično ponudbo.

6.1.2 Razvoj podjetništva

Razvoj podjetništva je drugi predlagani ukrep v okviru te prednostne naloge, katerega namen je predvsem znatno prispevati k gospodarski rasti in konkurenčnosti programskega območja.

Prednosti programskega območja so dolgotrajno gospodarsko sodelovanje obeh držav, medtem ko MSP-ji trpijo zaradi pomanjkanja inovativnosti in izvozne usmerjenosti. Zaradi tega je ta oblika delovanja namenjena predvsem spodbujanju čezmejnega poslovnega sodelovanja MSP-jev in čezmejne trgovine.

Za doseganje ciljev prednostne naloge gospodarskega in družbenega razvoja je znotraj okvira tega ukrepa treba izvesti naslednje dejavnosti:

- Razvoj podpornih storitev MSP-jev za izboljšanje poslovnega sodelovanja in skupnega trženja MSP-jev;
- Razvoj sodelovanja med MSP-ji, izobraževalnimi, raziskovalnimi in razvojnimi organizacijami za izboljšanje poslovne inovativnosti in tehnologije;
- Prenos znanja in izmenjava informacij.
- Vzpostavitev čezmejnih mrež služb za zaposlovanje kot glavna osnova nadaljnjega sodelovanja.

6.1.3 Socialna integracija

Namen tretjega ukrepa v skladu s to prednostno nalogo je vzpostavitev skupnega kulturnega in socialnega prostora v slovensko-hrvaški obmejni regiji. Ukrep naj bi zagotavljal podporo lokalnim akterjem, ki oživljajo kulturne in družbene vezi v obmejni regiji z namenom vzpostavitve koherentnega in živahnega območja.

Obstaja potreba po sodelovanju na področjih kulture in družbenih storitev med civilnimi organizacijami, občinami in izobraževalnimi organizacijami, ki bi bilo dolgotrajno in ne bi bilo omejeno zgolj na posamezne dogodke. Predvsem obstaja potreba po močni podpori skupni kulturni dediščini obmejnega območja in skupnim naporom za prepoznavanje, ohranjanje, obnavljanje in prikazovanje skupne kulturne dediščine regije.

Za doseganje ciljev prednostne naloge gospodarskega in družbenega razvoja je znotraj okvira tega ukrepa treba izvesti naslednje dejavnosti:

- Osveščanje javnosti o kulturnih razlikah;
- Spodbujanje kulturnih izmenjav in dogodkov;
- Spodbujanje mobilnosti umetnikov in kulturnega sodelovanja;
- Sodelovanje med institucijami (gasilska združenja, zdravstvene in varnostne službe, izobraževalni programi ter programi usposabljanja itd.).

6.2 Trajnostno upravljanje z naravnimi viri

Strateški cilji te prednostne naloge so:
- Varstvo okolja in varovanje naravnih in kulturnih virov čezmejnega območja;
- Ohranjanje dragocene biološke raznolikosti za prihodnje generacije;
- Prispevati k boljši kakovosti življenja z zmanjševanjem ekoloških tveganj, onesnaževanja zraka, upravljanja z vodami in odpadnimi vodami, z zmanjševanjem onesnaževanja tal, gozda in ostalega onesnaževanja;
- Vzpostavitev čezmejne mreže z namenom zagotoviti varstvo okolja.

Strateški cilji bodo izpolnjeni z izvedbo dveh ukrepov. Prvi ukrep **- Varstvo okolja** temelji na bogastvu naravnih virov programskega območja in je namenjen krepitvi in povečevanju ozaveščenosti o varstvu okolja med lokalnim prebivalstvom, pa tudi zmanjševanju tako tveganj za okolje kot tudi onesnaževanja.

Drugi ukrep **- Ohranjanje območij varstva narave in kulturne dediščine** je namenjen krepitvi regionalne identitete s pomočjo ohranjanja in oživljanja naravnih in kulturnih virov s pomočjo upravljanja in razvoja naravnih in kulturnih virov čezmejnega območja z vidika trajnostnega razvoja.

Predvideni čezmejni vplivi:
- Povečana ozaveščenost javnosti o naravnih in kulturnih virih v čezmejni regiji;
- Čistejše okolje zaradi novih čistilnih naprav za čiščenje odpadne vode in zmanjšano onesnaževanje zraka;
- Sanirani onesnaženi predeli;
- Izboljšano upravljanje zavarovanih območij.

Posebni cilji
1. Izboljšati okoljsko ozaveščenost na čezmejnem območju;
2. Ublažiti okoljska tveganja s skupnim načrtovanjem, upravljanjem in spremljanjem naravnih virov na čezmejnem območju;

3. Zmanjšati okoljsko onesnaževanje (zrak, voda, tla, gozd itd.) v čezmejnih občutljivih območjih;
4. Ohraniti in oživiti naravne in kulturne vire kot osnovo za krepitev regionalne identitete in raznolikosti, kot tudi zagotavljanje trajnosti.

Vpliv Prednostne naloge 2 se bo odražal v večjem številu projektnih, programskih in različnih pobud, ki podpirajo varovanje okolja in razvijajo območje v skladu z načelom trajnostnega razvoja, tako da prispevajo k izboljšanju kakovosti življenja na programskem območju na splošno.

Tabela 20: Kazalniki Prednostne naloge 2[2]

Število organizacij vključenih v dejavnosti za dvigovanje ozaveščenosti	105
Število skupnih načrtov	15
Število skupnih projektov upravljanja z vodnimi viri	10
Število saniranih odlagališč odpadkov	5
Število revitaliziranih naravnih/kulturnih virov	15
Število projektov, ki povečujejo sodelovanje med lokalnimi in regionalnimi akterji s svojimi čezmejnimi partnerji na področju skupnega prostorskega načrtovanja	10
Število projektov na področju varstva okolja	50
Število projektov za ohranjanje in oživljanje naravnih/kulturnih virov	20
Število novih delovnih mest - ženske	25
	najmanj 50 %

6.2.1 Varstvo okolja

Cilj tega posebnega ukrepa je varstvo okolja čezmejnega območja z namenom krepitve in povečanja ozaveščenosti o varstvu okolja med lokalnim prebivalstvom, pa tudi zmanjševanju tako tveganj za okolje, kot tudi onesnaženosti.

V načrtu je, da bodo posebne dejavnosti osredotočene na občutljiva območja, ki so pomembnejša zaradi okoljskih pogojev, v katerih so. Primeri takšnih okolij so lokacije okrog vodnih izvirov ali odlagališča smeti v bližini naseljenih ali varovanih območij ali območja z onesnaženim zrakom. Predstavljajo vsa območja, kjer lahko okoljsko onesnaženje predstavlja večje tveganje za varnost in zdravje prebivalcev.

Kot je bilo navedeno v uvodu k drugi prednostni nalogi, so okoljska vprašanja na programskem območju zelo pomembna, ne samo zaradi intenzivnega razvoja v bogatem naravnem in kulturnem okolju, ampak tudi za namene zmanjševanja ali popravljanja škode, ki je nastala zaradi visoke onesnaževanja okolja. Obstaja velika potreba po varovanju in čiščenju okolja v katerem živimo, predvsem kadar gre za območje, ki je tako bogato z vodnimi viri, biološko raznovrstnostjo in pokrajinsko pestrostjo, kot je tole.

Za doseganje strateških ciljev prednostne naloge Trajnostno upravljanje z naravnimi viri je znotraj okvira tega ukrepa treba izvesti naslednje dejavnosti:

- Dviganje skupne ozaveščenosti med onesnaževalci in prebivalci o inovativnih varstvenih akcijah/ukrepih in trajnostni rabi naravnih virov;
- Priprava skupnih študij izvedljivosti za izboljšanje in spremljanje sistemov za ravnanje z zrakom, vodo, odpadki in odpadnimi vodami, ter zmanjšanje onesnaženosti zemlje, gozdov in drugih onesnaženosti;

[2] Bazna osnova za indikator je 0.

- Skupno upravljanje in skupno ohranjanje vodnih virov in izboljšanje kakovosti vode;
- Identifikacija in saniranje nenadziranih smetišč in priprava preventivnih ukrepov;
- Priprava tehnične dokumentacije in izgradnja čistilnih naprav za odpadne vode in gospodinjske odpadke, kot tudi ravnanje s trdimi odpadki in kanalizacijskim sistemom na čezmejnih občutljivih območjih;
- Dejanja za izboljšanje energijske učinkovitosti;
- Dejanja za izboljšanje kakovosti zraka;
- Skupno prostorsko načrtovanje.

6.2.2 Ohranjanje območij varstva narave in kulturne dediščine

Zaradi posebnega profila programskega območja je bila potreba po ohranjanju obstoječih virov in njihova vključitev v nove razvojne pobude prepoznana kot zelo pomembna. Programsko območje je bogato z vodnimi viri in ima visoko stopnjo biološke raznolikosti in krajinske pestrosti, ki združeno z kulturo in tradicijo predstavljata del vsakodnevnega življenja lokalnega prebivalstva.

Cilj tega ukrepa je ohraniti in oživiti naravne in kulturne vire. Identificirane vire na območju je mogoče upravljati v skladu s strateškimi cilji za ohranitev okolja in varovanje naravnih danosti.

To se lahko doseže preko naslednjih dejavnosti:
- Vzpostavitev zaščitenih območij in njihove čezmejne povezave;
- Spodbujanje skupnega upravljanja obstoječih zaščitenih območij;
- Ohranjanje biološke raznolikosti in pokrajinske pestrosti;
- Skupne študije izvedljivosti o vprašanjih varovanja narave;
- Priprava tehnične dokumentacije za varovanje naravnih virov in/ali trajnostni razvoj.
- Dvigovanje ozaveščenosti o varovanju naravnih in kulturnih virov;
- Ohranjanje naravne in kulturne dediščine.

6.3 Tehnična pomoč

Za zagotavljanje uspešne priprave, upravljanje in izvajanje operativnega programa Slovenija – Hrvaška 2007-2013 so zagotovljena določena sredstva za tehnično pomoč za kritje stroškov, ki nastajajo pri izvajanju programa. Stroški srečanj in izmenjave informacij in izkušenj ter stroški za upravljanje programa bodo visoki. Iz tega razloga je bilo za tehnično pomoč namenjenih 10 % celotnih sredstev, dodeljenih v skladu s 94. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007.

Posebni cilji
- Učinkovito delovanje struktur, ki so pomembne za program;
- Visoka kakovost projektov, ki so sofinancirani iz programa.

Indikativne dejavnosti, ki so upravičene do pomoči

Tehnična pomoč bo načeloma odobrena za:
- Pripravo programa in njegov nadaljnji razvoj;
- Zagotavljanje učinkovitega in odgovornega izvajanja programa;
- Posebno strokovno znanje, namenjeno ocenitvi projektnih vlog;
- Vzpostavitev in podpora spremljevalnih, ocenjevalnih in nadzornih sistemov, vključno s kontrolo na prvi stopnji;
- Pripravo poročil in pripravo ali spremljanje dejavnosti;
- Objave in promocijske dejavnosti (določeno področje dela lahko opravijo svetovalci).

Tehnična pomoč bo odobrena za vse ostale dejavnosti, ki jih je treba izvesti za zagotavljanje uspešne priprave in izvajanja programa.

Tabela 21: Kazalniki prednostne naloge 3[3]

Število odobrenih in spremljanih projektov	165
Število promocijskih dogodkov	25

Z namenom zagotoviti maksimalno podporo iz programa INTERACT izvedbenim telesom tega programa, se bo spodbujala uporaba INTERACT-ovih storitev in dokumentacije kot tudi sodelovanje uslužbencev na INTERACT-ovih seminarjih.

[3] Bazna osnova za indikator je 0.

7 HORIZONTALNE TEME

Horizontalni temi programa sta:

1. razvoj človeških virov in
2. informacijska družba.

Ti horizontalni temi je v smiselnem obsegu treba vključiti v vsak tip projekta, posledično vsak projekt obravnava vsaj eno izmed njiju.

Horizontalne dejavnosti bodo osredotočene na posebno temo vsakega posameznega ukrepa, in sicer s povečevanjem kapacitete med lokalnimi akterji in prebivalstvom, pa tudi z izgradnjo mreže med organizacijami in ustanovami, ki delujejo na posebnem področju. S strani programa bo za namen doseganja ciljev ukrepov predvidena in podprta uporaba IKT.

Razvoj človeških virov je povezan s formalno ali neformalno obliko izobraževanja ali usposabljanja vseh tistih oseb, ki sodelujejo pri projektu (partnerji, ciljne skupine).

Možne horizontalne dejavnosti v skladu z različnimi ukrepi so lahko: izboljšanje znanja in veščin preko jezikovnih, menedžerskih in marketinških tečajev, tečajev računalniškega opismenjevanja, tečajev razvoja projektov in tečajev povezanih s specifičnimi znanji in veščinami.

Informacijska družba je še naprej glavni vzvod za rast in zaposlovanje ter predstavlja bistvo Lizbonske strategije. Informacijsko družbo je treba razumeti kot horizontalno orodje za zagotavljanje podpore pri uresničevanju ciljev prednostnih nalog. Poleg gospodarskega sektorja, program podpira uporabo informacijske družbe za namen upravljanja in varovanja okolja, ohranjanja in oživljanja narave in kulture ter za vzpostavitev in uporabo mehanizmov usklajevanja. Dejavnosti, kot so izobraževalni tečaji na posebnih področjih znanja (usklajeni z ukrepi OP), zagotovitev IKT infrastrukture in opreme, razvoj IKT storitev in aplikacij, povečana uporaba teh storitev, bodo posledično vplivale na povečanje učinkovitosti pri delu zaradi izboljšane kakovosti informacijske infrastrukture, opreme in storitev. Izboljšalo se bo znanje končnih uporabnikov.

Posebna pozornost bo posvečena zagotavljanju podpore pri dostopanju skupnosti in podjetij na območju sodelovanja do storitev informacijske družbe. Področja dejavnosti bodo omogočala lažjo izmenjavo dobrih praks, predvsem tistih, ki prispevajo k e-vključevanju in vseživljenjskemu izobraževanju, digitalizaciji, kot delu promocijskih aktivnosti, sistemu spremljanja, podatkovnim bazam in poenostavljanju izmenjave podatkov.

8 UPRAVIČENCI

Upravičenci prve in druge prednostne naloge: »Gospodarski in socialni razvoj« ter »Trajnostno upravljanje z naravnimi viri« so **neprofitne** osebe javnega prava, ki delujejo v javnem in splošno koristnem interesu in sodijo v eno izmed spodnjih skupin:

- regionalni in lokalni javni organi;
- osebe javnega prava[4], kot so: skladi, zavodi, agencije, katerih ustanovitelj je država ali občina ali katerakoli druga oseba javnega prava, raziskovalne in razvojne ustanove, ustanove za izobraževanje in usposabljanje, ustanove zdravstvenega varstva, ustanove, ki varujejo naravno in kulturno dediščino, lokalne in regionalne razvoje agencije itd.
- nevladne organizacije, kot so združenja in fundacije;
- gospodarske, kmetijske, obrtne in industrijske zbornice, grozdi, ki so registrirani kot neprofitne pravne osebe;
- pravne osebe zasebnega prava (društva), ki izkazujejo neprofitni status in namen delovanja, kot so lokalne in regionalne razvojne agencije, registrirane kot podjetja, lokalne turistične organizacije, organizacije za usposabljanje itd.

Upravičenci prednostne naloge Tehnična pomoč so partnerji v programu.

[4] Definicija osebe javnega prava: Ustanovljene so z namenom opravljanja dejavnosti, ki nimajo industrijskega ali poslovnega značaja, so pravne osebe in:

- jih v večini primerov financira država, regionalne ali lokalne oblasti oziroma druge osebe javnega prava,
- ali ti organi opravljajo nadzor nad poslovanjem take osebe,
- ali imajo upravljavski ali nadzorni odbor, katerega več kakor polovico članov imenujejo državni, regionalni organi ali organi samoupravnih lokalnih skupnosti ali druge osebe javnega prava.

9 FINANČNI NAČRT

Tabela 22: Finančni načrt programa, ki prikazuje letne dodelitve sredstev IPA.

	Sredstva IPA *(v evrih)*
2007	**3.436.312**
2008	**5.870.938**
2009	**6.417.370**
2010	**6.545.718**
2011	**6.676.632**
Skupaj	**28.946.970**

Tabela 23: Finančni načrt operativnega programa z navedbo zneska dodeljenih sredstev IPA v programu, nacionalni javni in zasebni prispevki in stopnja povračila stroškov po prednostnih nalogah za celotno programsko obdobje.

Prednost glede na vir financiranja (v evrih)

IPA čezmejno sodelovanje Operativni program Slovenija-Hrvaška 2007-2013 **Osnovo za izračune predstavlja javna poraba.**						**V informacijo**	
	Sredstva Skupnosti (a)	**Nacionalni javni viri (b)**	**Nacionalni zasebni viri (c)**	**Skupaj viri (d) = (a)+(b)+ (c)**	**Stopnja sofinancira nja (e) = (a)/(d)**	**Prispevki EIB**	**Ostali viri**
1. Prednostna naloga Gospodarski in družbeni razvoj	14.473.485	2.554.145		17.027.630	**85 %**		
2. Prednostna naloga: Trajnostno upravljanje okolja	11.578.788	2.043.316		13.622.104	**85 %**		
3. Prednostna naloga: Tehnična pomoč	2.894.697	510.829		3.405.526	**85 %**		
Skupaj	**28.946.970**	**5.108.290**		**34.055.260**	**85 %**		

10 UPRAVIČENI IZDATKI

V skladu s 89. členom izvedbene uredbe IPA so izdatki upravičeni, če so bili dejansko plačani med 1. januarjem 2007 in 31. decembrom tretjega leta po zadnji proračunski obveznosti za operacije ali del operacije izvedene v Sloveniji ter stroški, ki so nastali po podpisu sporazuma o financiranju za operacije ali del dejavnosti, izvedene na Hrvaškem.

V skladu s členom 34(3) izvedbene uredbe IPA naslednji izdatki niso upravičeni:

a) davki, vključno z davki na dodano vrednost;
b) carine in uvozne dajatve ali katere koli druge dajatve;
c) nakup, najem ali zakup zemljišča in obstoječih zgradb;
d) denarne kazni, finančne kazni in stroški sodnega postopa;
e) operativni stroški;
f) rabljena oprema;
g) bančni stroški, stroški jamstva in podobni stroški;
h) stroški pretvarjanja valut, stroški in tečajne izgube, povezane z evrskimi računi, povezanimi s posamezno komponento, ter drugi povsem finančni stroški;
i) prispevki v naravi.

Poleg pravil iz 34(3) člena so neupravičeni tudi naslednji izdatki (skladno s členom 89(2)):

a) posojilne obresti;
b) nakup zemljišča za znesek, ki presega 10 % upravičenih izdatkov za zadevno operacijo.

V skladu s členom 34(3) in 89(2) so upravičeni naslednji izdatki:

a) davek na dodano vrednost, če so izpolnjeni naslednji pogoji: niso izterljivi na noben način, ugotovljeno je, da jih nosi končni upravičenec in so jasno opredeljeni v predlogu projekta.
b) dajatve za transnacionalne finančne transakcije;
c) če izvajanje operacije zahteva odprtje ločenega računa ali računov, bančni stroški za odprtje in upravljanje računa;
d) stroški pravnega svetovanja, notarski stroški, stroški za tehnične in finančne strokovnjake ter računovodski in splošni stroški, če so neposredno povezani s sofinancirano operacijo in so potrebni za njeno pripravo ali izvajanje;
e) stroški jamstva, ki ga zagotavlja banka ali druge finančne institucije, in jamstvo zahteva nacionalna zakonodaja ali zakonodaja Skupnosti;
f) splošni stroški, če temeljijo na dejanskih stroških, ki se lahko pripišejo izvajanju zadevne operacije. Pavšali na osnovi povprečnih stroških ne smejo presegati 25 % neposrednih stroškov operacije, ki lahko vplivajo na raven režijskih stroškov. Izračun se ustrezno dokumentira in redno pregleduje.

Razen <u>tehnične pomoči</u> kot ločene prednostne naloge (člen 94) so upravičeni naslednji izdatki, ki jih plačajo javni organi (glej 98(3). člen) za pripravo ali izvajanje operacije:

- ✓ stroški strokovnih storitev, ki jih opravlja javni organ, ki ni končni upravičenec, za pripravo ali izvajanje operacije;
- ✓ stroški storitev v zvezi s pripravo in izvajanjem dejavnosti, ki jih opravlja javni organ, ki je sam končni upravičenec in izvaja operacije na lastne stroške brez pomoči zunanjih ponudnikov storitev, če so dodatni stroški in povezani z izdatki, ki so dejansko in neposredno plačani za sofinanciranje operacije.

Ostala pravila, ki se nanašajo na upravičenost izdatkov, bodo določena glede na posamezno državo.

11 IZVEDBENA STRUKTURA

V skladu s členom 33, 98 in 102 Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 z dne 12. junija 2007 o izvajanju Uredbe Sveta (ES) št. 1085/2006 o vzpostavitvi instrumenta za predpristopno pomoč (IPA), bo operativni program čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška **izveden s pomočjo skupnega upravljanja** s strani enotnega organa upravljanja, enotnega organa za potrjevanje in enotnega revizijskega organa s sedežem v državi članici Sloveniji in bodo odgovorni za celoten čezmejni program. Predstavniki Evropske komisije bodo sodelovali na sejah Nadzornega odbora kot posvetovalno telo.

Diagram 2: Institucionalna struktura programa:

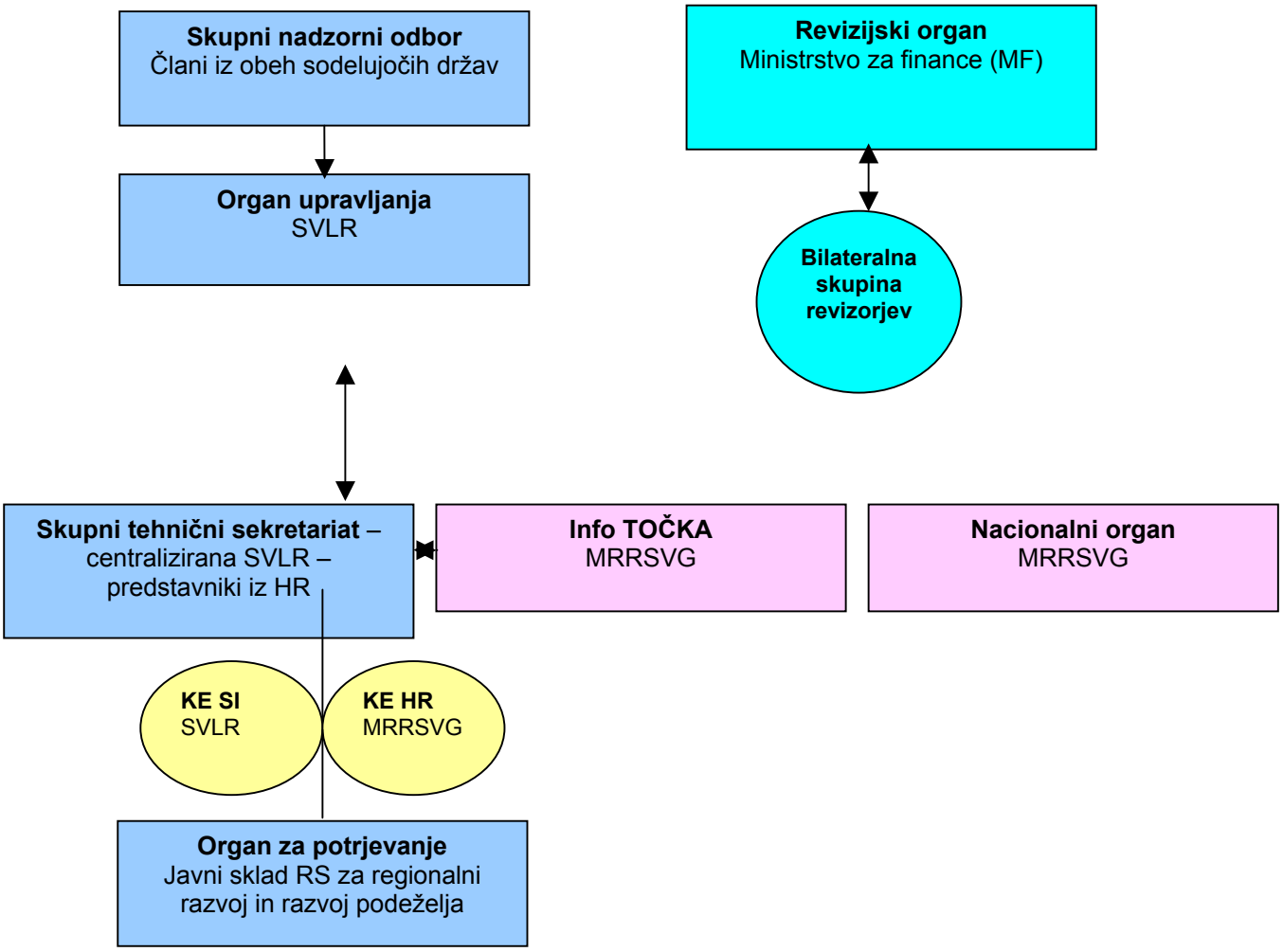

V operativnem programu čezmejnega sodelovanja IPA Slovenija-Hrvaška 2007-2013 sodelujoče države zastopajo naslednji organi:

SLOVENIJA:

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo
In regionalno politiko
Kotnikova 28
1000 Ljubljana

HRVAŠKA:

Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami
Uprava za integrirani regionalni razvoj
Babonićeva 121
10 000 Zagreb

Za upravljanje programa bodo vzpostavljene naslednje strukture:

Skupne strukture

- **Skupni nadzorni odbor (SNO):** nadziranje in spremljanje izvajanja programa;
- **Organ upravljanja (OU):** je v celoti odgovoren za upravljanje in izvedbo programa do Evropske komisije;
- **Skupni tehnični sekretariat (STS):** pomaga organu upravljanja, nadzornemu odboru, kjer je to ustrezno, organu za potrjevanje, revizijskemu organu in nacionalnemu organu pri izvajanju njihovih dolžnosti;
- **Informacijska točka (IT):** kot podaljšek STS je odgovorna za učinkovit razvoj projektov z neposrednim nudenjem pomoči možnim prijaviteljem projektov v državi kandidatki Hrvaški;
- **Organ za potrjevanje (OzP):** potrjuje izjave o izdatkih in zahtevke za plačila, preden se posredujejo Komisiji, s strani Komisije prejema plačila in izvaja plačila glavnim upravičencem;
- **Revizijski organ (RO):** neodvisen od organa upravljanja in organa za potrjevanje, pristojen za preverjanje učinkovitosti sistema upravljanja in nadzora.

Strukture izvajanja na nacionalni ravni

- **Nacionalni organ (NO):** odgovoren za usklajevanje aktivnosti programa na hrvaški strani čezmejnega območja, vzpostavitev sistema nadzora za potrjevanje izdatkov na državnem nivoju.

Upravljavske strukture za izvajanja programa bodo vzpostavile ustrezen okvir za izvajanje skupnih projektov s poudarkom na skupnih ciljih v obmejnih območij. Organ upravljanja v Sloveniji in nacionalni organ na Hrvaškem bosta izvedla vse ukrepe, ki so potrebni za zagotavljanje ustreznega izvajanja skupnega programa.

Sodelujoči državi urejata svoje odnose in upravljanje programa v skladu s pisnim sporazumom (Sporazum o sodelovanju), ki bo sklenjen med organom upravljanja v Sloveniji in nacionalnim organom na Hrvaškem. V skladu s 118. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 pisni sporazum vključuje vse podrobnosti o izvajanju, ki omogočajo organu upravljanja, organu za potrjevanje in revizijskemu organu, da izvajajo svoje naloge in zagotavljajo skladnost sodelujočih držav z njihovimi dolžnostmi v povezavi s povračilom neupravičenih plačil.

Ustrezen sistem upravljanja naj bi na vseh ravneh izvedbe programa zagotovil, da se upoštevajo zakonsko predpisani minimalni standardi in preprečijo oziroma zmanjšajo vplivi, ki niso trajnostno naravnani ter neugodno vplivajo na okolje (vplivi na klimatske spremembe, ohranjanje biološke raznovrstnosti in ekosistemov in izraba naravnih virov) tako, da bodo izvedene dejavnosti v okviru OP-ja na koncu klimatsko in okolje-varstveno nevtralni. Pozitivni in sinergijski učinki OP-ja v smislu optimiranja njegovega prispevka k okoljskem trajnostnem razvoju naj bodo izkoriščeni v najboljši možni meri in okrepljeni, kjer je le-to mogoče.

11.1 Upravljavska raven

11.1.1 Skupni nadzorni odbor (SNO)

Slovenija in Hrvaška soglašata, da bo SNO odgovoren za nadzor in spremljanje izvajanja programa v skladu s 110. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007. SNO bo ustanovljen najkasneje tri mesece po datumu posredovanja obvestila sodelujočima državama o odločitvi o potrditvi čezmejnega programa.

SNO se prepriča o učinkovitosti in kakovosti izvajanja operativnega programa v skladu z naslednjimi določbami:

(a) prouči in odobri merila za izbor projektov/operacij, ki se financirajo v okviru čezmejnega programa, ter odobri vsako revizijo teh meril v skladu s potrebami načrtovanja programov;
(b) redno pregleduje napredek pri doseganju posameznih ciljev čezmejnega programa na podlagi dokumentov, ki jih predloži organ upravljanja;
c) pregleda rezultate izvajanja, zlasti doseganje ciljev, določenih za vsako posamezno prednostno nalogo, in vrednotenja iz člena 57(4) in člena 109;
d) prouči in odobri letna in končna poročila o izvajanju, iz člena 112;
e) seznanjen je z letnim nadzornim poročilom, iz člena 105(1)(c);
f) je odgovoren za izbiro projekta, vendar to funkcijo lahko prenese na upravni odbor;
g) lahko predlaga kakršno koli spremembo ali proučitev čezmejnega programa, ki bi verjetno omogočila dosego ciljev iz člena 86(2) ali izboljšala njegovo upravljanje, vključno s finančnim upravljanjem;
h) obravnava in odobri vsak predlog za spremembo vsebine čezmejnega programa.

Praviloma se SNO sestane vsaj dvakrat letno. SNO je pri izbiri projektov neodvisen organ odločanja. Odločitve se sprejemajo s soglasjem, pri čemer ima vsaka država en glas.

Sestanki bodo potekali v obeh sodelujočih državah. SNO bo pripravil svoj poslovnik.

V SNO bo vsaki državi partnerici zagotovljena popolna udeležba in polnopravno članstvo. SNO bodo sestavljali predstavniki državnih, regionalnih in lokalnih organov oblasti iz obeh držav. Strokovnjaki iz različnih področjih bodo predstavljali institucije, ki pokrivajo področja dejavnosti programa (na primer institucije iz področja okolja, turizma, kulture itd.). Evropska komisija bo sodelovala v SNO kot svetovalni organ. Članstvo v SNO bo opredeljeno v njegovem poslovniku.

Sestava Skupnega nadzornega odbora bo opisana v poslovniku. Okoljske institucije bodo sodelovale v procesu izbora projektov kot ocenjevalci. Okoljski partnerji, ki bodo člani Skupnega nadzornega odbora bodo natančno opisani v poslovniku SNO. Institucije, ki bodo del SNO, v času predložitve OP-ja še niso določene.

11.1.2 Organ upravljanja (OU)

Slovenija in Hrvaška soglašata, da bo organ upravljanja (OU), ki je v celoti odgovoren za upravljanje in izvajanje operativnega programa, **Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko** v Sloveniji v skladu s členom 102 Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007. Izvajanje programa bo potekalo v tesnem sodelovanju z odgovornim nacionalnim organom na Hrvaškem.

Organ upravljanja je pristojen za upravljanje in izvajanje čezmejnega programa v skladu z načelom dobrega finančnega upravljanja in zlasti za:

a) zagotavljanje, da so dejavnosti, izbrane za financiranje v skladu z merili, ki veljajo za čezmejni program, in da izpolnjujejo ustrezna pravila Skupnosti in nacionalna pravila v celotnem obdobju izvajanja;
b) zagotavljanje sistema za zapis in shranjevanje računovodskih podatkov za vsako dejavnost v okviru čezmejnega programa v računalniški obliki ter zbiranje podatkov o izvajanju, ki so potrebni za finančno upravljanje, spremljanje, preverjanje, revizije in vrednotenje;
c) potrjevanje pravilnosti izdatkov: v ta namen se prepriča, da je izdatke vsakega končnega upravičenca, ki sodeluje v projektu/operaciji, odobril kontrolor iz člena 108;
d) zagotavljanje, da se projekti/operacije izvajajo v skladu z določbami za javne razpise iz člena 121;
e) zagotavljanje, da končni upravičenci in druga telesa, ki sodelujejo pri izvajanju projekta/operacije, vodijo sistem ločenega računovodstva ali ustrezna računovodska pravila za vse transakcije v zvezi z operacijo, ne glede na nacionalna računovodska pravila;
f) zagotavljanje, da se vrednotenja čezmejnih programov izvaja v skladu s členom 109;
g) vzpostavitev postopkov za zagotovitev, da se vsi dokumenti glede izdatkov in revizij, potrebni za zagotovitev ustrezne revizijske sledi, hranijo v skladu z zahtevami iz člena 134;
h) zagotavljanje, da organ za potrjevanje za izdajo potrdil prejme vse potrebne podatke o postopkih in preverjanjih, ki se izvajajo glede izdatkov;
i) usmerjanje dela skupnega nadzornega odbora in zagotavljanje dokumentov, potrebnih za spremljanje kakovosti izvajanja čezmejnega programa, ob upoštevanju njegovih posebnih ciljev;
j) pripravo in, po potrditvi skupnega nadzornega odbora, predložitev letnih in končnih poročil o izvajanju iz člena 112;
k) zagotavljanje izpolnjevanja zahtev po informacijah in obveščanju javnosti, določenih v člena 62.

Poleg odgovornosti, navedenih v Uredbi Komisije št. 718/2007, je organ upravljanja zadolžen za:
- pripravo vseh dokumentov, ki so potrebni za odobritev in izvedbo programa v sodelovanju s partnerji v programu;
- nemoteno izvajanje programa;
- pripravo in izvedbo strateških odločitev, ki jih je sprejel SNO;
- sestavo pogodb za sredstva IPA z vodilnimi upravičenci;
- pripravo sprememb programa in preoblikovanje finančnih načrtov;
- sodelovanje z organom za potrjevanje pri pripravi plačilnih napovedi;
- obveščanje organa za potrjevanje o nepravilnostih in izterjavah.

V skladu s členom 103 in 108 Uredbe Komisije št. 718/2007 se OU prepriča, da je bil vsak izdatek upravičenca, ki sodeluje v projektu/operaciji, preverjen s strani kontrolorjev.

Če regije iz programskega območja sodelujejo v pobudi »Regij za gospodarske spremembe«, se Organ upravljanja zavezuje, da bo:
(a) vzpostavil podporo inovativnim projektom s čezmejnim vplivom v povezavi z rezultati programa mrež;
(b) predvidel vsaj enkrat letno na dnevnem redu Nadzornega odbora diskusijo o zadevnih predlogih za program in da bodo predstavniki mrež (kot opazovalci) poročali o napredku svojih dejavnosti;
(c) letno poročilo bo vsebovalo dejavnosti, ki jih vključuje pobuda »Regije za gospodarsko spremembo«.

11.1.3 Nacionalni organ (NO)

Slovenija in Hrvaška soglašata, da bo nacionalni organ (NO) **Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami** na Hrvaškem.

Čeprav Uredba Komisije št. 718/2007 uradno ne zahteva ustanovitve nacionalnega organa, se številne določbe v izvedbeni uredbi nanašajo na dolžnosti in odgovornosti sodelujočih držav. V tem smislu sodelujočo državo Hrvaško, ki ne gosti organa upravljanja, zastopa Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami na Hrvaškem kot adekvatna institucija Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko, ki zastopa sodelujočo državo Slovenijo.

Nacionalni organ izvaja predvsem naslednje naloge:

- vzpostavi sistem kontrole in imenuje kontrolorje, ki so odgovorni za preverjanje zakonitosti in pravilnost izdatkov, ki jih je prikazal vsak posamezen končni upravičenec na ozemlju Hrvaške in partnerji v programu za izdatke tehnične pomoči;
- razvija smernice za nadzor, ki temeljijo na programskih smernicah, dopolnjene s posebnostmi, ki se nanašajo na nacionalno zakonodajo;
- imenuje in sklene pogodbo z Informacijsko točko na Hrvaškem;
- zagotavlja in sklepa pogodbe za javno sofinanciranje na državni ravni, če je potrebno;
- preprečuje, odkriva in odpravlja nepravilnosti;
- prevzema izključno finančno odgovornost za zneske, ki so bili neupravičeno izplačani končnim upravičencem na njenem ozemlju;
- sodeluje pri ocenjevanju in organiziranju končnega ocenjevanja in pripravi končne izjave.

11.1.4 Organ za potrjevanje (OzP)

Slovenija in Hrvaška soglašata, da bo v Sloveniji organ za potrjevanje (OzP) **Javni sklad RS za regionalni razvoj in razvoj podeželja.**

Organ za potrjevanje je v skladu z Uredbo Komisije (ES) št. 718/2007 odgovoren za:

(a) pripravo potrjenih izkazov o izdatkih in zahtevkov za izplačila ter njihovo posredovanje Komisiji;

b) potrjevanje, da:
   - (i) je izkaz o izdatkih točen, izhaja iz zanesljivih računovodskih sistemov in temelji na preverljivih spremnih dokumentih;
   - (ii) so prijavljeni izdatki v skladu z veljavnimi pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili in da so nastali zaradi projektov/operacije, ki so bile izbrane za financiranje v skladu z merili, ki veljajo za program, ter v skladu s pravili Skupnosti in nacionalnimi pravili;

c) zagotavljanje za namen izdajanja potrdil, da je od organa upravljanja prejel ustrezne podatke o postopkih in preverjanju glede izdatkov, ki so vključeni v izkazih o izdatkih;

d) upoštevanje, za namen izdajanja potrdil, rezultatov vseh revizij, ki jih je izvedel revizijski organ oziroma so bile izvedene v njegovi pristojnosti;

e) vodenje računovodske evidence izdatkov, predloženih Komisiji, v računalniški obliki. Organ upravljanja in revizijski organ imata dostop do teh podatkov. Za izvedbo preverjanja dokumentov in kontrole na kraju samem organ za potrjevanje na pisno zahtevo Komisije zagotovi Komisiji te podatke v desetih delovnih dneh od prejema zahteve ali v drugem dogovorjenem roku;

f) vodenje evidence o izterljivih zneskih ter zneskih, ki so bili umaknjeni po preklicu celotnega ali delnega prispevka za določen projekt ali operacijo ali njegovega dela. Izterjani zneski se povrnejo v splošni proračun Evropske unije pred zaključkom čezmejnega programa, in sicer tako, da se odštejejo od naslednjega izkaza o izdatkih;

g) izjavo, ki jo vsako leto do 28. februarja pošlje Komisiji in v kateri za vsako posamezno prednostno nalogo čezmejnega programa določi:

(i) zneske, umaknjene iz izkazov o izdatkih, predloženih prejšnje leto, po preklicu celotnega javnega prispevka za projekt/operacijo;
(ii) izterjane zneske, ki so odšteti od teh izkazov o izdatkih;
(iii) izkaz zneskov, ki jih je treba izterjati z dne 31. decembra prejšnjega leta, pri čemer so razvrščeni po letu izdaje nalogov za izterjavo.

11.1.5 Revizijski organ (RO)

Slovenija in Hrvaška soglašata, da bo v Sloveniji revizijski organ (RO) **Urad za nadzor proračuna Ministrstva za finance**, ki je odgovoren za preverjanje učinkovitosti delovanja sistema upravljanja in nadzora.

Revizijski organ je v skladu s 105. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 odgovoren predvsem za:

(a) zagotavljanje, da se revizije izvajajo tako, da se preveri učinkovito delovanje sistema upravljanja in nadzora čezmejnega programa;
(b) zagotavljanje, da se revizije na projektih/operacijah izvajajo na ustreznem vzorcu, da se preveri prijavljeni izdatek;
(c) do 31. decembra vsako leto, in sicer od leta sprejetja čezmejnega programa do četrtega leta po zadnji proračunski obveznosti:
    (i) predložitev letnega poročila o nadzoru ki vsebuje ugotovitve revizij, izvedenih v obdobju preteklih dvanajstih mesecev, ki se zaključi 30. junija zadevnega leta, Komisiji in poročanje o kakršnih koli pomanjkljivostih, ugotovljenih v sistemu upravljanja in nadzora programa. Prvo poročilo, ki ga je treba posredovati do 31. decembra v letu po sprejetju programa, zajema obdobje od 1. januarja v letu sprejetja do 30. junija v letu po sprejetju programa. Podatki v zvezi z revizijami, izvedenimi po 1. juliju četrtega leta po zadnji proračunski obveznosti, se vključijo v končno poročilo o nadzoru k izjavi o zaključitvi iz točke (d) tega odstavka. To poročilo temelji na revizijah sistemov in projektov/operacijah, izvedenih v okviru točk (a) in (b) tega odstavka;
    (ii) izdajanje mnenja na podlagi nadzora in revizij, izvedenih v pristojnosti revizijskega organa o tem, ali sistem upravljanja in nadzora deluje učinkovito, da se poda zadostno zagotovilo o pravilnosti izkazov o izdatkih, ki so bili predloženi Komisiji, in posledično zadostno zagotovilo o zakonitosti in pravilnosti transakcij, povezanih z računovodskimi izkazi.
(d) posredovanje izjave o zaključitvi, s katero se ocenjuje veljavnost zahteve za izplačilo končnega plačila ter zakonitost in pravilnost transakcij, ki so povezane z računovodskimi izkazi in zajete v končnem izkazu o izdatkih; izjava, podprta s končnim poročilom o nadzoru, se posreduje Komisiji najpozneje do 31. decembra petega leta po zadnji proračunski obveznosti. Izjava o zaključitvi temelji na vseh revizijah, ki jih je opravil revizijski organ oziroma so bile opravljene v njegovi pristojnosti.

Revizijskemu organu za program bo pomagala skupina revizorjev, v kateri sodelujejo predstavniki obeh držav in ki izvaja dolžnosti navedene v 105. členu. Skupina revizorjev bo vzpostavljena najkasneje v roku treh mesecev po sprejetju odločitve o odobritvi programa. Pripravila bo svoj poslovnik. Vodil jo bo revizijski organ za program.

11.2 Operativna raven

Splošno odgovornost operativnega upravljanja programa nosi organ upravljanja. Vendar pa OU prenese nekatere naloge na STS, ki je v neposredni bližini OU, in informacijsko točko, ki je na Hrvaškem in deluje kot podaljšek STS v sodelujoči državi.

11.2.1 Skupni tehnični sekretariat (STS) in informacijska točka

Skupni tehnični sekretariat in informacijska točka opravljata svoje dejavnosti v okviru odgovornosti organa upravljanja. STS bo lociran na sedežu Službe Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko v Ljubljani, informacijska točka na Hrvaškem pa bo delovala na sedežu Ministrstva za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami.

11.2.1.1 Naloge skupnega tehničnega sekretariata

STS je organiziran znotraj OU (SVLR) in zagotavlja podporo OU pri vsakodnevnem upravljanju in izvajanju programa ter pri pripravi vseh potrebnih dokumentov. STS zagotavlja podporo OU in SNO pri izvajanju njihovih dolžnosti, predvsem:

- vzpostavitev, vzdrževanje in posodabljanje sistema spremljanja;
- izvajanje nalog sekretariata za OU in SNO, vključno s pripravo in pošiljanjem dokumentacije za sestanke in zapisnike;
- priprava poročil o izvajanju programa (v dogovorjenih jezikih);
- priprava in zagotavljanje razpoložljivosti vse dokumentacije, ki je potrebna za izvajanje;
- delovanje kot prva kontaktna točka za vse potencialne prijavitelje in partnerje pri projektu;
- zbiranje in ocenjevanje (uradno preverjanje) projektnih predlogov;
- preverjanje ali so na voljo vse informacije, potrebne za sprejemanje odločitev o projektnih predlogih;
- organiziranje ocenjevanja kakovosti projektnih predlogov;
- organiziranje bilateralnih dogodkov;
- svetovanje (potencialnim) prijaviteljem projekta;
- priprava predlogov za SNO na osnovi katerih le ta sprejema odločitve glede projektov in operacij, ki bodo financirane;
- priprava pogodb o sofinanciranju;
- preverjanje skupnih vmesnih in končnih poročil;
- izvajanje skupnih nalog na področju stikov z javnostmi v soglasju z organom upravljanja, nacionalnim organom in informacijsko točko;
- administrativno vodenje (zunanjih) nalog in storitev, npr. tolmačenje in prevajanje, če je potrebno.

STS lahko prav tako nudi podporo organu za potrjevanje in revizijskemu organu pri izvajanju njunih ustreznih obveznosti.

Člane STS zaposlijo partnerji pri programu, zastopajo pa jih predstavniki obeh držav, ki sodelujeta v programu. Na Hrvaškem bo vzpostavljena informacijska točka, kjer bo zaposlena ena oseba.

Stroški nalog skupnega tehničnega sekretariata in informacijske točke se sofinancirajo iz proračuna tehnične pomoči programa, pod pogojem, da ustrezajo seznamu opravil, ki so upravičena do sofinanciranja v ustreznih določbah EU, ki veljajo za IPA.

11.2.1.2 Naloge informacijske točke

Osebje informacijske točke bo v tesnem sodelovanju s STS izvajala naslednje naloge:

- delovanje kot prva »kontaktna točka« na ozemlju Hrvaške, ki potencialnim upravičencem za pripravo projektov posreduje informacije in svetuje upravičencem projekta na ozemlju Hrvaške;
- zagotavljanje podpore OU pri izvajanju komunikacijskih aktivnosti (vključno s promocijskimi dogodki, informativnimi dnevi, komunikacijskim načrtom) na ozemlju Hrvaške;
- zagotavljanje pomoči potencialnim upravičencem pri razvoju in izvedbi projekta;
- zagotavljanje pomoči STS pri izboru in ocenjevanju projektov v skladu s programskimi postopki;
- zagotavljanje pomoči STS pri pripravi pogodb o sofinanciranju z glavnim upravičencem.

12 IZVEDBENI PREDPISI

Organizacija upravljanja programa ustreza tako Uredbi Komisije št. 718/2007 za obdobje 2007-2013, kot tudi izkušnjam, kot tudi dosedanjim pridobljenim izkušnjam s čezmejnim sodelovanjem na tem področju.

Za obdobje 2007-2013 so bile izvedbene določbe, kot so opisane v naslednjem poglavju, dogovorjene v sodelovanju med sodelujočimi organi v Sloveniji in na Hrvaškem.

Strukturo in odnose med organi, ki sodelujejo pri programu, temeljijo na naslednjih splošnih načelih:

- Upoštevanje načela partnerstva;
- Učinkovite in uspešne strukture;
- Jasno opredeljena opravila in odgovornosti.

Administrativna dela v okviru postopkov za odobritev pomoči posameznim projektom znotraj Operativnega programa Slovenija-Hrvaška 2007-2013, se vodijo v skladu z naslednjimi pravili, ki jih je mogoče z medsebojnim dogovorom partnerjev v programu tudi natančneje opredeliti.

12.1 Glavni upravičenec (načelo vodilnega partnerja)

Na projektnem nivoju bo čezmejni program temeljil na načelu vodilnega partnerja, ki predvideva, da glavni upravičenec (vodilni partner) prevzame vodenje skupnega projekta z vzpostavitvijo partnerstva, ki vključuje vsaj enega čezmejnega partnerja, skupaj z ostalimi končnimi upravičenci (partnerji). Gre za prvi pogoj, ki vzpostavlja pogoje za razvoj pristnih skupnih čezmejnih projektov.

Končni upravičenci projekta/operacije že pred posredovanjem projektnega predloga, med seboj imenujejo glavnega upravičenca (vodilnega partnerja). Glavni upravičenec prevzame naslednje odgovornosti:

(a) določi pravila glede svojih odnosov s končnimi upravičenci, ki sodelujejo v projektu in sicer v sporazumu, ki med drugim vsebuje tudi določbe, s katerimi je zajamčeno dobro finančno poslovanje s sredstvi, dodeljenimi za projekt, vključno z načini za izterjanje zneskov, ki so bili neupravičeno izplačani;
(b) odgovoren je za zagotavljaje izvajanja celotnega projekta;
(c) odgovoren je za podpis pogodbe o sofinanciranju za sredstva Skupnosti in za nakazila Skupnosti na ostale končne upravičence, ki sodelujejo pri projektu;
(d) zagotovi, da so izdatki, ki so jih navedli končni upravičenci, ki sodelujejo pri projektu, plačani za namene izvajanja projekta in da ustrezajo dejavnostim, o katerih so se medsebojno dogovorili končni upravičenci, ki sodelujejo pri projektu;
(e) prepriča se, da so izdatki, ki so jih navedli končni upravičenci, ki sodelujejo v projektu, preverili kontrolorji, kot je navedeno v členu 108;
(f) zbira informacije projektnih partnerjev, navzkrižno preverja dejavnosti in finančna poročila ter posreduje vmesno/končno poročilo STS;
(g) spremembe projekta uskladi z OU/STS in svojimi končnimi upravičenci.

Odgovornosti končnega upravičenca (partnerja) so naslednje:

(a) prevzame odgovornost v primeru kakršnih koli nepravilnosti pri izdatkih, ki jih je prijavil;
(b) imenovanem kontrolorju posreduje izkaz o izdatkih in vsebinsko poročilo;
(c) glavnemu upravičencu posreduje potrjen izkaz o izdatkih.

12.2 Dodeljevanje sredstev

12.2.1 Informacije in nasveti

OU bo v sodelovanju s STS/Info točko ustrezno obveščal potencialne prijavitelje projektov o ciljih programa, glavnih pogojih za pridobitev sredstev in posameznih postopkih, ki jih je treba izpolniti. Aktivni odnosi z javnostjo se bodo opravljali po dogovoru med programskimi partnerji. OU/STS bosta pripravila načrt komuniciranja in informiranja, ki ga bo odobril SNO.

V obdobju, ko bo odprt razpis, bodo informacije in pomoč za vse zainteresirane potencialne upravičence zagotavljali OU in STS/Info točka.

12.2.2 Prijava projekta

Projekti bodo izbrani preko skupnega javnega razpisa, ki bo pokrival celotno upravičeno območje. Vse podrobnosti o pripravi, vložitvi in izbiri projekta, bodo vključene v razpis, ki je sestavni del razpisne dokumentacije. SNO bo odobril izbirne kriterije in projekte, ki bodo sofinancirani v okviru programa.

Sodelujoče države lahko identificirajo skupne projekte zunaj okvirov razpisa kadar koli po sprejetju programa, takšno odločitev pa mora sprejeti SNO.

Predlogi projektov se v obliki dvojezične vloge oddajo STS, le-ta pa bo vodil evidence o vseh prejetih vlogah.

Večji projekti niso predvideni.

12.2.3 Ocenjevanje in izbiranje projektov

Na podlagi 110. člena Uredbe Komisije (ES) 718/2007 kriterije za ocenjevanje in izbiro projektov odobri SNO.

Izbirne kriterije pripravi STS in OU. Operativni program in celovita presoja vplivov na okolje morata biti upoštevana. Potrdi jih Skupni nadzorni odbor, v katerem so tudi predstavniki okoljskih institucij.

STS je odgovoren za organizacijo ocenjevalnega postopka v skladu z dogovorjenimi skupnimi kriteriji. STS in IT bosta opravili formalni pregled projektnih predlogov (preverjanje, če je projekt skladen z OP, EU in nacionalnimi pravili ter pogoji opredeljenimi v razpisu, na katerega se nanaša). Projekti, ki uspešno prestanejo preverjanje, so nadalje ocenjeni z vidika kakovosti.

Zahteve, ki izhajajo iz Nature 2000 in Integralnega upravljanja z obalnim območjem bodo upoštevane med ocenjevanjem projektov.

STS/OU predstavita SNO rezultate ocenjevanja, ta pa sprejme uradno odločitev o dodelitvi sredstev izbranim projektom. SNO je edini organ, pristojen za odobritev projektov, ki bodo sofinancirani v okviru programa.

SNO bo odobril vsak projekt (s pogoji ali brez pogojev), ki bo upravičen do sredstev.
Po sprejetju uradne odločitve se glavni upravičenec obvesti o odobritvi/zavrnitvi projektne vloge z uradnim pismom OU.

Diagram 3: Izbira projektov in sklepanje pogodb

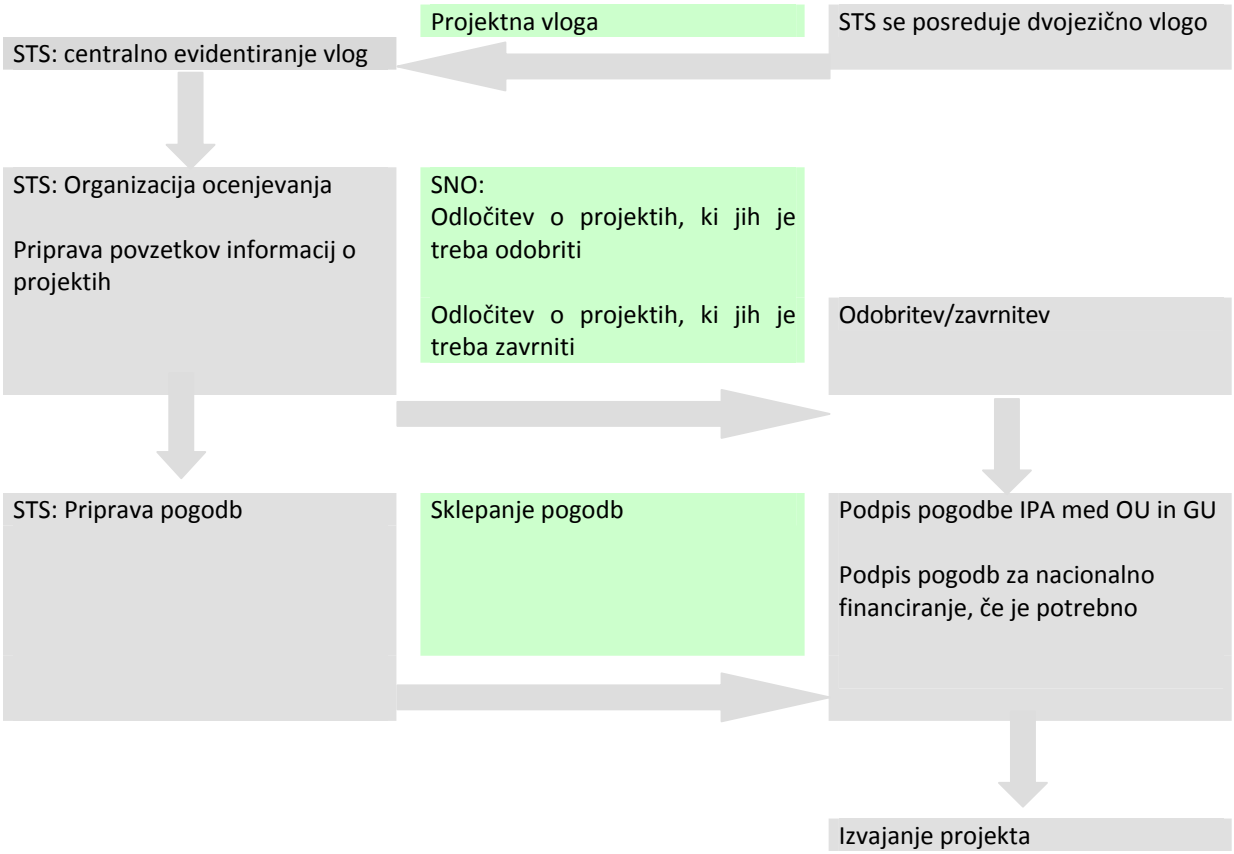

12.2.4 Sklepanje pogodb

Odobren projektni predlog predstavlja osnovo za OU, ki ga podpira STS pri pripravi pogodbe IPA z glavnim upravičencem. Organ upravljanja podpiše pogodbo IPA z glavnim upravičencem.

STS/Info točka pripravi pogodbe za sredstva IPA in jih vnese v sistem spremljanja.

Nacionalni organi financiranja izdajajo pogodbe za nacionalne programe sofinanciranja, ki temeljijo na pogodbi IPA, glavnim in končnim upravičencem, če je potrebno. Upravičence se spodbuja, da zagotovijo lastne vire sofinanciranja.

12.2.5 Izvajanje projektov

OU, ki ga podpira STS/Info točka, zagotovi, da so projekti, ki se sofinancirajo v okviru čezmejnega programa, skladni z Operativnim programom ter z vsemi Evropskimi predpisi, ki urejajo programe IPA in ustreznimi nacionalnimi pravili.

Z vidika javnega naročanja sklepanje pogodb za storitve, blago in gradnje sledi pravilom in postopkom, ki veljajo za postopke javnega naročanja, ki se financirajo iz splošnega proračuna Evropskih Skupnosti za namene sodelovanja s tretjimi državami.

Upoštevati pa je treba tudi vse ustrezne pravilnike o državnih pomočeh. Vsakršna pomoč, odobrena v okviru tega programa, mora biti skladna z določbami, določenimi v predpisih Komisije in z ustrezno nacionalno zakonodajo.

Pri preverjanju projektnih vlog in poravnalnih računov se mora pristojni nacionalni organ, (za Slovenijo in Hrvaško), prepričati, da so ustrezno upoštevana veljavna pravila glede dodelitve pomoči ali pravila »de minimis«, ter da se bodo predpisane zgornje meje pomoči v okviru veljavnih pravil glede dodelitve pomoči upoštevale tudi v primeru, ko sredstva pomoči prihajajo iz različnih shem.

SNO določa pravila za odobravanje projektnih sprememb. SNO lahko prenese odgovornost za odobravanje sprememb na projektih na OU. OU/STS bo zagotovil smernice za upravičence glede ravnanja s projektnimi spremembami.

Obdobja poročanja so odvisna od trajanja projekta in so opredeljena v razpisni dokumentaciji in/ali v pogodbah o sofinanciranju.

12.3 Finančne kontrole

V skladu s 108. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 bo vsaka sodelujoča država vzpostavila sistem kontrole, s katerim bo omogočila preverjanje izvedbe sofinanciranih produktov in storitev. Vsaka država bo določila kontrolorje, ki bodo odgovorni za preverjanje zakonitosti in pravilnosti prijavljenih stroškov posameznega upravičenca v projektu. Kontrolorji se v nadaljnjem besedilu obravnavajo kot Kontrolna enota (KE).

Odgovornosti so porazdeljene tako:

Slovenija:

Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
Oddelek za finančno kontrolo
Kotnikova 28, 1000 Ljubljana

Hrvaška:

Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami
Radnička c. 22, 10000 Zagreb

Finančno in vsebinsko poročilo v nacionalnem jeziku projektni partnerji predložijo KE v skladu s pogodbo IPA. Zagotovljena bodo podrobna navodila o izdajanju računov in navodila za splošno razumevanje upravičenosti izdatkov. Sestavil jih bo STS (Info točka) na podlagi tako nacionalnih predpisov kot tudi predpisov EK. Poleg tega so predvideni strožji predpisi na nacionalni ravni.

KE preverja in potrjuje izdatke glavnih in končnih upravičencev.

Vsak končni upravičenec mora predložiti svoje poročilo, ki ga je potrdila pristojna KE (kot je določeno v pogodbi) svojemu glavnemu upravičencu. Glavni upravičenec vključi poročila svojih partnerjev v svoje poročilo in izdela eno skupno poročilo – tega predloži STS v končno preverjanje. To poročilo vključuje tudi potek izvajanja projekta in mora biti skladno z navedenimi izdatki. Skupno vmesno poročilo vključuje tako informacije o dejanskem sodelovanju, dejavnostih, rezultatih, vplivih in morebitnih spremembah projektnega načrta.

STS mora navzkrižno preveriti poročilo v smislu potrjenih izdatkov in napredka projekta.

Diagram 4: Potek vmesnih poročil in vlog za plačila

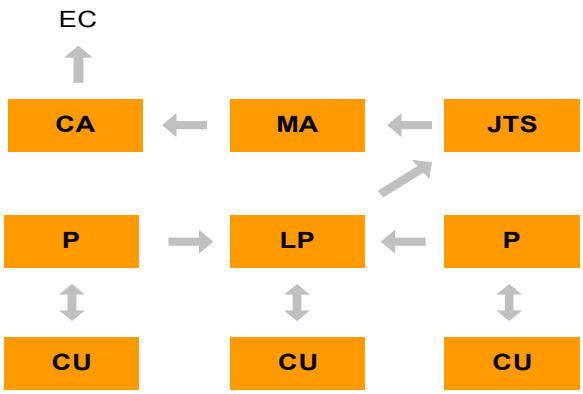

CU=KE; P=P; LP=GP; CA=OzP; MA=OU, JTS=STS; EC=EK

12.4 Plačila

OU, ki ga podpira STS, zagotovi, da vmesno/končno poročilo preveri pooblaščen kontrolor, izda izjavo o izdatkih in ga pošlje OzP. OzP opravi potrebne kontrole in pošlje EK zahtevek za izplačilo. Po tem, ko OzP vloži zahtevek za izplačilo, EK to vlogo preveri in sprosti sredstva OzP-ju.

Enota za izplačila v imenu OzP prenese IPA sredstva na glavnega upravičenca. Glavni upravičenec je odgovoren za nakazila ustreznega deleža IPA sredstev na končne upravičence v skladu s pogodbenimi določili in potrjenimi izdatki.

Nacionalni organi financiranja sprostijo nacionalne vire sofinanciranja za upravičence, če je ustrezno. Prenos sredstev IPA je potrebno povezati s prenosom regionalnih/nacionalnih sredstev sofinanciranja; podrobni postopek določata tako pogodba o sofinanciranju za dodelitev sredstev IPA kot tudi pogodba o nacionalnem sofinanciranju.

Diagram 5: Poročanje in finančni tokovi

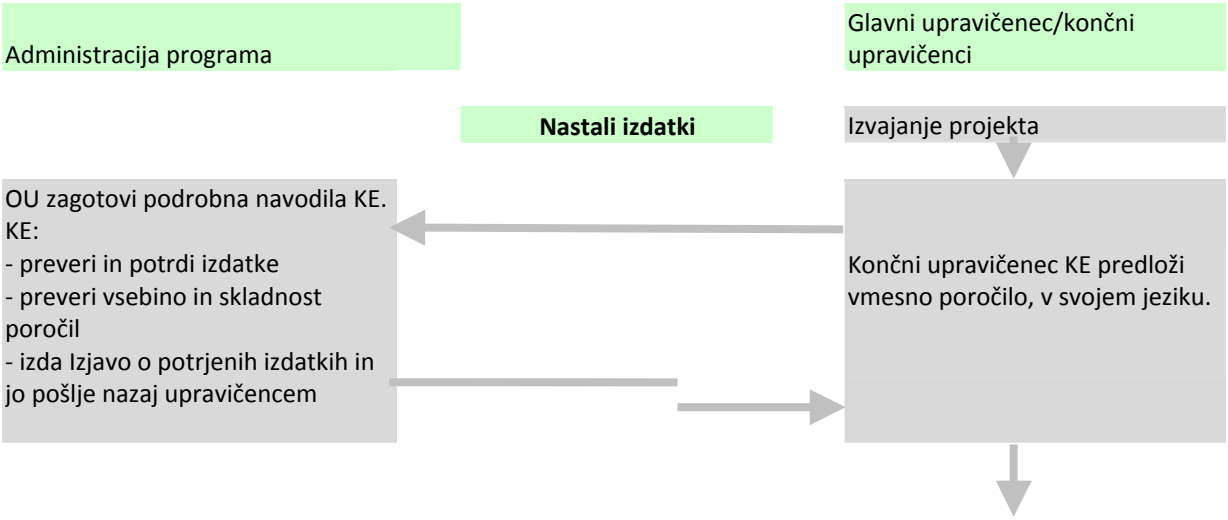

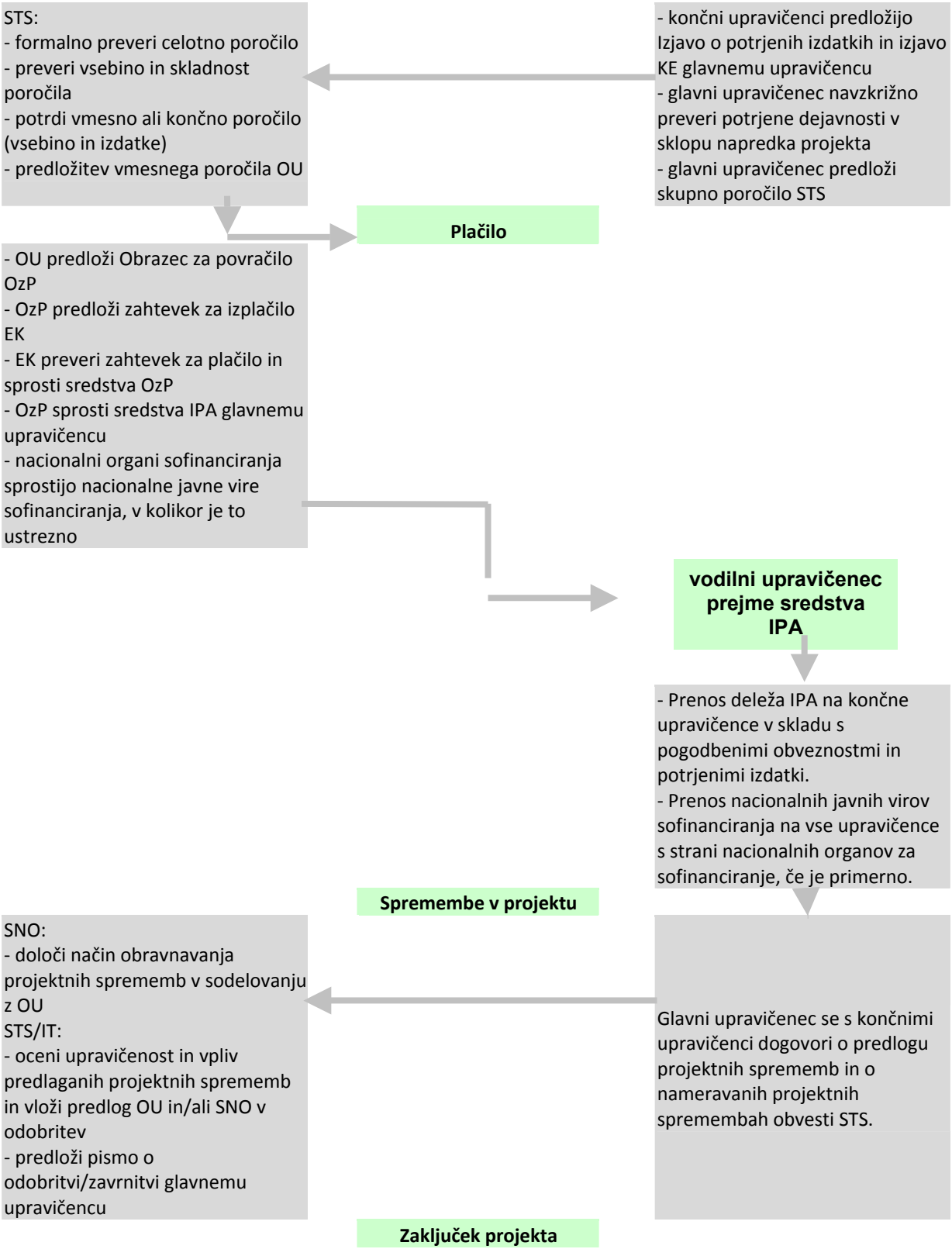

12.5 Nepravilnosti in finančni popravki

Sodelujoče države bodo s preprečevanjem, odkrivanjem in odpravljanjem nepravilnosti ter vračilom neupravičeno plačanih zneskov, skupaj z zamudnimi obrestmi, kjer je to primerno, odgovorne za

vodenje in nadziranje programa. Sporočajo jih Komisiji in Komisijo obveščajo o poteku upravnih in pravnih postopkov.

Na podlagi 101. člena bodo sistemi upravljanja in nadziranja, ki jih vzpostavijo sodelujoče države, zagotavljali postopke sporočanja in nadziranja nepravilnosti in vračanja neupravičeno izplačanih zneskov.

12.6 Spremljanje in vrednotenje

12.6.1 Spremljanje

Organ upravljanja je odgovoren za razvoj in izvajanje centralnega sistema spremljanja programa. Podatke centralno zbira STS/Info točka.

S tem namenom je Organ upravljanja odgovoren za vzpostavitev in izvajanje računalniškega sistema beleženja in shranjevanja računovodskih podatkov o vsakemu posameznemu programu, ki je izveden z namenom zagotavljanja fizičnega, finančnega in postopkovnega nadziranja programa. Posebno pozornost je treba nameniti izbiri kazalnikov rezultatov in učinkov, s katerimi se meri napredek in učinkovitost izvajanja prednostne naloge.

Podatki centralnega nadzornega sistema, ki so značilni za program, bodo dostopni Skupnemu nadzornemu odboru, Evropski komisiji, organu upravljanja, organu za potrjevanje, Info točki in Skupnemu tehničnemu sekretariatu, katerim bo pomagal pri njihovem nadzornem delu.

Vnos podatkov za IPA temelji na centralnem sistemu spremljanja. OU, STS, IT in SNO bodo zagotovili spremljanje s fizičnimi in finančnimi kazalniki, določenimi v operativnem programu.

Izmenjava podatkov med Komisijo in OU se lahko izvaja v elektronski obliki, v skladu s 111. členom *»Dogovora o spremljanju«* Izvedbene uredbe IPA, kjer je to mogoče.

12.6.2 Vrednotenje

Glavni namen ocenjevanja je izboljšati kakovost, učinkovitost in konsistentnost pomoči sredstev Komisije ter strategije in izvajanja Operativnega programa Slovenija-Hrvaška 2007-2013, ob upoštevanju ciljev trajnostnega razvoja in ustrezne zakonodaje Skupnosti glede učinka na okolje in celovite presoje vplivov na okolje.

Operativni program Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je bil zaradi tega predmet predhodnega vrednotenja že med pripravo in bo predmet tematskih vrednotenj med izvajanjem, kakor tudi naknadnih vrednotenj po zaključku. Medtem ko bo za Operativni program Slovenija-Hrvaška končno naknadno vrednotenje zagotovljeno v koordinaciji EK in organa upravljanja, je odgovornost za izvajanje predhodnega vrednotenja izključno pri organu upravljanja.

Na podlagi drugih potreb (večja odstopanja) je mogoče opraviti tudi druge tematske ocene (na primer: horizontalni ukrepi, izvedbene strukture, ukrepi informiranja in obveščanja javnosti itd.) Vrednotenje pripomore k učinkovitejšemu izvajanju programa.

Vrednotenje bodo vršile neodvisne zunanje ustanove, financirane pa bodo iz sredstev, namenjenih za tehnično pomoč.

12.6.2.1. Letno poročilo o izvajanju

V skladu s 112. členom Uredbe Sveta (ES) št. 718/2007 bo organ upravljanja vsako leto najkasneje do 30. junija predložil Evropski komisiji letno poročilo o izvajanju, ki ga bo predhodno odobril SNO. Prvo letno poročilo bo predloženo v drugem letu po sprejetju programa.

12.6.2.2. Končno poročilo o izvajanju

V skladu s 112. členom Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007 bo organ upravljanja najkasneje do 31. decembra četrtega leta po zadnji proračunski obveznosti predložil Komisiji končno poročilo o izvajanju. Organ upravljanja bo predložil Evropski komisiji končno poročilo o izvajanju, ki ga bo predhodno preveril in odobril SNO.

12.7 Informiranje in obveščanje javnosti

Ukrepi glede informiranja in obveščanja javnosti glede posegov v okviru predpisov IPA so usmerjeni v promocijo vloge Skupnosti in zagotavljanje, da bo pomoč iz naslova sredstev IPA pregledna in vidna (glej 62. in 63. člen Uredbe Komisije (ES) št. 718/2007).

Na podlagi 62. člena o informiranju in obveščanju javnosti, bodo sodelujoče države in organ upravljanja v skladu s 103. členom zagotovile informacije in oglaševale o programu in sofinanciranih projektih. Informacije bodo naslovljene na državljane in upravičence, pri čemer bo poudarjena vloga Skupnosti in zagotovljena preglednost.

Ukrepi obveščanja in informiranja javnosti so predstavljeni v obliki komunikacijskega načrta. Ukrepi obveščanja in informiranja javnosti v okviru Programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška so **zasnovani tako, da:**

- ciljajo na potencialne in končne upravičence kot tudi regionalne in lokalne organe in druga javna telesa, strokovna združenja in poslovne skupnosti, ekonomske in socialne partnerje, nevladne organizacije, predvsem organe, ki spodbujajo enako obravnavanje moških in žensk in organe, ki varujejo in izboljšujejo okolje, nosilce in pobudnike projektov, projektne delavce in promotorje;

- poleg tega pa služi namenu obveščanja o možnostih, ki jih ponujajo Evropska unija, kot tudi Slovenija in Hrvaška (če je sofinanciranje na nacionalni ravni), kar zagotavlja preglednost skupnih posegov;

- informira širšo javnost o vlogi, ki jo ima Evropska unija v sodelovanju s Slovenijo in Hrvaško pri zadevnih projektih in njihovih rezultatih;

- zagotavlja preglednost vis-à-vis potencialnim in končnim upravičencem v obliki splošnih informacij o Čezmejnem programu Slovenija-Hrvaška 2007-2013. Nadalje, zagotavlja pregled pristojnosti, organizacije in postopkov izbiranja projektov, kot tudi standardizirane informacije o projektnih vlogah (organ za sprejemanje vlog, stiki na nacionalnem, regionalnem in lokalnem nivoju). Prav tako so objavljeni kriteriji izbire in razpisni postopki ter postopki oddaje vlog. Vse informacije bo mogoče pridobiti s spletne strani programa.

- obvešča javnost o obvestilih glede začetka programa v medijih, pri čemer zagotavlja ustrezno predstavitev sodelovanja oz. udeležbe Evropske unije. Stalna komunikacija o fazah izvajanja projekta v celotnem obdobju načrtovanja programa in predstavitev končnih rezultatov Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška 2007-2013.

Splošni strateški cilj ukrepov obveščanja in informiranja javnosti v okviru Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je ustvariti enotno javno podobo, ki mora skozi čas doseči status blagovne znamke oziroma celostne podobe. S tem namenom se na tiskanem gradivu, publikacijah ter v tiskanih in elektronskih medijih ves čas uporablja skupen logotip. Za strateško izvedbo zgoraj navedene vsebine se uporabljajo naslednja **orodja:**

- Spletna stran, vzpostavljena posebej za ta program, ki bo ves čas zagotavljala informacije za splošno javnost, potencialne in končne uporabnike ter strukturirane mreže na internetu, ki jih bo pripravil Skupni tehnični sekretariat v tesnem sodelovanju z Info točko;
- Informacijski material v obliki letakov, informativnih zloženk in brošur;
- Ad hoc sporočila za javnost, tiskovne konference, s katerimi se bodo obveščali nacionalni, regionalni in lokalni mediji (npr. o začetku programa, dobrih praksah, zaključku projekta, sestankih Nadzornega odbora, letnih poročilih o izvajanju itd.);
- Regionalni in lokalni informativni dogodki in mreženje organizatorjev projekta, organi in ustanove, ki zagotavljajo financiranje (otvoritveni dogodek ob začetku programa na regionalnem nivoju ter informativni dogodki prav tako na regionalnem nivoju).

Uporaba zgoraj omenjenih ukrepov informiranja in obveščanja javnosti se v programskem planskem obdobju (2007 – 2013) deli v **tri faze**, od katerih ima vsaka drugačne zahteve:

- Informacije na začetku in objava Operativnega programa čezmejnega sodelovanja Slovenija-Hrvaška 2007-2013: cilj te faze je širiti informacije v čim širšem merilu (potencialni in končni upravičenci kot tudi splošna javnost) in obveščati o programu na splošno, o kontaktnih osebah, Info točkah, postopkih in odločevalskih strukturah itd.
  Komunikacijska sredstva: otvoritveni dogodki v obeh državah, letaki, tiskovne konference, sporočila za javnost na začetku programa (in takoj ko je mogoče po tem, ko je program odobrila EK).

- Stalne informacije, sporočila in predstavitve: v tej fazi se javnost stalno obvešča o trenutnem statusu izvajanja programa in o zaključku uspešnih projektov. Poleg tega se na regionalnem in lokalnem nivoju zagotavljajo jasne (homogene) informacije o administrativnih postopkih in informacije o izbirnih kriterijih ter postopkih ocenjevanja in izbire.
  Komunikacijska sredstva: brošure, informativni dogodki, organizacija dogodkov za razširjanje informacij med projekti, sporočila za javnost o statusu izvajanja.

- Predstavitev rezultatov in pregled: na koncu programskega planskega obdobja bo podana predstavitev zaključenih projektov in pregled projektov sodelovanja.
  Komunikacijska sredstva: brošure, končni dogodki itd.

13 PREDHODNO VREDNOTENJE - POVZETEK

13.1 Potek in vsebina predhodnega vrednotenja

Družbo PITIJA, svetovanje, d.o.o.[5], je Služba za lokalno samoupravo in regionalno politiko (SVLR) junija 2006 imenovala za izvajalca predhodnega vrednotenja operativnih programov na področju programov čezmejnega sodelovanja s Hrvaško in Madžarsko v programskem obdobju 2007-2013.

Komponente predhodnega vrednotenja ustrezajo komponentam osnutka Delovnega dokumenta o predhodnem vrednotenju za obdobje 2007-2013, ki ga je Generalni direktorat za regionalno politiko objavil oktobra 2005:

- ocena socialno-ekonomske analize in pomembnost strategije za opredeljene potrebe;
- vrednotenje temeljev strategije in njena doslednost;
- ocena skladnosti strategije z regionalnimi in državnimi politikami ter s strateškimi smernicami Skupnosti;
- vrednotenje pričakovanih rezultatov in verjetnih vplivov (na osnovi interesa projektnih vlog);
- ocena predlaganih sistemov izvajanja.

Predhodno vrednotenje je bilo pripravljeno na osnovi analize dokumentov, pogovorov s programskimi organi in programsko skupino, kot tudi na podlagi ugotovitev in zaključkov vmesnega vrednotenja učinkovitosti in uspešnosti izvajanja predhodnega Sosedskega programa Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006, ki ga je skupina za predhodno vrednotenje izvedla sredi junija 2006. Za presojo vplivov je bil uporabljen t.i. pristop "procesni monitoring učinkov".

Predhodno vrednotenje je bilo opravljeno vzporedno s pripravo operativnega programa, kar pomeni, da so bila ocenjevanja izvedena kot ponavljajoč proces na podlagi vmesnih rezultatov procesa programiranja in v tesnem sodelovanju s SVLR in programsko skupino. Sam proces se lahko razdeli v šest faz ocenjevanja:

1. Ocenjevanje prvih treh komponent je potekalo na podlagi osnutka Operativnega programa Slovenija-Hrvaška 2007-2013 z dne 14. junija 2006. Delo je bilo v celoti dokumentirano in je zajemalo pripombe, obravnavane s programsko skupino. Glavne ugotovitve so bile predstavljene in obravnavane na sestanku s programsko skupino 4. julija 2006.
2. Sredi aprila 2007 so izvajalci predhodnega vrednotenja SVLR in programski skupini posredovali dodatne pripombe na osnutek OP z dne 6. aprila 2007, prav tako pa so podali začetno oceno o verjetnosti doseganja načrtovanih rezultatov/vplivov. Diagrami vplivov so bili pripravljeni na podlagi strategije OP.
3. Vrednotenje ustreznosti strukture, hierarhije ciljev in opredeljenih kazalnikov ter predlagana količinska opredelitev kazalnikov je bila izvedena na podlagi osnutka OP z dne 4. julija 2007.
4. Na sestanku s predstavniki SVLR 7. avgusta 2007 so bili obravnavani diagrami vplivov in sistem izvajanja (še posebej v luči opredelitve odgovornosti med administracijama obeh držav in vlogi EK pri izvajanju). SVLR je po sestanku v OP vnesel nekaj popravkov.
5. Diagrami vplivov so bili ustrezno prilagojeni na osnovi končne verzije osnutka OP z dne 27. avgusta 2007. Na podlagi te končne verzije osnutka so bili izvajanje strategije, vrednotenje pričakovanih rezultatov in ustreznost sistema spremljanja ponovno podani v ocenjevanje. 31. avgusta 2007 pa je bila celotna zadeva znova obravnavana s predstavniki SVLR.

[5] Poročilo so pripravili Tatjana Božinac Mohorčič, Marija Kržan, Alja Dražumerič, Tamara Smokvina in Martin White.

6. Končni osnutek predhodnega vrednotenja je bil na SVLR posredovan 31. avgusta 2007.

13.2 Povzetek zaključkov in nadaljnja priporočila za vsako ključno komponento predhodnega vrednotenja

13.2.1 Ocena socialno-ekonomske analize in pomembnost strategije za opredeljene potrebe

Socialno-ekonomska analiza podaja zadnje podatke o ekonomskem in socialnem stanju v slovenskih in hrvaških regijah, upravičenih do pomoči. Po hitri odpravi določenih nedoslednosti med SWOT analizo in opisanimi področji, OP nudi dober pregled glavnih neskladij, primanjkljajev in razvojnih potencialov. Ugotovitve ekonomske analize se sedaj ustrezno odražajo v SWOT analizi, strategija pa je osredotočena na reševanje problemov v tistih regijah, upravičenih do pomoči, kjer obstajata interes in potencial za njihovo reševanje.

Izbrani cilji in prednostne naloge programa so pomembni za opredeljene potrebe. Prednostne naloge temeljijo na podlagi regionalnega prispevka in širokega regionalnega dogovora, kar pomeni, da lahko regije prevzamejo lastništvo nad programom. Regije se zavedajo pomembnosti turizma kot gonilnega sredstva gospodarstva, izkušnje s predhodnim Sosedskim programom Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006 pa so pokazale, da je glavnina upravičenih projektnih vlog bila oddana na področju turizma, ki mu je sledilo področje trajnostne rabe naravnih virov, varovanje okolja in skupni razvoj človeških virov. To dejstvo je potrdil tudi pozitiven odziv na zadnji poziv k zbiranju projektnih idej, od katerih jih je bilo kar 40% s področja turizma, po 15% pa je bilo s področja podjetništva in varovanja okolja. Vseeno se je izkazala potreba po odpravi nekaterih pomanjkljivosti, in sicer sezonskost povpraševanja in posledično tudi prihodka, šibko dolgoročno načrtovanje in nezadosten poudarek na varovanju okolja in narave.

Analitični in strateški del OP Slovenija-Hrvaška 2007-2013 sta skladna.

13.2.2 Vrednotenje utemeljitve strategije in njena doslednost

Osnutek OP iz dne 14. junija 2006 je bil kakovosten in dobro strukturiran. Dopolnitve so bile narejene v skladu s pripombami ocenjevalca. Utemeljitve za obe vertikalni prednostni nalogi zadovoljivo odražata SWOT analizo, cilji so skladni s strateškimi sklepi in načeli, izbrana področja posegov zadostno pokrivajo cilje, opredeljeni ukrepi pa podpirajo doseganje posebnih ciljev.

Potrebno ravnovesje med dejavnostmi ki prispevajo k gospodarski rasti, izboljšanju življenjskega standarda in dolgoročne trajnosti je bilo v programu uspešno doseženo. Program prav tako, a v manjši meri, podpira dejavnosti, ki spodbujajo socialno kohezijo in težijo k zmanjšanju neskladij kot posledice meje.

Vertikalni prednostni nalogi se dopolnjujeta, saj razvoj turizma, podjetništva in socialna integracija hodijo z roko v roki z varstvom okolja in ohranjanjem zavarovanih območij. Prijavljene regije so odvisne od turizma, zato je potreben poudarek na reševanju problemov kot so sezonsko povpraševanje, šibko strateško načrtovanje in izkoriščanje skupnega trženja. Hkrati se regije zavedajo pomena naravne in kulturne dediščine, zato program ustrezno podpira strateško in dolgoročno načrtovanje, ki je pomembno v luči ohranjanja naravnih virov.

Horizontalne prednostne naloge so osredotočene na razvoj informacijske družbe in povečanje izobraževanj za zaposlene v turizmu in spremljevalnih dejavnostih, v kulturi ter na področju

varovanju okolja in narave. Zaposleni bodo tako pridobili usposobljenost in znanja, kar se bo odražalo v izboljšani ponudbi storitev. Horizontalne prednostne naloge dopolnjujejo tudi vertikalne prednostne naloge. Medtem ko so vertikalne prednostne naloge osredotočene na proizvode in storitve različnih podsektorjev, horizontalne prednostne naloge ponujajo priložnost za krepitev informacijske družbe in razvoj človeških virov na istih področjih in tako vodijo k vsesplošni okrepitvi podsektorjev in bolj pozitivnemu širšemu učinku.

13.2.3 Ocena skladnosti strategije z regionalnimi, državnimi politikami in s strateškimi smernicami Skupnosti

Ocena skladnosti strategije Operativnega programa (OP) Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je bila izdana na podlagi delovnih verzij nacionalnih ali regionalnih strateških dokumentov.

Na državni ravni je bila preverjena skladnost s Smernicami kohezijske politike v podporo rasti in delovnim mestom: Strateškimi smernicami Skupnosti 2007-2013, slovenskim Državnim razvojnim programom, slovenskim Nacionalnim strateškim referenčnim okvirjem, Operativnim programom za ESRR za obdobje 2007-2013, Strateškim koherentnim okvirjem Republike Hrvaške in Strateškim razvojnim okvirjem za obdobje 2006-2013 in Nacionalno strategijo regionalnega razvoja Republike Hrvaške. OP Slovenija-Hrvaška 2007-2013 je usklajen z omenjenimi dokumenti.

Na regionalni ravni je bilo načrtovanje programa izvedeno skoraj vzporedno z državno ravnjo za oba Cilja - 1 in 3 – medtem ko določenih regionalnih dokumentov ni bilo na razpolago za predhodno vrednotenje. Kljub temu je skladnost med OP in regionalnimi razvojnimi načrti zagotovljena, saj so regionalni in lokalni akterji vseskozi aktivno sodelovali pri opredeljevanju ustreznih in sprejemljivih prednostnih nalog OP in zahvaljujoč dejstvu, da je kasnejše oblikovanje RRP temeljilo na upoštevanju že obstoječega osnutka OP.

13.2.4 Vrednotenje pričakovanih rezultatov in verjetnih učinkov

Kazalniki za spremljanje doseganja ciljev, ki so bili predstavljeni v osnutku Operativnega programa Slovenija – Hrvaška 2007-2013, z dne 6. aprila 2007, so sledili smernicam EK iz osnutka Delovnega dokumenta – Kazalniki za spremljanje in vrednotenje: Praktični vodnik z dne 23. januarja 2006, Osnovni kazalniki za ESRR in Kohezijski sklad v zvezi s cilji sodelovanja.

Kazalniki rezultatov so na programski ravni in ravni prednostne naloge ustrezni. Ocenjeno število projektov na obeh prednostnih področjih je realno, ob upoštevanju visokega števila projektnih vlog v finančnem obdobju 2004-2006. V finančni perspektivi 2007-2013 se pričakuje podobno ali celo večje število oddanih vlog.

Kazalniki, ki se nanašajo na doseganje ciljev, so prav tako primerni.

Splošno znano je, da je priprava kazalnikov za spremljanje doseganja rezultatov in še posebej vplivov zapleten proces in da niti Slovenija niti Hrvaška nimata veliko preteklih izkušenj, na katerih bi gradili primerjavo. Zato je priporočljivo, da izvajalska telesa znova pregledajo možne kazalnike za spremljanje doseganja ciljev tekom izbora projektov in preverijo ali so uporabni in merljivi, in če so, se vsakemu izmed kazalnikov določi količinsko opredeljen in časovno omejen cilj.

V pomoč izvajalskim telesom pri pripravi kazalnikov za spremljanje doseganja rezultatov in vplivov, so ocenjevalci pripravili diagram vplivov na ravni prednostnih nalog in jih potrdili v sodelovanju s programsko skupino. Diagrami omogočajo določanje temeljnih mehanizmov vplivov, tj. pričakovanega prispevka področij delovanja in tipov projektov k doseganju rezultatov in vplivov. Če

so ti vključeni v projektne vloge in poročila, najbolje skupaj s kazalniki za spremljanje doseganja rezultatov in vplivov, bo zainteresiranim partnerjem omogočeno spremljanje doseganja zastavljenih ciljev.

Prispevek OP k doseganju ciljev Lizbonske strategije bo verjetno precej omejen. Ukrepi, kot razvoj podjetništva in učinkovita raba energije, sledijo Lizbonski strategiji, vendar pa večji vpliv ni pričakovan na teh področjih zaradi omejitev tako na področju celotnega proračuna kot tudi okolja za razvoj poslovanja. Kljub temu, da je spodbujanje sodelovanja med MSP in raziskovalno-razvojnimi sektorji dobrodošlo, bo to zahtevalo precejšnje vključevanje državnih in lokalnih oblasti. Dejavnosti, ki se nanašajo na informacijsko družbo in razvoj človeških virov se izvajajo bolj horizontalno kot vertikalno, rezultate in vplive pa bo težko meriti ali pa jih pripisati posredovanju.

Čeprav program ni zastavljen ambiciozno, kar se tiče lizbonskih ciljev, pa se od njega pričakuje pozitiven vpliv na trajnostni razvoj območja, povečano konkurenčnost in gospodarsko rast ter izboljšano kakovost življenja in čezmejnega sodelovanja na lokalni kot tudi regionalni ravni. Ob upoštevanju območja sodelovanja, se program osredotoči na primerne nosilce regionalnega razvoja na obeh straneh meje.

13.2.5 Ocena predlaganih sistemov izvajanja

Struktura izvajanja opredeljuje institucije in telesa, ki so vključena v upravljanje OP. V samem izvajanju obstajajo nekatera tveganja, s katerimi se bo potrebno soočiti. Prvič, gre za pomanjkanje kadra pri organu upravljanja, plačilnem organu, skupnem tehničnem sekretariatu in v hrvaški administraciji. Drugič, edini nacionalni organ na Hrvaškem bo Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami, kar bi lahko pomenilo, da se bo prednostno obravnavalo projekte v lastni pristojnosti na račun drugih področij kot so kmetijstvo, podjetništvo, upravljanje voda in ravnanje z odpadki itd., ki so v pristojnosti drugih ministrstev.

Trenutno je osebje (OU, STS, PT), ki je odgovorno za izvajanje Sosedskega programa Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006, vključeno v pripravo potrebnih dokumentov za naslednje programsko obdobje. Večina osebja, ki je že zaposleno na Sosedskem programu Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006, bo zaposleno tudi na novem programu. Poleg tega bo OU, še pred objavo prvega razpisa, izvedel postopke za zaposlitev osebja iz sredstev tehnične pomoči v okviru programa za obdobje 2007-2013. Novo osebje bo z delom pričelo v drugi polovici leta 2008. Osebje, zaposleno na STS, OP in kontrolorji bodo prejemali plačo za ta program iz sredstev tehnične pomoči. Ena oseba bo na Hrvaškem zaposlena v info točki, vendar bo delovala v okviru STS. Posebna pozornost bo namenjena kontrolorjem na Hrvaškem; OU bo pripravil navodila za preverjanje upravičenosti izdatkov in organiziral srečanja s slovenskimi kontrolorji, da bi uskladili postopke in nudili pomoč hrvaškim kontrolorjem.

Predvideno je, da se bo financiranje iz programa IPA opravljalo preko Javnega sklada za regionalni razvoj, medtem ko bo nacionalno sofinanciranje na državni ravni zagotovil organ upravljana za slovenske partnerje projektov, za hrvaške projektne partnerje pa nacionalno sofinanciranje na državni ravni ni predvideno. To bo povzročilo precejšno administrativno obremenitev, za kar bo potreben dodaten kader.

Pristop z načelom glavnega partnerja bo skupnim projektnim partnerjem omogočil začetek izvajanja dejavnosti projekta istočasno, vsi pa bodo enakovredno obravnavani (v smislu upravljanja, izvajanja in financiranja). Ker pa hrvaško nacionalno sofinanciranje na državni ravni ni zagotovljeno, partnerji na obeh straneh meje niso v enakem položaju.

Slovensko sofinanciranje na državni ravni bo centralizirano in zagotovljeno s strani SVLR. V ta namen bo delalo 1,5 ustreznega projektnega uslužbenca, ki bo zaposlen kot odgovorna oseba za dodelitev nacionalnih sredstev. Ti projektni uslužbenci že delajo v okviru SVLR kot posredniška telesa za Sosedski program Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006. V spremembi notranje organizacijske strukture, ki naj bi se uveljavila najkasneje decembra 2007, bodo ti uslužbenci prevzeli tudi naloge nacionalnega organa za nov Operativni program Slovenija-Hrvaška 2007-2013. Ker se večina potrjenih projektov v okviru Sosedskega programa Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006 zaključi delno do decembra 2007, delno do februarja 2008, nekaj pa do aprila 2008, bodo ti kvalificirani uslužbenci, ki že imajo izkušnje kot projektni uslužbenci nadaljevali z delom na novem OP SI-HR 2007-2013, kjer se pričakuje, da bodo prvi projekti potrjeni v drugi polovici leta 2008.

Na hrvaški strani je nacionalni organ zagotovil nacionalno sofinanciranje le za tehnično pomoč, kar pomeni, da bo potrebno vlagati več truda v informiranje potencialnih prijaviteljev in spodbujati upravičence, da vključijo lastno sofinanciranje projekta, predvsem pa pripravo visoko kakovostnih projektov. Ukrepe informiranja in obveščanja javnosti bo v obeh državah izvedel STS v sodelovanju z OU.

V Sloveniji je že v uporabi nacionalni sistem spremljanja - Informacijski sistem Agencije za regionalni razvoj (ISARR), ki se je uporabljal za spremljanje izvajanja Državnega razvojnega programa in strukturnih skladov. Vendar je sistem potrebno nadgraditi, da bo podpiral tudi angleški jezik, omogočiti dostop iz oddaljenih lokacij, avtomatizirati izmenjavo podatkov z drugimi povezanimi informacijskimi sistemi, poenostaviti vnos podatkov in sistem kazalnikov, podpirati finančne tokove v novi finančni perspektivi in podpirati pristop glavnega upravičenca. OU se je že lotil nadgrajevanja procesa, vendar obstaja tveganje, da funkcionalnost sistema ne bo dosežena pravočasno.

Organ upravljanja bo zagotovil centralni sistem spremljanja, ki bo zadoščal vsem zahtevam, ki izhajajo iz evropskega teritorialnega sodelovanja in programov IPA. Vse od leta 2005 organ upravljanja že uporablja centralni sistem spremljanja ISARR za Sosedski program Slovenija-Madžarska-Hrvaška 2004-2006. V skladu s principom glavnega upravičenca so potrebne določene prilagoditve in nadgradnja sistema. Organ upravljanja bo zagotovil sredstva za nadgradnjo centralnega sistema spremljanja do konca leta 2008, ko naj bi bili potrjeni prvi projekti.

Organ upravljanja mora nadgraditi sistem vrednotenja, da bo lahko izvedel vmesna vrednotenja (poslovniki, priročniki, navodila, osebje). Da bi zagotovili učinkovito rabo vrednotenj, se mora spremeniti odnos do vrednotenja na vseh področjih, izvajalci vmesnih vrednotenj pa naj bi le-ta smatrali kot pozitivno orodje upravljanja, ki jim pomaga pravočasno opredeliti probleme in posledično ustrezno korektivno ukrepati. Končni rezultat vmesnih vrednotenj je uspešna zaključitev projektov in doseganje pomembnih in dolgotrajnih rezultatov.

Vrednotenja bodo izvajali kvalificirani in neodvisni zunanji izvajalci. Interno bo lahko izvedena le ocena manjših sprememb na manjših tehničnih delih in jo bo izvedel STS.

V okviru SVLR je bil ustanovljen nov sektor, ki je odgovoren za organizacijo vrednotenj vseh programov kohezijske politike in programov IPA, s katerimi upravlja Slovenija. Sektor je odgovoren za pripravo poslovnikov, navodil, načrta vrednotenj in modelov obrazcev za vrednotenje. V skladu z oceno je predvideno, da bo potrebnih 6 ali 8 mesecev za vzpostavitev delovanja sistema vrednotenja.

Priloga 1:

SEZNAM OKRAJŠAV:

BDP - Bruto domači proizvod
BDS - Bilateralna delovna skupina
CAMP – Program upravljanja z obalnim območjem
CB - čezmejno
CBC – čezmejno sodelovanje
ČN – čistilna naprava
DRP – Državni razvojni program
EIB - Evropska investicijska banka
EK – Evropska komisija
EKSRP - Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja
ESRR - Evropski sklad za regionalni razvoj
EU - Evropska unija
GP – glavni partner
GU – glavni upravičenec
HR - Hrvaška
IKT - Informacijska in komunikacijska tehnologija
IPA – Instrument predpristopne pomoči
IT - Info točka
KE - Kontrolna enota
LRZP - Lokalna razvojna in zaposlovalna pobuda
Metodologija MOD – Mednarodne organizacije dela
MEUR – milijon evrov
MRRSVG – Ministrstvo za regionalni razvoj, gozdarstvo in upravljanje z vodami
MSP - Mala in srednje velika podjetja
NO - Nacionalni organ
NSRO – Nacionalni strateški referenčni okvir
NUTS = Nomenklatura teritorialnih enot za statistiko
OP - Operativni program
OzP – Organ za potrjevanje
OU – Organ upravljanja
P – Partner
PT – posredniško telo
R&R – Raziskave in razvoj
RO - Revizijski organ
RRA - Regionalna razvojna agencija
RRP – Regionalni razvojni program
SI – Slovenija
SNO - Skupni nadzorni odbor
SOP CPVO – Celovita presoja vplivov na okolje Strateška okoljska presoja
SP – Sosedski program
STS - Skupni tehnični sekretariat
SVLSRP - Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko
SWOT analiza - Analiza prednosti, slabosti, priložnosti in nevarnosti
VP - Vodilni partner